DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DENİZLİ YERLEŞİMİ 20. YÜZYIL KONUT YAPILARININ MODERN MİRAS KAPSAMINDA İRDELENMESİ : 1967 - 1977 ARALIĞI

Cansu SAÇAN BOMBAR

Temmuz, 2023

İZMİR

DENİZLİ YERLEŞİMİ 20. YÜZYIL KONUT YAPILARININ MODERN MİRAS KAPSAMINDA İRDELENMESİ: 1967 - 1977 ARALIĞI

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı

Cansu SAÇAN BOMBAR

Temmuz, 2023

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

CANSU SAÇAN BOMBAR tarafından **DOÇ.DR. FATMA FEYZAL ÖZKABAN** yönetiminde hazırlanan **"DENİZLİ YERLEŞİMİ 20. YÜZYIL KONUT YAPILARININ MODERN MİRAS KAPSAMINDA İRDELENMESİ : 1967 - 1977 ARALIĞI"** başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fatma Feyzal ÖZKABAN

Yönetici

Prof. Dr. Hümeyra BİROL

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Hikmet ELDEK GÜNER

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Okan FISTIKOĞLU

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca bilgi ve tecrübelerini paylaşmasının yanı sıra her zaman yanımda olarak güven veren sevgili danışmanım Doç.Dr. Fatma Feyzal Özkaban'a,

Çalışmamın arşiv taraması sürecindeki işbirlikleri için Pamukkale ve Merkezefendi Tapu müdürlüğü çalışanlarına,

Başta mesleğe dair heyecanını her zaman örnek alacağım sevgili hocam ve aynı zamanda jüri üyem Prof.Dr. Hümeyra Birol'a, önerileriyle çalışmama katkı sağlayan değerli jüri üyem Doç.Dr. Hikmet Eldek Güner'e, birlikte yürüttüğümüz çalışmalarla akademik gelişimime katkı sağlayan değerli hocam Prof.Dr. Müjgan Karatosun olmak üzere derslerini alarak ufkumu genişlettiğim tüm hocalarıma ve bu süreci keyifli kılan sınıf arkadaşlarıma,

Tez sürecimde motivasyon kaynağım olan canım arkadaşım Yonca Yılmaz'a, arkadaşlığıyla ve alanımdaki belediyenin çalışanı olmasıyla yanımda olup bana destek veren sevgili arkadaşım Ayşe Ceylan'a,

Son olarak her zaman sevgilerini hissettiren ve zorlu lisans sürecimin ardından tez yazma dönemimin stresli zamanlarını da her zaman yanımda olarak, sıkıntıları ve mutluluklarıyla benimle birlikte yaşayıp bana güç veren canım ailem; babam Hayati Saçan, annem Cennet Saçan ve ablam Canan Saçan'a; yüksek lisansa devam ederken tanıştığım ve tez yazma sürecindeyken eşim olan, desteğiyle, sevgisiyle ve sabrıyla bu süreci benimle yaşayan sevgili Sercan Bombar' a; tez yazdığım süreçte gelerek beni bazen zorlayan ama daha çok varlığıyla çoğaltan canım oğlum Can Bombar'a teşekkürlerimi sunuyorum…

Cansu SAÇAN BOMBAR

DENİZLİ YERLEŞİMİ 20. YÜZYIL KONUT YAPILARININ MODERN MİRAS KAPSAMINDA İRDELENMESİ : 1967 - 1977 ARALIĞI

ÖZ

İnsanın nesnesi ve öznesi durumunda olduğu yapı kültürü, çok eski çağlardan beri gelişmekte olup, içinde yapım ve yıkımları barındırmakta, doğası gereği eski ve yeniyi de üretmektedir. Bu gerilim içinde konumlanan koruma kavramı, değişen yaşam ve güncel sorunlarla birlikte dönüşerek, kapsamını tek yapının korunması ölçeğinden, somut ve soyut değerleri içeren bütüncül bir bakış açısına doğru genişletmiştir. Bu genişleme sürecinde, hayatın olağan akışı içerisinde yaşanan yapısal yıpranmalarının yanı sıra uluslararası ölçekte yaşanan savaş gibi yıkıcı gelişmelerle modern mimarlık ürünleri de koruma disiplininin konusu haline gelmiştir. Korunacak yapıların belirli bir zaman aralığıyla kısıtlanması bu yapı grubunun korunmasının önündeki en önemli engellerden biri olmuş, korunacak yapılar için yeni değerler geliştirilmesi çalışmaları ile koruma disiplininin gelişmesine katkılar sağlanmıştır. Bu çalışmanın amacı öncelikli olarak Denizli yerleşimindeki modern konut yapılarının tespit edilerek modern mimarlık mirası bağlamında değerlendirilmesi ve koruma sorunlarının tespit edilmesidir. Bu bağlamda öncelikle modern mimarlık tanımlanacaktır. Ardından koruma kavramı uluslararası ölçekte ve Türkiye özelinde irdelenecektir. Daha sonra Denizli yerleşimi ve yerleşimin modern konut mimarlığı incelenecektir. Son olarak, çalışma kapsamında belirlenen zaman aralığında üretildiği tespit edilen yapılar üzerinden gerçekleştirilen belgeleme çalışmaları aktarılarak yapıların miras değerleri tartışılacak ve cepheler üzerinden gerçekleşen dönüşümler ile bu değişimlerin mimari kimliğin korunması üzerindeki etkileri tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Modern mimarlık mirası, koruma, Denizli konut mimarlığı, Cumhuriyet dönemi mimarlığı.

THE EVALUATION OF 20TH CENTURY RESIDENTIAL BUILDINGS IN DENIZLI IN THE CONTEXT OF MODERN HERITAGE: 1967 - 1977

ABSTRACT

The building culture, of which man is the object and subject, has been developing since ancient times, contains constructions and demolitions, and naturally produces the old and the new. The concept of conservation, positioned in this tension, has transformed with the changing life and current problems, and has expanded its scope from the scale of the protection of a single structure to a holistic perspective that includes concrete and intangible values. In this expansion process, in addition to the structural wear and tear experienced in the ordinary course of life, modern architectural products have also become the subject of conservation discipline, with devastating developments such as war on an international scale. The restriction of the buildings to be protected for a certain period of time has been one of the most important obstacles to the protection of this building group, and contributions have been made to the development of the conservation discipline with the development of new values for the buildings to be protected. The aim of this study is primarily to determine the modern residential buildings in Denizli settlement, to evaluate them in the context of modern architectural heritage and to determine the conservation problems. In this context, first of all, modern architecture will be defined. Then, the concept of protection will be examined on an international scale and in Türkiye. Later, Denizli settlement and its modern residential architecture will be examined. Finally, the heritage values of the buildings will be discussed by conveying the documentation studies carried out on the buildings that were determined to be produced in the specified time period within the scope of the study, and the transformations realized through the facades and the effects of these changes on the preservation of the architectural identity will be discussed.

Keywords: Modern architecture heritage, conservation, Denizli residential architecture, Republic period housing.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR iii

ÖZ iv

ABSTRACT v

ŞEKİLLER LİSTESİ x

TABLOLAR LİSTESİ xxiii

BÖLÜM BİR - GİRİŞ 1

1.1 Çalışmanın Amacı 2

1.2 Çalışmanın Kapsam ve Yöntemi 2

BÖLÜM İKİ - MODERN MİMARLIK MİRASI VE KORUMA 4

2.1 Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı: Tanım ve Kapsam 4

2.2 Modern Mimarlık ve Konut 6

2.2.1 Dünya'da Modern Konut Mimarisinin Özellikleri 6

2.2.2 Türkiye'de Modern Konut Mimarisinin Özellikleri 6

2.3 Modern Mimarlık Mirası ve Koruma 13

2.3.1 Modern Mimarlığın Miras Olarak Değerlendirilmesi: Tanım ve Kapsam. 13

2.3.2 Modern Mimarlık Mirasının Korunması: Uluslararası Yasa, Yönetmelik ve Koruma Ölçütleri 16

2.4 Türkiye'de Modern Mimarlık Mirası ve Koruma Çalışmaları 18

2.4.1 Yasal Mevzuat ve Koruma Çalışmaları 18

2.4.2 Örgütsel Çalışmalar ve Koruma Ölçütleri 19

2.5 Değerlendirme 21

BÖLÜM ÜÇ - DENİZLİ İLİ 1967 – 1977 TARİHLERİ ARASINDA İNŞA EDİLEN AZ KATLI APARTMAN YAPILARININ KARAKTERİSTİKLERİ 23

3.1 Denizli Yerleşim Tarihi 23
3.1.1 Denizli Yerleşimi Hakkında Genel Bilgiler 23
3.1.2 Denizli Yerleşiminin Tarihsel Süreçteki Gelişimi 24
3.1.2.1 Cumhuriyet Öncesi Denizli Yerleşimi 24
3.1.2.2 Cumhuriyet Sonrası Denizli Yerleşimi 29
3.1.3 Denizli Yerleşimi 20. Yüzyıl Konut Yapıları 39
3.2 Denizli İli 1967 – 1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Analizi ve Modern Miras Kapsamında Değerlendirilmesi 44
3.2.1 Denizli İli 1967 – 1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Tanımlanması 45
3.2.1.1 Pamukkale / Topraklık Mahallesi 309 ada 249 parseldeki yapı 51
3.2.1.2 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 352 ada 427 parseldeki yapı 54
3.2.1.3 Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 373 ada 166 parseldeki yapı 58
3.2.1.4 Ali Soylu Apartmanı 60
3.2.1.5 Nuri Sücüllü Apartmanı 63
3.2.1.6 Hüseyin Kırdı Apartmanı 66
3.2.1.7 Mehmet Çıraklı Apartmanı 68
3.2.1.8 Ali Fikret Kiraz Apartmanı 70
3.2.1.9 Mürüvvet Soysal Apartmanı 72
3.2.1.10 Enis Mazlume San Apartmanı 75
3.2.1.11 İsmail Süzük Apartmanı 77
3.2.1.12 Niyazi Balçık Apartmanı 80
3.2.1.13 Şevket Tırkaz Apartmanı 83
3.2.1.14 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 2248 ada 1 parseldeki yapı 85
3.2.1.15 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3595 ada 2 parseldeki yapı 88
3.2.1.16 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3598 ada 5 parseldeki yapı 92
3.2.1.17 Pamukkale / İstiklal Mahallesi 893 ada 25 parseldeki yapı 97
3.2.1.18 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 1785 ada 6 parseldeki yapı 100
3.2.1.19 Baykent (Kadir Baykent) Apartmanı 103

3.2.1.20 Akman (Sami Akman) Apartmanı 105
3.2.1.21 Tanrıöğen Apartmanı 108
3.2.1.22 Yılmaztürk (Süleyman Yılmaztürk) Apartmanı 111
3.2.1.23 Aybüke (Kazım Bahadır) Apartmanı 113
3.2.1.24 Hasan Teiz Apartmanı 115
3.2.1.25 Beşek (Raife Beşek) Apartmanı 118
3.2.1.26 Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı 120
3.2.1.27 Akman (Ahmet Akman) Apartmanı 122
3.2.1.28 Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 3468 ada 3 parseldeki yapı 125
3.2.1.29 Pamukkale / Topraklık Mahallesi 322 ada 12 parseldeki yapı 128
3.2.1.30 Ali Olam Apartmanı 132
3.2.1.31 Şerif Ali Çubuk Apartmanı 134
3.2.1.32 Ali Yıldız Apartmanı 137
3.2.1.33 Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı 139
3.2.1.34 Osman Şan Apartmanı 142
3.2.1.35 Rahmi Çeliker Apartmanı 145
3.2.1.36 Cansel Duran Apartmanı 147
3.2.1.37 Filiz (Osman ve Mebrure) Apartmanı 149
3.2.1.38 Merkezefendi / Saltak Mahallesi 3460 ada 5 parseldeki yapı 151
3.2.1.39 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 1625 ada 31 parseldeki yapı 155
3.2.1.40 Halil Bağcı Apartmanı 158
3.2.1.41 Pamukkale / Kuyupınar Mahallesi 2352 ada 6 parseldeki yapı ... 161
3.2.1.42 Hayriye İnceoğlu Apartmanı 164
3.2.1.43 M. Şükrü Kelleci Apartmanı 167
3.2.1.44 Salih Dedeler Apartmanı 169
3.2.1.45 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 1602 ada 10 parseldeki yapı 171
3.2.1.46 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 351 ada 385 parseldeki yapı. 174
3.2.1.47 Fatmana Salar Apartmanı 178
3.2.2 1967-1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Tipolojik Analizi 181

3.2.3 1967-1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Modern Miras Kapsamında Değerlendirilmesi 189

BÖLÜM DÖRT - SONUÇ 198

KAYNAKLAR 202

EKLER 206

EK 1: Lejant 206
EK 2: Pamukkale / Topraklık 309 ada 249 parseldeki yapının çizimleri 207
EK 3:Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 352 ada 427 parseldeki yapının çizimleri 208
EK 4: Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 373 ada 166 parseldeki yapının çizimleri 209
EK 5:Merkezefendi/Çaybaşı Mahallesi 2248 ada 1 parseldeki yapının çizimleri. 210
EK 6: Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3595 ada 2 parseldeki yapının çizimleri. 211
EK 7: Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3598 ada 5 parseldeki yapının çizimleri. 212
EK 8: Pamukkale / İstiklal Mahallesi 893 ada 25 parseldeki yapının çizimleri.. 213
EK 9:Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 1785 ada 6 parseldeki yapının çizimleri 214
EK 10:Merkezefendi /Sırakapılar Mahallesi 3468 ada 3 parseldeki yapının çizimleri 215
EK 11: Pamukkale / Topraklık Mahallesi 322 ada 12 parseldeki yapının çizimleri. 216
EK 12: Merkezefendi /Saltak Mahallesi 3460 ada 5 parseldeki yapının çizimleri. 217
EK 13: Pamukkale / Kuyupınar Mahallesi 2352 ada 6 parseldeki yapının çizimleri 218
EK 14: Pamukkale /Gürcan Mahallesi 1602 ada 10 parseldeki yapının çizimleri. 219
EK 15: Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 351 ada 385 parseldeki yapının çizimleri 220

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1 Solda Kristal Saray, sağda Ulusal Kütüphane (Wikipedia) 5
Şekil 2. 2 İkinci Vakıf Hanı zemin kat planı (Yavuz ve Özkan, 2007) 8
Şekil 2. 3 Mimar Kemalettin tarafından 1928 senesinde tasarlanmış bir apartman olan İkinci Vakıf Hanı (Yavuz ve Özkan, 2007) 8
Şekil 2. 4 Adil Denktaş tarafından 1936 senesinde İstanbul'da tasarlanmış Tüten apartmanı görüntüsü ve kat planı (Arkitekt, 1936) 10
Şekil 2. 5 Nazif Asal tarafından Teşvikiye'de 1940'ta inşa edilmiş bir kira evi (Arkitekt, 1940) 11
Şekil 2. 6 Ekrem Yenel tarafından 1950'lerde Bebek'te tasarlanmış bir villa (Arkitekt, 1957) 12
Şekil 2. 7 Sol üstte Imperial Otel, sol altta Pruitt Igoe konut kompleksi, sağda Esder fabrikası (Wikipedia, 2023) 14
Şekil 3. 1 Denizli'nin ilçeleri (http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari.html) 24
Şekil 3. 2 Kentsel dokunun tarihsel süreçteki gelişimi (Yavuzçehre, 2011) 25
Şekil 3. 3 1890 – 1900 yıllarında Türkiye demiryolları haritası içerisinde Denizli'nin konumu (Erkan, 2007) 27
Şekil 3. 4 Osmanlı dönemindeki yerleşim durum ve önemli yapılar (Alkın (2021)'ın haritalama çalışması üzerine yazar tarafından un fabrikaları ve öğretmen okulunun konumları ile fotoğraflarının eklenmesiyle oluşturulmuştur) ... 28
Şekil 3. 5 Kaleiçi, Saltak, Çaybaşı ve Musa mahalleleri (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 30
Şekil 3. 6 Çaybaşı'nın 1935'teki görünümü (Kültür Bakanlığı arşivi, 2022) 31
Şekil 3. 7 Genişletilen yolların konumları (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 32
Şekil 3. 8 Denizli'nin 1956 tarihli plan çizimi (Özkan, 2010) 33
Şekil 3. 9 Denizli'nin 1967 tarihli imar planı (Denizli Büyükşehir Belediyesi İmar müdürlüğü arşivi, 2022) 34

Şekil 3. 10 Plansız gelişen mahalleler (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 35
Şekil 3. 11 Denizli kent merkezinin antik dönemden günümüze gelişimi (Alkın, 2021). 38
Şekil 3. 12 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının tek katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022). 40
Şekil 3. 13 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının iki katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022). 40
Şekil 3. 14 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının üç ve dört katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022). 41
Şekil 3. 15 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının iki katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022). 42
Şekil 3. 16 Denizli kent merkezindeki 1980'li yıllar çok katlı yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022)..... 43
Şekil 3. 17 Plan şemalarının renklendirilmesinde kullanılan lejant 45
Şekil 3. 18 Tez kapsamında çalışılan yapıların geleneksel kent çekirdeğine göre konumları (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 46
Şekil 3. 19 Yapının çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 51
Şekil 3. 20 Yapının zemin ve tip kat plan şemaları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 52
Şekil 3. 21 Solda yapının 1967 tarihli cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2023 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 53
Şekil 3. 22 Soldaki görselin tarihi bilinmiyor (Denizli Adres Bilgi Sistemi), sağda yapının 2014 senesindeki görünümü (Google Görseller) 53
Şekil 3. 23 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 55
Şekil 3. 24 Yapının tip kat ve çekme kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 55
Şekil 3. 25 Yapının doğu cephesi (Kişisel arşiv, 2022) 56

Şekil 3. 26 Solda 1987 tarihli cephe rölöve çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 57
Şekil 3. 27 Yapının doğu cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 58
Şekil 3. 28 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 59
Şekil 3. 29 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 60
Şekil 3. 30 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 61
Şekil 3. 31 Yapının 2023 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 61
Şekil 3. 32 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016) 61
Şekil 3. 33 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 63
Şekil 3. 34 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 63
Şekil 3. 35 Solda yapının özgün cephe çizimi, sağda 2015'teki görünümü (Avsan, 2016) 64
Şekil 3. 36 Yapının 2023 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 64
Şekil 3. 37 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 66
Şekil 3. 38 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 66
Şekil 3. 39 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 67
Şekil 3. 40 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 68
Şekil 3. 41 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 68
Şekil 3. 42 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 69

Şekil 3. 43 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 70
Şekil 3. 44 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 71
Şekil 3. 45 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 71
Şekil 3. 46 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 73
Şekil 3. 47 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 73
Şekil 3. 48 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 74
Şekil 3. 49 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 75
Şekil 3. 50 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 75
Şekil 3. 51 Solda yapının 2004 tarihli cephe rölöve çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 76
Şekil 3. 52 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 77
Şekil 3. 53 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 78
Şekil 3. 54 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 78
Şekil 3. 55 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016) 79
Şekil 3. 56 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 80
Şekil 3. 57 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur) 81
Şekil 3. 58 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 81
Şekil 3. 59 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016) 82
Şekil 3. 60 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 83

Şekil 3. 61 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 84
Şekil 3. 62 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 84
Şekil 3. 63 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 86
Şekil 3. 64 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 86
Şekil 3. 65 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)..... 87
Şekil 3. 66 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 89
Şekil 3. 67 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 90
Şekil 3. 68 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 90
Şekil 3. 69 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)..... 91
Şekil 3. 70 Yapının giriş cephesinin görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 91
Şekil 3. 71 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 93
Şekil 3. 72 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 93
Şekil 3. 73 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 94
Şekil 3. 74 Yapının giriş cephesinin görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 95
Şekil 3. 75 Yapının giriş cephesine sol perspektiften bakış (Kişisel arşiv, 2022), Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)..... 95
Şekil 3. 76 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 97

Şekil 3. 77 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 98
Şekil 3. 78 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)..... 99
Şekil 3. 79 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 100
Şekil 3. 80 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)... 101
Şekil 3. 81 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)..... 102
Şekil 3. 82 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 103
Şekil 3. 83 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 104
Şekil 3. 84 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 104
Şekil 3. 85 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 106
Şekil 3. 86 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 106
Şekil 3. 87 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 107
Şekil 3. 88 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 108
Şekil 3. 89 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 109
Şekil 3. 90 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 109
Şekil 3. 91 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 111

Şekil 3. 92 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 111
Şekil 3. 93 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 112
Şekil 3. 94 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 113
Şekil 3. 95 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 114
Şekil 3. 96 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 114
Şekil 3. 97 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 116
Şekil 3. 98 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 116
Şekil 3. 99 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 117
Şekil 3. 100 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 118
Şekil 3. 101 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 118
Şekil 3. 102 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 119
Şekil 3. 103 Yapının batı cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 120
Şekil 3. 104 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 121
Şekil 3. 105 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 121
Şekil 3. 106 Yapının güney cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 123
Şekil 3. 107 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 123

Şekil 3. 108 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 124
Şekil 3. 109 Yapının güney cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 125
Şekil 3. 110 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)... 126
Şekil 3. 111 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir) 127
Şekil 3. 112 Yapının 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 127
Şekil 3. 113 Yapının güney cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 128
Şekil 3. 114 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 129
Şekil 3. 115 Yapının 2018'deki durumu (Google görseller, 2023) 130
Şekil 3. 116 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 131
Şekil 3. 117 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 132
Şekil 3. 118 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 133
Şekil 3. 119 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 133
Şekil 3. 120 Solda yapının 2009 senesi revizyon projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 133
Şekil 3. 121 Solda yapının 2009 senesi revizyon projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 133
Şekil 3. 122 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 135
Şekil 3. 123 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 135

Şekil 3. 124 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 136
Şekil 3. 125 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 137
Şekil 3. 126 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)..... 137
Şekil 3. 127 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 138
Şekil 3. 128 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016)..... 138
Şekil 3. 129 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 140
Şekil 3. 130 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 140
Şekil 3. 131 Yapının 1985 senesi ilave kat projesi cephe çizimi (Avsan, 2016)..... 141
Şekil 3. 132 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 141
Şekil 3. 133 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 143
Şekil 3. 134 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 143
Şekil 3. 135 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 144
Şekil 3. 136 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 145
Şekil 3. 137 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 145
Şekil 3. 138 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 146
Şekil 3. 139 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)..... 147
Şekil 3. 140 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 148
Şekil 3. 141 Solda yapının 1996 senesi rölöve projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 148

Şekil 3. 142 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 149
Şekil 3. 143 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 150
Şekil 3. 144 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 150
Şekil 3. 145 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 152
Şekil 3. 146 Yapının zemin ve çekme kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) ... 152
Şekil 3. 147 Yapıya batı yönünden bakış (Kişisel arşiv, 2022) 153
Şekil 3. 148 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 154
Şekil 3. 149 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 155
Şekil 3. 150 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 156
Şekil 3. 151 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir) 157
Şekil 3. 152 Yapının giriş cephesi (Kişisel arşiv, 2022) 157
Şekil 3. 153 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 158
Şekil 3. 154 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 159
Şekil 3. 155 Solda yapının 1982 yılı ilave kat projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 159
Şekil 3. 156 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 161
Şekil 3. 157 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) ... 162

Şekil 3. 158 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir) 163
Şekil 3. 159 Yapının giriş cephesi (Kişisel arşiv, 2022) 163
Şekil 3. 160 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 165
Şekil 3. 161 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 165
Şekil 3. 162 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 166
Şekil 3. 163 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 167
Şekil 3. 164 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 168
Şekil 3. 165 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 168
Şekil 3. 166 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 169
Şekil 3. 167 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 170
Şekil 3. 168 Solda yapının 1979 ilave kat projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023) 170
Şekil 3. 169 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 172
Şekil 3. 170 Yapının zemin kat plan çizimi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 172
Şekil 3. 171 Yapının giriş cephesi (Kişisel arşiv, 2022) 173
Şekil 3. 172 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir) 173
Şekil 3. 173 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 175
Şekil 3. 174 Yapının zemin kat plan çizimi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 176

Şekil 3. 175 Solda yapının özgün kuzeydoğu cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda kuzeydoğu cephesinin 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 177
Şekil 3. 176 Solda yapının özgün güney cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda güney cephesinin 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022) 177
Şekil 3. 177 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)..... 179
Şekil 3. 178 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv) 179
Şekil 3. 179 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)..... 180
Şekil 3. 180 Tip 1 plan kurulum şeması (Kişisel arşiv) 181
Şekil 3. 181 Tip 1 plan şemasına sahip yapıların cepheleri (Kişisel arşiv) 182
Şekil 3. 182 Tip 2 plan kurulum şeması (Kişisel arşiv) 182
Şekil 3. 183 Tip 2 plan şemasına sahip yapıların cepheleri (Kişisel arşiv) 183
Şekil 3. 184 Tip 3 plan kurulum şeması (Kişisel arşiv) 184
Şekil 3. 185 Tip plan şemasına sahip yapıların cepheleri (Kişisel arşiv)..... 184
Şekil 3. 186 Tez kapsamında yerinde tespit edilen yapıların tipolojik analizi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen çizimlerin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 185
Şekil 3. 187 Tez kapsamında yerinde tespit edilerek tipolojik analizi yapılan konutların ana cephe fotoğrafları (Kişisel arşiv) 186
Şekil 3. 188 Avsan'ın tezinden alınan yapıların tipolojik analizi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen çizimlerin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur) 187
Şekil 3. 189 Avsan'ın tezinden alınarak tipolojik analizi yapılan konutların ana cephe fotoğrafları (Kişisel arşiv) 188
Şekil 3. 190 Cephe nitelikleriyle ulusal ölçekte öne çıkan yapı örnekleri (Kişisel arşiv) 189
Şekil 3. 191 Apartman boşluğunu tanımlayan düşeydeki açıklıklar (Kişisel arşiv) 190

Şekil 3. 192 Yatay vurgusu güçlü cepheye sahip örnekler (Kişisel arşiv)..... 190
Şekil 3. 193 Özgün sıva kaplama örnekleri (Kişisel arşiv)..... 191
Şekil 3. 194 Yapıların tipolojik gruplara dağılımı (Kişisel arşiv)..... 191
Şekil 3. 195 Apartman boşluğunu tanımlayan pencere kayıtlarındaki farklılaşmanın cepheye olumlu etkisi (Avsan arşivi ve kişisel arşiv)..... 192
Şekil 3. 196 Pencerelerin konumlardaki ritmik hareketlerin uygulanmayışının cepheye olumsuz etkisi (Avsan arşivi ve kişisel arşiv)..... 192
Şekil 3. 197 Özgüm işlevini koruyan ve yeniden işlevlendirilen yapıların korunma durumlarına göre dağılımı (Kişisel arşiv)..... 193
Şekil 3. 198 Çalışılan tüm yapıların korunma durumlarına göre dağılımı (Kişisel arşiv) 193
Şekil 3. 199 Sırakapılar mahallesi 353 adada yıkılmış dönem yapıları (Google Görseller)..... 195
Şekil 3. 200 Sırakapılar mahallesi 359 ada 263 parsel ve 423ada 22 parseldeki yıkılmış dönem yapıları (Google Görseller)..... 195

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1 Çalışılan yapıların mimar, yapım yılı ve ulaşılan çizim bilgileri. 196
Tablo 3.2 Cephe dönüşümleri incelenen yapılardan özgün işlevini koruyanların dökümü 196
Tablo 3.3 Cephe dönüşümleri incelenen yapılardan yeniden işlevlendirilenlerin dökümü 197

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

Koruma eyleminin ilk nesneleri, yaygın toplumsal kabule göre birer dini, toplumsal veya ideolojik simge olduğu kabul edilen anıtsal yapılar olmuştur. Süreç içerisinde, hakim düşünce sistemleri ve dönemin toplumsal, ideolojik, teknik şartları ile etkileşime girerek çalışma alanını giderek genişletmiştir (Ahunbay, 2011). Bu bağlamda 20. yüzyıla kadar yakın dönem ürünlerinin korunmasına mesafeli duran disiplin, bu yüzyılda yaşanan yıkımların da etkisi ile modern mimarlığı da konusu ederek tartışmaya başlamıştır (Omay, 2008).

Batılı ülkelerde 1980'lerde gelişmeye başlayan modern mimarlık mirası bilinci, Türkiye'de ancak 2000'li yıllarda tartışılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda koruma disiplini açısından güncelliğini koruyan ve üzerine düşünülerek ve çalışılarak katkı koyulmayı bekleyen bir alan durumundadır.

Yukarıda tanımlanan kavramsal çerçevede bu çalışmanın amacı, öncelikli olarak Denizli yerleşimindeki Cumhuriyet dönemi konut yapılarının tespit edilerek modern mimarlık mirası bağlamında değerlendirilmesi ve yapılarda gerçekleşen değişimlerin cepheler üzerinden tespit edilerek koruma sorunlarının belirlenmesidir. Bu bağlamda öncelikle modern mimarlık mirası kavramı uluslararası ölçekte ve Türkiye özelinde irdelenecektir. Daha sonra Dünya'da ve Türkiye'de modern konut mimarlığı araştırılacaktır. Ardından Denizli yerleşimi ve yerleşimin Cumhuriyet dönemi konut mimarlığı incelenecektir. Son olarak tespit edilen yapılar üzerinden yapılan belgeleme çalışmaları aktarılarak yapıların miras değerleri tartışılacak ve cephelerde gözlenen değişimler aktarılacaktır. Çalışılacak yapılar için zaman aralığı belirlenirken Denizli'de düzenlenmiş ilk iki imar çalışması kıstas alınmış ve bu bağlamda 1967 – 1977 aralığında inşa edilenler detaylı olarak incelenmiştir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Denizli yerleşimindeki 20. yüzyıl konut yapılarını inceleyen bu çalışmanın amacı bu yapıları modern mimarlık miras kapsamında irdelemek, cepheler üzerinden değişim ve dönüşümleri tespit ederek koruma sorunlarını belirlemektir.

Tez kapsamında çalışılacak yapılar belirlenirken öncelikle modern mimarlık mirası üzerine literatür araştırması yapılmış, ardından Denizli yerleşimi tarihsel süreç içerisinde incelenmiştir. Bu doğrultuda Denizli'nin 20. yüzyılda yapılaştığı bölge belirlenerek alan çalışmasının sınırları çizilmiştir. Çalışılacak yapıların belirlenmesinde öncelik alınan diğer kıstas, yapıların Denizli'deki ilk iki imar planının hazırlandığı zaman aralığı olan 1967 ve 1977 yılları arasında inşa edilmiş olmasıdır.

1.2 Çalışmanın Kapsam ve Yöntemi

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş kısmında çalışma içeriğinin taslağı ortaya konulmakta, çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmaktadır. Modern Mimarlık Mirası ve Koruma başlıklı ikinci kısımda, modern mimarlığın ortaya çıkışı, tanımı ve kapsamı aktarıldıktan sonra modern mimarlık mirası kavramı konut yapıları bağlamında detaylandırılacak ve ardından önce uluslararası ölçekte sonra Türkiye özelinde modern mimarlık mirası ve koruma çalışmaları açıklanacaktır. Denizli İli 1967-1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Karakteristikleri isimli üçüncü başlıkta yerleşim tarihi ve mimari gelişimi detaylı olarak aktarıldıktan sonra tez çalışması kapsamında yapılan alan araştırmaları ve literatür çalışmaları ile tespit edilmiş yapılar detaylı olarak tanımlanacak ve tipolojik analiz çalışmaları aktarıldıktan sonra bölümün son başlığı altında yapılar modern miras bağlamında değerlendirilecek, gerçekleştirilen analiz çalışmaları detaylandırılacak ve çıkarımlar ortaya koyulacaktır. Dördüncü ve son bölüm olan sonuç kısmında ise literatür çalışmaları özetlenmiş ve çalışmanın özgün sonuçları üzerinden tespit ve önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmanın birinci ve ikinci kısımları literatür araştırmaları ve yazılı görüşmeler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Belirlenen yapıların incelendiği üçüncü ve dördüncü bölümlerde ise literaür araştırması ile yazılı görüşmelerin yanı sıra alan araştırması, arşiv çalışması, gözlem ve sözlü görüşmeler üzerinden çizim, tablolar ve grafikler düzenlenerek analizler yapılmıştır. Sonuç kısmında bu çalışmalar yorumlanarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

BÖLÜM İKİ

MODERN MİMARLIK MİRASI VE KORUMA

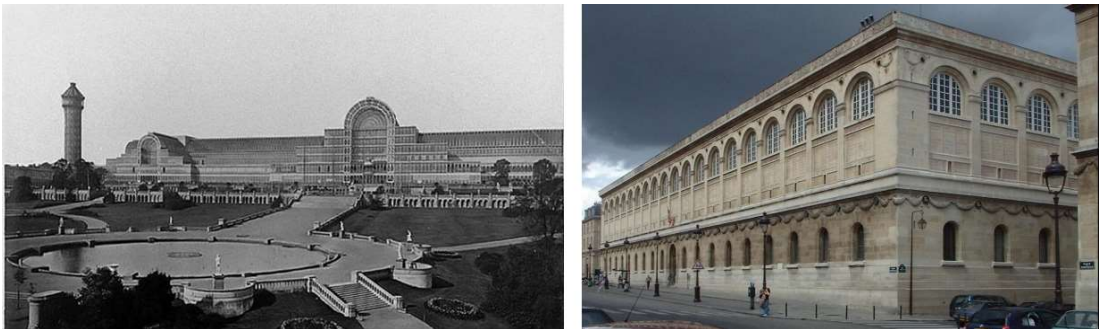
Korunacak nesnenin ne olacağı sorusu koruma disiplini açısından temel konulardan biri olagelmiştir. Modern mimarlık mirasını odağına alan bu çalışma için korunacak nesnenin ne olacağı sorusuna cevap verebilmek, öncelikle modern mimarlık ürünlerinin üretildiği süreci, tasarımların ardındaki ilkeleri anlamakla mümkün olacaktır. Bu bölümde, modern mimarlık mirası kavramına yönelik kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılırken öncelikle modern mimari ortaya çıkışı ve sahip olduğu tasarım ilkeleri bağlamında tanımlanacak, daha sonra çalışmanın odak aldığı yapı tipi olan konutlar Dünya'da ve Türkiye'de olmak üzere iki başlıkta incelenecektir.

2.1 Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı: Tanım ve Kapsam

Modern mimarlığı üreten fikri besleyen düşünce yapısı, modernite kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Heynen (2011), Orta Çağ'dan itibaren kullanılan bu kavramın zaman içerisinde; güncel, yeni ve gelip geçici olan şeklinde üç farklı anlam edindiğini ifade etmektedir.

Sanayi devrimi, insanlık için birçok alanda olduğu gibi mimarlık açısından da kırılma noktası konumundadır. Üretim ve çalışma sisteminin değişmesi toplumların yaşam tarzlarını, ihtiyaçlarını değiştirmiş, kentlerde nüfus patlamalarına neden olmuştur. Değişen toplumsal ihtiyaçların yanı sıra yaşanan teknolojik gelişmelerin de etkisiyle mimari üretim stilleri köklü bir değişime uğramıştır.

Tarihteki ilk modern binanın Joseph Paxton'un 1851 tarihli Kristal Saray yapısı olduğu genel olarak kabul görmektedir (Uzun, 2015 ve Bakır, 2019). Öne çıkan erken dönem yapılarından bir diğeri de Labrouste'nun tasarladığı Paris'teki Ulusal Kütüphane'dir (Şekil 2.1). Makine estetiğini yansıtan yapılar, demir ve cam gibi yeni malzemelerin ve teknolojilerin kullanımıyla öne çıkmaktadır (Ragon, 1986).

Şekil 2. 1 Solda Kristal Saray, sağda Ulusal Kütüphane (Wikipedia)

Kendinden önceki mimari akımlara ve endüstrileşme dönemi sonrası yaşanan sağlıksız konfor koşullarına bir karşı duruş olarak ortaya çıkan "Modern Hareket" 1920'lerde olgunlaşarak dünya ölçeğinde kabul görmüştür. Bu yaklaşım bağlamında farklı coğrafyalar ve kültürler içerisinde pek çok yapısal üretim gerçekleşmiştir. Heynen (2011), modern mimarlığı oluşturan fikirlerden biri olarak irdelediği modernite kavramını sürekli gelenekle çatışan ve anlamı değişimde bularak hep geleceğe yönelen bir konumda ele almaktadır.

Modern mimarlığı kendinden önceki dönemlerden ayıran başlıca unsurlar, eski malzemelerin yeni kullanım şekilleri ve beton ile çeliğin birleşimiyle oluşturulmuş yeni bir malzeme olarak betonarme kullanımıdır. Geniş açıklıkların geçilebilmesini sağlayan yeni malzeme ve kullanım şekilleri yapıların dolu-boş oranları ile hacimlerini direkt etkileyerek geçmişin estetiğini yeni bir şekle büründürmüştür (Richards ve Mock, 1966).

Roth (2010)'un aktarımıyla, modern mimarlığın kuramcılarından Ruskin, mimarlıkta ideal olanın işleve uygun biçimlenme olduğunu, estetik kaygının mekânsal ihtiyaçların önüne geçmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu fikrin modern mimarinin süslemeden uzak, yalın estetik algısının temellerinden olduğu söylenebilir.

Modern mimarlığın ortaya çıkışını ve farklı ülkelerdeki gelişimini irdeleyen Richards ve Mock (1966), duygulardan çok rasyonaliteye dayanması nedeniyle sınırların ötesinde olarak tanımlanan bu hareketin ancak olgunlaşma aşamasında farklı

bölgelerde sahip olunan yerel iklim, malzeme ve kültür nedeniyle ulusal değerler doğrultusunda şekillendiğini ortaya koymaktadır.

2.2 Modern Mimarlık ve Konut

2.2.1 Dünya'da Modern Konut Mimarisinin Özellikleri

Sanayi devrimi ile değişen üretim biçimleri, çalışma biçimlerini de değiştirmiştir. Fabrikaların ihtiyaç duyduğu iş gücü nedeniyle kentlerde nüfus patlamaları yaşanmıştır. Kırsal alanlarda süren geleneksel yaşam, yeni kurulan büyük şehir ve banliyölere taşınmıştır. Nüfus yoğunluğu nedeniyle düşey yapılaşma tetiklenmiş, apartmanlar ve blok yapılar ortaya çıkmıştır (Richards ve Mock, 1966).

İnsanlık tarihi izlendiğinde, romantik dönemleri rasyonelliğin öne çıktığı dönemlerin izlediği bir gelişim seyri gözlenmektedir. Yaşanan toplumsal gerçeklerin yanı sıra rasyonalleşme ihtiyacının da modern mimariyi şekillendiren unsurlardan olduğu söylenebilmektedir. Modernite düşüncesi bağlamında şekillenen modern mimari, ihtiyaçların biçime dönüşmesi, yalın, net geometri estetiği ve yeni malzeme ile teknolojinin birleşimi olarak ortaya çıkmaktadır.

Modern konut mimarisinin öne çıkan mimarları Le Corbusier ve Mies Van Der Rohe'nin yapıları net biçimleri, açık plan şemaları, süsten uzak estetikleri ve güncel malzeme kullanımlarıyla şekillenmektedir.

2.2.2 Türkiye'de Modern Konut Mimarisinin Özellikleri

Modern mimarlık akımı farklı ülkelerde farklı yansımalar şeklinde ortaya çıkmıştır. Ülkelerin sahip oldukları malzeme, teknik gibi yerel değerlerin yanı sıra hakim olan toplumsal, siyasi ve ekonomik atmosfer de ortaya çıkan ürünleri şekillendirmiştir. İtalya modern mimarlığı beton ve mermerin birlikte kullanımı ile özelleşirken, İsveç'te mekanı dolduran mobilyaların tasarımı ön plana çıkmıştır (Richards ve Mock, 1966).

1920’li yıllar savaş sonrası dönem olması sebebiyle uluslararası ölçekte olduğu gibi Türkiye’de de yıkıntıların ortadan kaldırıldığı bir dönemdir. Türkiye buna ek olarak rejim değişikliği yaşamakta, yeni bir devlet kurulmaktadır. Kayın (2016)’a göre Türkiye’de mimari anlamda modernleşme Cumhuriyet yönetiminin “gelenekten kopmak, gelenekten yararlanarak özgün bir kimlik yaratmak, uluslararası modern yönelimleri adapte etmek” yaklaşımı ile şekillenmiştir. Bozdoğan (2015), 1908 – 1950’li yıllar aralığındaki Türkiye mimarlığının yalnızca estetik ve teknik bir pratik olmadığını, ideolojik anlamlar yüklenerek yeni inşa edilmekte olan ulusun şekillendirilmesi için araç işlevi gördüğünü vurgulamaktadır. Eco (2019) da mimarlığın kitle iletişim aracı olarak yüklendiği anlama ve ikna edici gücüne dikkat çekmektedir.

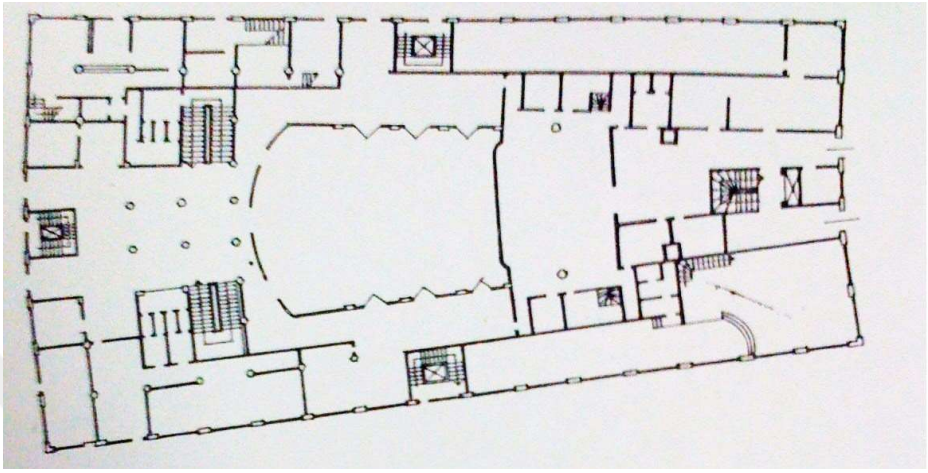
Miras kapsamında koruma değerlerinin belirlenebilmesi için Cumhuriyet sonrası mimari akımları irdelemek önem kazanmaktadır. Cengizkan (2003)’a göre Türkiye’de bu süreç; Birinci Ulusal Mimarlık, Kübik Mimari, İkinci Ulusal Mimarlık, Uluslararası Stil'in Türkiye'deki Yansımaları olarak tanımlanmaktadır.

1930’lu yıllara kadarki süreçte Selçuklu – Osmanlı etkisiyle üretilmiş yapıları kapsayan dönem Bitini Ulusal Mimarlık dönemi olarak da adlandırılmakta, Daha çok kamu yapıları inşasıyla sınırlı kalmakla beraber bu üslupta üretilmiş konut yapılarını da kapsamaktadır.

Tekeli (2007), dönemin önde gelen mimarları olarak Mimar Kemaleddin ve Vedat Tek’i göstermekte, benimsenen ilkeleri milliyetçi düşünceye temellendirmektedir. Türk milliyetçiliğinin önde gelen düşünürlerinden Ziya Gökalp’in, kurulan yeni medeniyetin ancak Türk-İslam kimliğini koruyarak Avrupa uygarlığını örnek alabileceği söylemine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Osmanlı’dan gelen kemer, çıkma, sütun gibi mimari elemanlar, Batı mimarlığı kaynaklı işlev ve kütlesel şemalarla sentezlenmiştir.

Mimar Kemalettin’in Ankara’da 1928 senesinde tasarlamış olduğu bir apartman yapısı olan İkinci Vakıf Hanı bu sentezi ortaya koyan örneklerden biri olarak

incelenebilir (Şekil 2.2 ve 2.3). Betonarmeden yapılan apartman, iç mekanda modern asansör, banyo, ısınma sistemi gibi donatılara sahipken diğer yandan zemin katta görsel amaçlı yapılmış kemerler Osmanlı mimarisinin izlerini sürdürmektedir (Yavuz ve Özkan, 2007).

Şekil 2. 2 İkinci Vakıf Hanı zemin kat planı (Yavuz ve Özkan, 2007)

Şekil 2. 3 Mimar Kemalettin tarafından 1928 senesinde tasarlanmış bir apartman olan İkinci Vakıf Hanı (Yavuz ve Özkan, 2007)

Dönemin konut yapıları plan ölçeğinde incelendiğinde, geleneksel kurgudaki sofa mekanı benzeri geniş holler çevresinde şekillendikleri ve işlevlerin ayrıştığı izlenmektedir. Hacimsel ölçekte ise, temel geometrilerle şekillenmiş formlar ve cephe

kurgusunda yatay bant pencereler, köşe pencereleri, düz çatı kullanımı ile Epedultz sıva kullanımı öne çıkmaktadır (Özkaban, 2014).

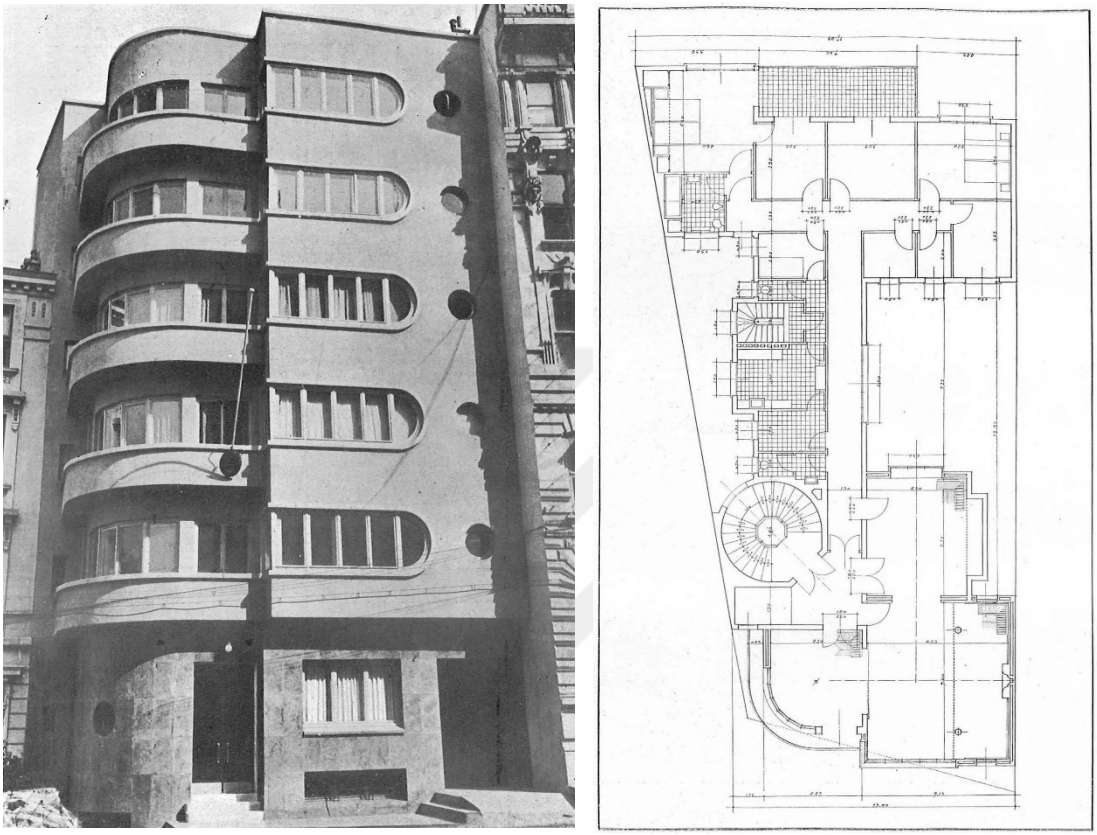
Modern mimari 1920'lerde Avrupa merkezli olarak gelişirken, Türkiye'de 1930'larda yaygınlaşmaya başlamıştır ve bu dönem üretimleri için Uluslararası Modernist Çizgi ve Kübik Mimari söylemleri de kullanılmaktadır. Bu bağlamda, ülkede bulunan yabancı mimarlar hem kendi üretimlerini yaparak hem de yerli mimarları etkileyerek tetikleyici olmuşlardır (Aslanoğlu, 2001).

Mimarlığın yeni kurulan rejimin bir propaganda aracı olarak kullanımı bu dönemde iyice görünür olmuştur. Eski-yeni ikiliği ön plana çıkarılarak eski olan kötüyle, yeni olan ise iyiyle özdeşleştirilmiştir. Dönemin yazılı ve görsel kaynaklarında geleneksel yaşamı ve mimariyi çağrıştıran görseller eski ve kötü olarak nitelenirken, modern yaşamı simgeleyen görseller ise yeni ve iyi olarak nitelendirilmektedir (Bozdoğan, 2015).

Sanattaki Kübist akımın, mimariyi aksonometrik açıyla düşünme konusunda etkilemesinin yanı sıra tasarımların sahip olduğu net geometrik formlar nedeniyle "Yeni", "Asri" kelimeleri ile birlikte "Kübik" kelimesi bu dönem mimarlığını nitelemek için kullanılmıştır. Dokgöz (2012), kübist kelimesinin yaygın olarak eleştirel kullanımına dikkat çekmektedir. Asimetrik kurguda, net geometrilerle örülmüş, betonarme gibi soğuk bir malzeme ile inşa edilmiş yapılar halk nezdinde yabancı bulunmuştur. Eleştirel yaklaşımlar karşısında, dönemin mimarları modern mimarinin felsefi dayanaklarını ön plana çıkararak savunma çabasına girmişlerdir. Bozdoğan (2015)'ın aktarımıyla Abidin Mortaş 1936 tarihinde yazdığı bir metinde modern mimarinin yalnızca görsel kaygılardan ibaret olmayıp kullanıcıların ihtiyaçlarını hem rasyonal hem de estetik olarak karşılamayı amaçladığını yazmaktadır. Ragon (2010)'un aktarımıyla dönemin önde gelen Alman mimarlarından Bruno Taut bu konuda "*estetiğin özü faydadır*" demektedir.

Dönem yapıları incelendiğinde biçimin işlevi izlediği bir anlayış öne çıkmakta, geçmişte tamamı dairesel olan mekanlar yalnızca köşeleri eğrisel olacak şekilde

dikdörtgen planlara evrilmektedir (Şekil 2.4). Dönemin mimarları olarak Sedat Hakkı Eldem, Zeki Selah Sayar, Arif Hikmet Koyunoğlu, Abidin Mortaş, Mimar Ferit ve Mimar Sadi isimleri öne çıkmaktadır (Özkaban, 2014).

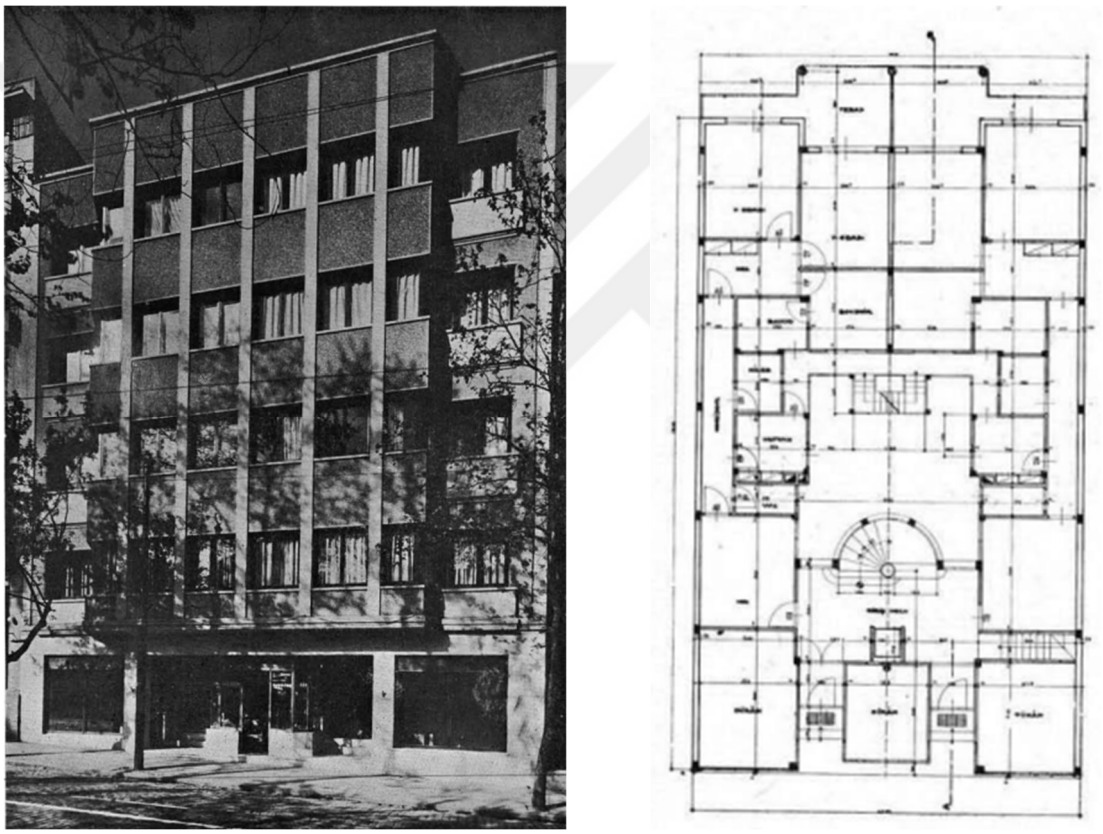

Şekil 2. 4 Adil Denktaş tarafından 1936 senesinde İstanbul'da tasarlanmış Tüten apartmanı görüntüsü ve kat planı (Arkitekt, 1936)

1930'ların sonlarına gelindiğinde II. Dünya Savaşı'nın da etkisiyle dünya genelinde milliyetçilik düşüncesi yükselişe geçmiştir. Dönemin yazılı kaynakları incelendiğinde, sürecin Türkiye'de de paralellik gösterdiği izlenebilmektedir. Modern yaşamın ve Batılı değerlerin övüldüğü yazı ve görsellerin yerini Türklük vurgusu almaya başlamıştır. Atatürk'ün 1938'de ölmesi, inkılapların öncüsünün yitirilmesi bağlamında modernleşme çabalarındaki duraksamanın simgesi durumundadır (Bozdoğan, 2015).

Ülkenin içinde bulunduğu sosyolojik ve ekonomik durumlar mimari gelişimi direkt olarak etkilemiştir. Bu dönemde, ulusal bir dil arayışı yeniden ön plana çıkmıştır.

Alsaç (2007), Sedat Hakkı Eldem'in 1940'ta Arkitekt dergisinde yayımlanan manifesto niteliğindeki "Yerli Mimariye Doğru" yazısını İkinci Ulusal Mimari akımın başlangıcı olarak işaret etmektedir. Eldem bu yazısında, ülkenin yapılaşma politikalarını çözümlemekte, sorunları ortaya koymakta ve çözümler üretmektedir. Geçmişte ülkenin her yerinde benzer yapıların tasarlandığını ve ülkede mimari bir kimliğin var olduğunu, ancak Avrupa etkisiyle bu durumun "karıştığını" ifade etmektedir. Yerli bir mimari tarzın gerekliliğine dikkat çekmekte ve yerel tasarımcı, usta ve malzeme kullanımının önemini vurgulamaktadır (Eldem, 1940).

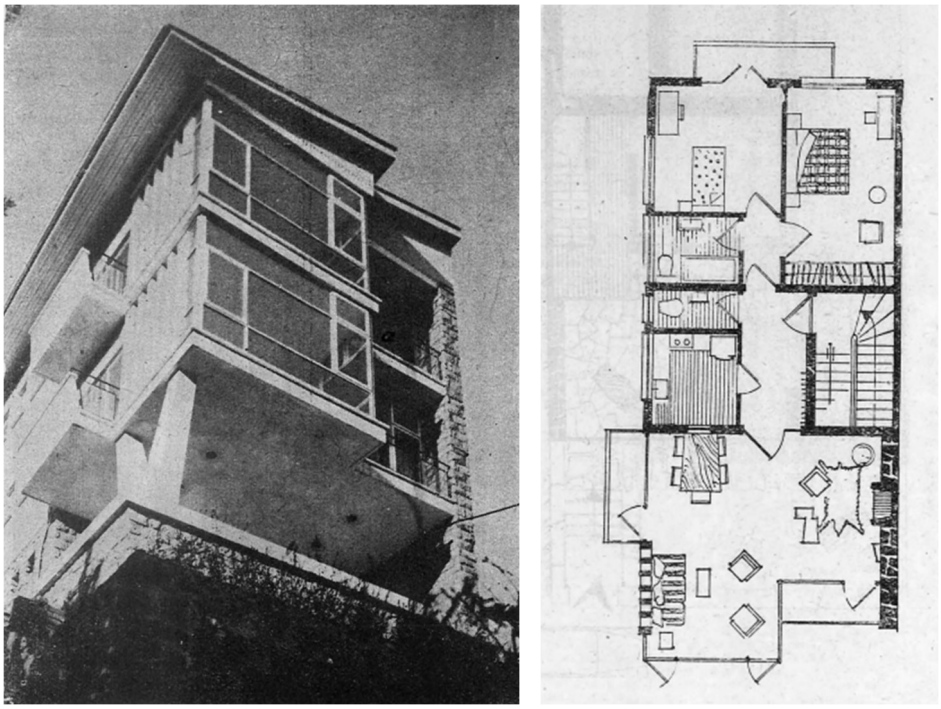
Şekil 2. 5 Nazif Asal tarafından Teşvikiye'de 1940'ta inşa edilmiş bir kira evi (Arkitekt, 1940)

Tekeli (2007), dönem yapılarının sahip olduğu özellikleri dört başlıkta incelemektedir. Yerel malzeme ile iklime uygun tasarım, geçmişte sahip olunan değerlerin öne çıkarılması, yüceltilmesi ve anıtsallık (Şekil 2.5). Öne çıkan mimarlar olarak Emin Onat, Sedat Hakkı Eldem, Bedri Uçar, Vasfi Egeli isimleri sayılabilmektedir (Alsaç, 2007).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından gelen 1950'li yıllarda, Türkiye liberal bir politika benimsemeye başlamıştır. Çok partili dönemin başlamasıyla halk sahip olduğu seçim hakkı nedeniyle farklı bir konuma geçmiştir. Savaş sonrası uluslararası ortamda ABD'nin önemi artmış, Avrupa'dan ibaret olan Batı anlayışı değişmeye başlamıştır (Tekeli, 2007). Bu dönem mimari üretimleri Uluslararası Stil adı ile kategorize edilmektedir.

Dünya'da ve Türkiye'de yaşanan sosyolojik ve ekonomik değişimler, özellikle de savaşın son bulması ülkelerin içe kapanma halinin tekrar değişmesinin ve birbirleriyle etkileşime girmelerinin önünü yeniden açmıştır. Bu durum mimariye yansımış, ulusal arayışlar yerini Mies van der Rohe, Le Corbusier gibi Batılı mimarların etkisinde üretimlere bırakmıştır.

Özkaban (2014) bu dönem mimarlığını, işlevselliğin öne çıktığı geometrik formlu plan şemaları, yoğun cam, çelik, betonarme ve cam mozaik kullanımı, ızgara cepheler, geniş camlar, şaşırtmalı pencere doğramaları ve yapıya karakter veren betonarme plaklarla oluşturulan üst örtüler ile tanımlamaktadır (Şekil 2.5).

Şekil 2. 6 Ekrem Yenel tarafından 1950'lerde Bebek'te tasarlanmış bir villa (Arkitekt, 1957)

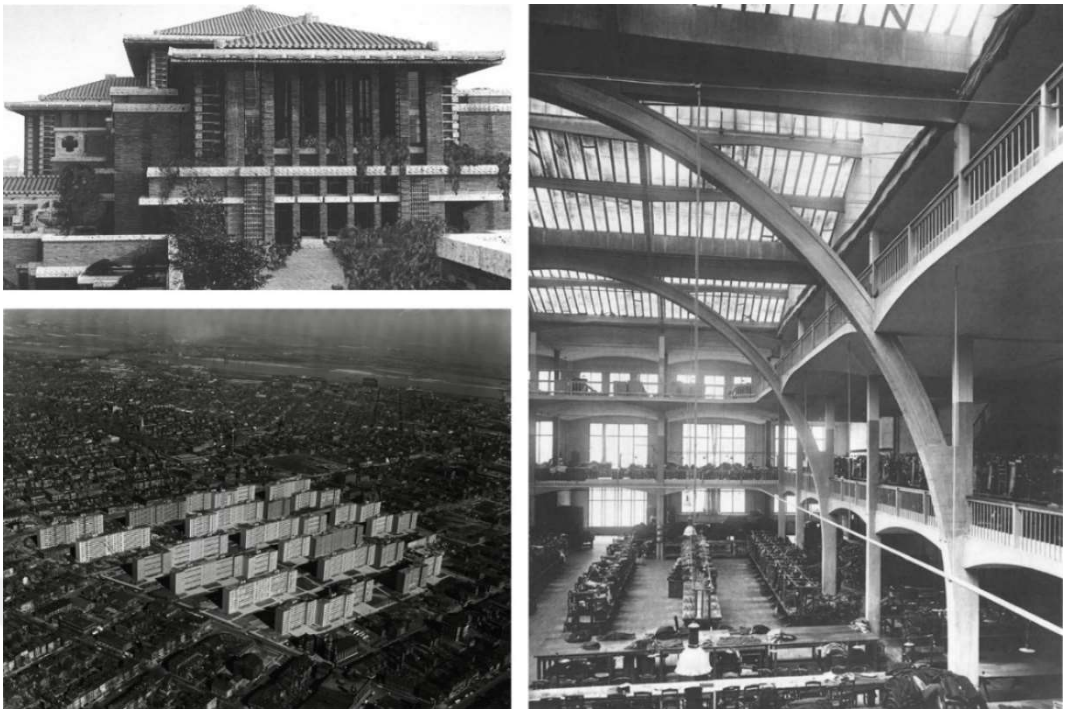
1960'lı yıllar, hızlı endüstrileşmenin görüldüğü, mimar sayısının iş imkanlarına göre sayısının arttığı, 50'lerde başlayan yap-satçılığın yayıldığı bir süreç olmuştur. Tekeli (2007), bu gelişmeler sonucunda mimarlık ortamının ortak bir dil üretemeyecek durumda olduğunu ifade etmektedir.

Yakın geleceğe bakılacak olursa, son yıllarda yeniden sentez bir mimarlığa dönüldüğü söylenebilmektedir. Hakim ideoloji doğrultusunda seçmeci bir yaklaşımla Selçuklu-Osmanlı mimarisini anımsatan elemanlar olan kemer, tonoz gibi elemanların kullanıldığı, simetrik ve anıtsal yapıların bağlamından kopuk olarak inşa edildikleri örnekler görülmektedir. Bu bağlamdaki üretimler kamu yapılarında yoğunlaşmakla birlikte konut ticaret gibi kullanımlarda da izlenebilmektedir.

2.3 Modern Mimarlık Mirası ve Koruma

2.3.1 Modern Mimarlığın Miras Olarak Değerlendirilmesi: Tanım ve Kapsam

1920'lerde Avrupa merkezli olarak ortaya çıkan modern mimari akım uluslararası düzeyde kabul görmüştür. 1970'lere gelindiğinde, Postmodern olarak adlandırılan yeni bir mimari yaklaşım sürecinin gelişimi kuramcılar tarafından modern mimarinin sonu olarak yorumlanmıştır (Özkaban, 2014). Kayın (2007), modern mimarlık mirası kavramının bu süreçte, modernite-postmodernite döngüsü ortamında geliştiğini ifade etmektedir. Polat ve Can'a göre (2008), modern mimari kapsamında yer alan Wright'in Imperial Oteli'nin 1968'de, Perret'in Esder Fabrikası'nın 1960'da ve St. Louise Missouri'deki Pruitt-Igoe konut kompleksinin 1972'de yıkılması mimarlık tarihi açısından modernizmin bitimi ve koruma disiplini açısından modern mimarinin miras olarak değerlendirilmesi sürecinin başlaması ile ilişkilendirilmektedir (Şekil 2.7).

Şekil 2. 7 Sol üstte Imperial Otel, sol altta Pruitt Igoe konut kompleksi, sağda Esder fabrikası (Wikipedia, 2023)

20. yüzyılın başlarında tarihsellik, koruma kuramı açısından önemli bir kavram olmakla birlikte bugünkü koruma anlayışının temellendiği tartışmalar da hız kazanmıştır. Tartışmaların gündemi korunacak nesnenin belirlenmesi için değerler tanımlanması odağında gelişmiştir.

Modern miras kavramının henüz oluşmadığı 20.yüzyıl başında bir makale yayınlayan sanat tarihçi Riegl, korunacak mirasın belirlenmesi açısından kriter oluşturan değerler konusunda mevcut olanın yetersiz kaldığı ve güncellenmesi gerekliliğine değinmiştir. Bu yönüyle 20. yüzyılın modern koruma yaklaşımının öncülerindendir (Kök, 2016). Riegl değer arayışını insanoğlunun manevi ihtiyaçlarının tatmini üzerinden şekillendirmektedir. Buradan yola çıkarak belirlediği güncel değerler; kullanım ve sanat değeri olmuş, sanat değerini de kendi içinde yenilik ve görece sanat değeri olarak ayrıştırmıştır (Riegl, 2015). Riegl'in ilk olarak 1903 senesinde yayınlanmış eseri 1980'li yıllarda modern miras kavramının tartışıldığı ortamda tekrar gündeme gelmiştir (Atay, 2013). Yazarın eserinde anımsatma değeri ile güncel değer ayrımı yapması, korumanın modern öncesi dönemde korunacak

nesneyi tarihselliği üzerinden değerlendirme önceliğini kırması açısından modern mimarlık mirası kavramı bağlamında önemlidir. Bu değerle birlikte ön plana çıkan bir kavram da patina olmuştur. Riegl'in anma değeri kapsamında ele aldığı eskilik değeri, tarihselliğe bakış açısını değiştiren bir yaklaşım olarak öne çıkmakla birlikte zamanla modern mimarlık açısından önemli olan güncel değerler olan yenilik ve kullanım değerlerini tehdit eder konuma gelmiştir.

Koruma bakışından tarihsel değer taşımamakla birlikte mimarlık tarihi açısından değeri anlaşılmaya başlanan ve yeni bir yapı stoku olarak beliren modern mimarlık eserlerinin miras kapsamında değerlendirilebilmesi kolay olmamıştır. Omay (2008)'ın aktarımıyla Mörsch (1990) bu durumu tarihçilerin bir dönemi geçmişe dahil etmeleri sürecindeki zorluğa benzetmektedir. Modern mimarlık ürünlerinin miras kapsamında değerlendirilmesinin zorluğu, geleneksel koruma bakış açısının yanı sıra modern mimarlığın kendi doğasından da kaynaklanmaktadır. Rasyonel tavrının kamuoyunda yarattığı soğuk etki nedeniyle yaygın olarak benimsenmesi mümkün olmamış olan bu eserler, yapım sistemleri ve kullanılan malzemeler nedeniyle geleneksel konutların eskidiğinde kazandığı estetik görünümden farklı olarak bakımsız bir görüntüye bürünmektedirler. Aynı zamanda yaygın olarak deneysel üretimler olmaları, koruma uygulamalarının da bu yeni mimarlıkla birlikte geliştirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır (Omay, 2008).

Modern mimarlık mirasının kapsamı açısından estetik kaygıların ötesinde modern yaşam kültürüyle, yeni malzeme ve tekniklerle şekillenen konutlar ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda da anıtsal yapıların korunması odağında gelişmiş geleneksel koruma bakışı açısından yabancılığını sürdürmektedir. 1990'da modern mirasın korunması konusunda çalışmak için kurulan DOCOMOMO, miras kapsamını "tarihi referansların olmadığı, işlev teknik ve mekan kurulumunun önemsendiği modern tasarım ilkeleri ile uyumlu ürünler" olarak belirlemektedir. Ancak modern mimarinin zamanla dünyanın farklı bölgelerinde farklı yaşam kültürleri ve farklı coğrafi bağlamlarda yayılmış olması bu kapsamı sınırlı kılmaktadır. DOCOMOMO modern mimarlık mirası kapsamında değerlendirilecek ürünleri kapsayan zaman aralığını ise 1920 - 1970 olarak belirlemekle birlikte yerel örnekler açısından farklı

zamansal süreçler yaşanabildiği gerçeği nedeniyle bu süre 1980'lere kadar uzatılmaktadır.

2.3.2 Modern Mimarlık Mirasının Korunması: Uluslararası Yasa, Yönetmelik ve Koruma Ölçütleri

Mevcut koruma disiplini içinde korunacak yapılar için 19. yüzyıla kadar uzanan sınırlı bir zaman aralığı ve değerler sistemi tanımlanmış olduğundan modern mimarlık mirası yeni bir problematik olarak belirmiş ve kavramsal tartışmalar neticesinde geleneksel koruma bakışının güncellenmesi ile karşılık bulmuştur. Bu süreçte, uluslararası toplantılar ve yayınlanan tüzükler etkin olmuştur.

Modern mimarlığın miras olarak kabulü ve korunması sürecinde yayınlanan belgelerin ilki, 1964 senesinde Venedik'teki II. Uluslararası Tarihi Yapı Mimar ve Teknisyenleri Kongresinde alınan kararları içeren Venedik Tüzüğü'dür. Erder (1977)' in tarihi bir anıt gibi korunmalıdır dediği Venedik tüzüğü günümüz modern koruma anlayışının temellendiği belge olarak önem taşımaktadır. Koruma alanındaki ilk uluslararası belge olan Atina Tüzüğü'nden farkı, korunacak nesne ve alanın kapsamının genişletilmesi ile sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapım, taşıma ve arkeolojik alanlarda koruma uygulamaları için net yaklaşımlar tanımlanmasıdır (Ahunbay, 2019). Bu toplantının bir diğer önemli sonucu, anıt ve sitlerin korunmasına yönelik stratejiler geliştirmeyi ve bu konuda yapılan çalışmaları desteklemeyi hedefleyen Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)'nin kurulmasıdır.

Modern mimarinin korunması önündeki en önemli engel, geleneksel koruma bakışının korunacak yapıları eskilik, tarihsellik ve estetik değerler üzerinden belirlemesiydi. Venedik Tüzüğü ile koruma gündemine giren en önemli kavramlardan biri ise özgünlük değeri olmuştur. Bu değer, modern mimarinin koruması gereken miras kapsamında değerlendirilebilmesi için dayanak olmuştur.

Modern miras alanındaki çalışmaları sistemli hale getirecek uluslararası bir oluşumun kurulması ise 1990 senesinde gerçekleşebilmiştir. DOCOMOMO (International Working Party for DOcumentation and COnservation of Buildings,

Sites and Neighborhoods of the MOdern MOvement) isimli oluşum; kuruluş amacını kamunun dikkatini 20. yüzyılda öne çıkan modernizme çekmek ve modern mimarlık, tasarım ve şehir plancılığı ürünlerini belgelemek ve korumak amacıyla oluşturulan uluslararası bir girişim olarak tanımlamaktadır (www.docomomo-tr.org/hakkinda). Avrupa Konseyi, ICOMOS, MAAN (Modern Asian Architecture Network), ERIH (European Route of Industrial Heritage), TICCIH (The International Commitee for the Conservation of the Industrial Heritage) gibi kuruluşlar da modern mimarlık mirası kavramının kamuoyunda gündeme gelmesi, eğitimler, seminerler düzenlenerek konunun geliştirilmesi alanında katkıda bulunmaktadır (Kayın, 2011).

Modern mimarlık mirasının korunması konusunda çalışmalar yapan DOCOMOMO, koruma ölçütlerini tanımladığı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Özgünlük değerini esas alan ancak merkez dışı ülkelerdeki mimarlığı yeterince kapsamayan çalışma şu şekildedir (Özkaban, 2014):

A. Temel Ölçütler:

1. Teknolojik Değer: Yeni malzeme ve detay, yeni teknoloji ve inşa metodları kullanma.

2. Sosyal Değer: Sosyal konut projeleri, yeni yapı tipolojisi yaratma, yeni bir sosyal veya ekonomik strateji barındırma, tasarımcının kararları ile yeni yaşam koşulları ya da davranış biçimleri yaratma.

3. Sanat ve Estetik Değeri: Kompozisyon, oran, ölçek, malzeme ve detayları ile özel bir yere sahip olma.

B. Göreli Değerler:

1. Kanonik Olma: Ulusal/uluslararası düzeyde mimarlık dünyasında değerlendirilme, döneminde ya da sonrasında modernizme yaptığı katkı, yapı ya da tasarımcısının ün sahibi oluşu gibi özellikler içermesi.

2. Referans Olma: Teknik, işlevsel ya da biçimsel olarak çevre ile kurulan ilişki, aynı ya da farklı coğrafyadaki yapılara ve tasarımcılarına örnek olma durumu.

Modern mimarlık mirasının kapsamı ve koruma ölçütlerinin belirlenmesi açısından açılımlar sağlayan diğer belgeler, özgünlük değerini yeniden ele alan Nara Belgesi (1994), kültürel alanların korunması - yönetilmesine odaklanan ve somut olmayan kültürel değer vurgusu yapan Burra Tüzüğü (1999) ve korunacak yapıyı onunla ilişkili bir objeden içinde yer aldığı çevreye genişleyen ölçekte bütüncül olarak ele alan Madrid Belgesi (2011) olmuştur.

Modern mimarlık Avrupa dışında farklı coğrafya ve kültürlerle harmanlanarak yerel modernlikler şeklinde yansıma bulmuştur. Dolayısıyla koruma ölçütlerinin de farklılaşması gerekmektedir. Günümüz koruma gündemi bu bakış açısıyla şekillenmektedir.

2.4 Türkiye'de Modern Mimarlık Mirası ve Koruma Çalışmaları

Modern mimarlık ürünlerinin koruma disiplini gündemine girerek miras kapsamında değerlendirilmesi uluslararası ölçekte 1980'lerde, Türkiye' de ise ancak 2000'lerde gerçekleşmiştir. Koruma disiplininin alanı bu gündem bağlamında, kavramsal tartışmalar, örgütsel çalışmalar, yasal düzenlemeler ve toplumsal çalışmalar olarak çeşitlenen pratikler ile desteklenerek gelişmektedir. Özkaban (2014), Batılı ülkelerde teorik çalışmalarla koruma uygulamalarının eşzamanlı ilerlemesi söz konusu iken, Türkiye'de uygulama anlamında yavaş ilerlendiğine dikkat çekmektedir.

2.4.1 Yasal Mevzuat ve Koruma Çalışmaları

Koruma alanında uluslararası ölçekte alınan ilk kararları içeren 1931 tarihli Atina Tüzüğü, yeni kurulmuş Cumhuriyetin gelişimiyle ilgili iç meselelerle meşgul olan Türkiye'de yansıma bulamamıştır. Ancak 1964 senesinde yayınlanan ve modern miras açısından uluslararası ilk gelişme olarak görülen Venedik Tüzüğü, 1967 senesinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından resmi olarak tanınmıştır.

Günümüzde koruma çalışmaları yasal bağlamda, ilk olarak 1983 senesinde yayınlanmış olan 2863 tarihli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile yürütülmektedir. Kanunda, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları tanımlanırken ilk olarak 19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış olması şart koşulmakla birlikte, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uygun görülürse bu tarihten sonra yapılanların da kapsama dahil edilebileceği belirtilmektedir (Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu, 1983). Kanun, gerektiğinde çıkarılan ek maddeler ve ilke kararlarıyla desteklenmektedir.

Türkiye'de korunması gerekli kültür varlıklarının tespiti sürdürülmektedir. Bu bağlamda, tescil işlemleri yapılırken yapılar 1. grup ve 2. grup olarak ayrıştırılmaktadır. 1999 tarihli 660 nolu ilke kararında 1. Grup, tarihsel, simgeseli anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu yapılar olarak, 2. Grup kent ve çevre kimliğine katkıda bulunan ve yöresel yaşam biçimini yansıtan yapılar olarak tanımlanmaktadır. İlke kararı dahilinde; müdahale türleri olarak, bakım, onarım ve yeniden yapım tanımlanmış, uygulama ilkelerine yer verilmiş ve rölöve-restitüsyon-restorasyon projelerinin hazırlanmasına yönelik usuller açıklanmıştır (Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları 660 nolu İlke Kararı, 1999).

1999 senesinde çıkan 662 nolu ilke kararı modern mimarlık mirası ile ilişkili karara yer verilmesi bağlamında öne çıkmaktadır. Tescil kaydı bulunmayan yapıları esas alan bu belgede, "Erken Cumhuriyet Dönemi Yapıları" ibaresi yer almakta ve tescilsiz de olsa yıktırılmaması yönünde gerekli önlemlerin alınması yönünde karar belirtilmektedir (Tescil kaydı bulunmayan taşınmaz kültür varlığı özelliğindeki yapılar ve yapı elemanları 660 nolu İlke Kararı, 1999).

2.4.2 Örgütsel Çalışmalar ve Koruma Ölçütleri

Ülke çapında modern mimarlık mirası konusunun tartışılmasını sağlayan ilk toplantı 2001 yılında Mimarlar Odası Bursa şubesi tarafından düzenlenen "20. Yüzyıl Mimari Mirası" ismindeki kongre olmuştur (Polat, 2008). Mimarlar Odası ve

temsilcilikleri çeşitli atölye, sergi, sunum ve kitap çalışmaları ile modern miras konusunda çalışmalarda bulunmayı sürdürmektedir.

2002 senesinde DOCOMOMO Türkiye çalışma grubu kurulmuştur. Grup modern miras konusunda kamuoyu oluşturma, belgeleme çalışmaları yapma, bilimsel toplantılar düzenleme, tescil önerilerinde bulunma konularında aktif olarak çalışmaktadır.

Türkiye'de koruma konusunda çalışan resmi kurum üst ölçekte, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Kültür varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'dür. Bu müdürlüğe bağlı alt birimler, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurullarıdır. Koruma Bölge Kurulu sayısı Türkiye genelinde 33'tür ve bu birim koruma çalışmalarında aktif görev almaktadır. Koruma Yüksek Kurulu, yönetsel işlerinin yanı sıra restorasyon çalışmaları için ilke belirlemek gibi önemli bir görevi üstlenmektedir. Belirlenen ilke kararlarının uygulanması ise Koruma Bölge Kurulları tarafından yürütülmektedir. Tescil çalışmaları, koruma amaçlı imar planları, restorasyon uygulamalarına yönelik projelerin takibi ve onaylanması işlemleri de Koruma Bölge Kurulları tarafından yürütülmektedir (Kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ve kültür varlıklarını koruma bölge kurulları yönetmeliği, 2021).

Modern mimarlık mirasının korunması konusunda Türkiye'de süren tartışmalar bağlamında öne çıkan iki yaklaşımdan biri, mevcut koruma kuramının modern mimarlık mirasını da kapsayabilecek durumda olduğu, diğeri ise bu güncel kavram için kendi bağlamına uygun değerlerin üretilmesi gerektiği yönündedir. Bu bağlamda Kayın, Cengizkan, Omay Polat, Kul ve Baturayoğlu Yöney yeni değerler üretmek konusundaki çalışmalarıyla; Madran ve Özgönül ise mevut değerleri modern mimarlık ürünlerini de kapsamına alacak şekilde genişletme konusundaki çalışmalarıyla öne çıkmaktadır (Özkaban, 2014). Çalışma kapsamında bu iki yaklaşımın sentezi benimsenmiştir. Mevcut koruma kuramı ihtiyaç olması durumunda üretilecek yeni değerlerle genişletilmelidir.

2.5 Değerlendirme

Mimari miras, insanlığın kültürel birikimini ve tarihsel süreçteki yaşamının izlerini bugüne taşımaktadır. Tarihsel süreç, birikim gibi kavramlardan bahsedildiğinde ise akla ilk olarak geleneksel yaşam ve geleneksel mimari gelmektedir. Ancak, günümüz modern toplumunun ürettiği eserleri kapsayan modern mimari de kültürümüzün ve yaşantımızın bir parçasıdır ve miras değeri taşımaktadır. Miras kavramının ve korunacak nesne tanımının katı tarihsel sınırlarla belirlendiği koruma disiplini açısından modern mimarinin bu alana entegre edilmesi bir problematik olarak belirmiştir.

Koruma disiplini bağlamında gerçekleştirilen kavramsal açılımlar ile modern mimarinin miras kapsamında ele alınması uluslararası ölçekte 1980'lerde, Türkiye'de ise ancak 2000'lerde gerçekleşebilmiştir. Bu bağlamda birçok çalışma gerçekleştirilmiş ve başarılmış olmakla birlikte bir problematik olma durumunu sürdürdüğü söylenebilmektedir. Kavramsal çalışmaların pratiğe dökülebilmesi için yasal düzenlemeler yapılması, örgütsel ve toplumsal çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Modern mimarlık eserlerinin miras olarak tespiti ve belgelenmesi çalışmaları Türkiye ölçeğinde sürdürülmekle birlikte eksik kalmaktadır. Özellikle Türkiye'de tescilli yapılar içerisinde modern olanların azlığı dikkat çekicidir. Bu konuda toplumsal bilincin yeterince yerleşmemiş olması, bir diğer öncelikli sorun olarak belirmektedir. Kentsel dönüşüm hareketlerinin son dönemde artması ile birlikte bu bilinçsizlik yapıların yıkım tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Özkaban (2014), koruma bağlamındaki yasal mevzuatların modern mirasın korunması açısından engel teşkil etmemekle birlikte yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Türkiye'de bu dönemin yapıları modern eserler olmalarından çok Cumhuriyet tarihi ile ilişkilendirilerek korunmaya çalışılmasının sorunlu bir yanı olduğuna dikkat çekmektedir. Bu yaklaşım, modern mirasın korunması kapsamında tehlikeli bir yaklaşım olan tarihselliğe vurguyu sürdürmektedir.

Modern mimari miras açısından sorun olarak beliren bir diğer unsur, restorasyon uygulama çalışmalarının niteliksizliğidir. Bu durum ise, hem karar verici hem uygulayıcı hem de denetleyici birimlerdeki yetersizlikten kaynaklanmaktadır.

BÖLÜM ÜÇ

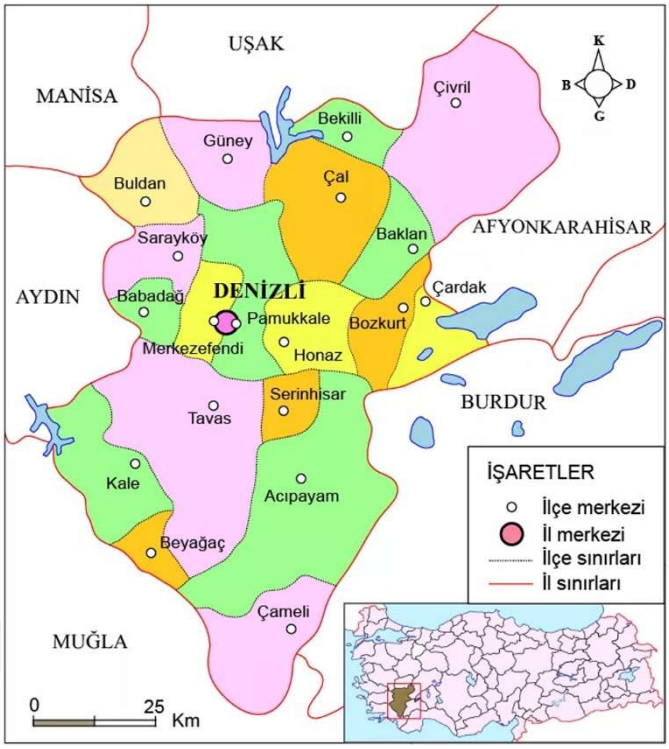
DENİZLİ İLİ 1967 – 1977 TARİHLERİ ARASINDA İNŞA EDİLEN AZ KATLI APARTMAN YAPILARININ KARAKTERİSTİKLERİ

3.1 Denizli Yerleşim Tarihi

3.1.1 Denizli Yerleşimi Hakkında Genel Bilgiler

Denizli, coğrafi konum olarak Batı Anadolu'da, güneyde Babadağ, kuzeyde Çökelez Dağı, güneydoğuda Honaz Dağı, batıda Sazak Dağı arasında yer alan Çürüksu Ovasında yer almaktadır. Doğu'da Burdur, Isparta, Afyon; Batı'da Aydın, Manisa; Güney'de Muğla; Kuzey'de Uşak ile komşu olan kentin başta Ege olmak üzere İç Anadolu ve Akdeniz bölgeleri üzerinde de toprakları bulunmaktadır. (Şekil.3.1) Türkiye'nin önemli büyükşehirlerinden Ankara, İzmir ve Antalya'yı bağlayan yolların kesişiminde yer alan kentin denize mesafesi farklı yönlerden eşittir ve yaklaşık 250 kilometredir (Ataman, 2010). Konumunun bir getirisi olarak iklimi değişiklik göstermekle birlikte yarı kurak – az nemli olarak sınıflandırılmaktadır. Hakim rüzgar yönü kuzeybatıdır (ÇED, 2020). Yerleşim yüzey şekilleri açısından incelendiğinde, bir kısmı düzlük iken bir kısmı ise engebelidir. Şehir merkezi düz kısımda konumlanmaktadır. Ege Bölgesinin en yüksek dağı olan Honaz Dağı kentin doğusunda yer almaktadır (Toker, 1984).

TÜİK verilerine göre 31 Aralık 2021 tarihi itibariyle nüfusu 1 milyon 51 bin 56 olan Denizli'nin yüzey ölçümü 1.213.400 hektardır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından düzenenen 2020 ÇED raporuna göre 19 ilçesi bulunmaktadır; Acıpayam, Babadağ, Baklan, Bekilli, Beyağaç, Bozkurt, Buldan, Çal, Çameli, Çardak, Çivril, Güney, Honaz, Kale, Merkezefendi, Pamukkale, Sarayköy, Serinhisar ve Tavas.

Şekil 3. 1 Denizli'nin ilçeleri (http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari.html)

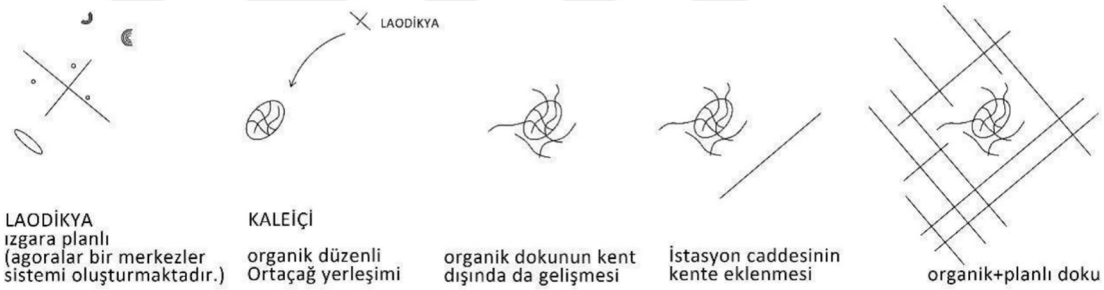
3.1.2 Denizli Yerleşiminin Tarihsel Süreçteki Gelişimi

3.1.2.1 Cumhuriyet Öncesi Denizli Yerleşimi

Denizli'nin yer aldığı Çürüksu ovasında keşfedilen ve Denizli Adamı olarak adlandırılan Homo Erectus (latince dik insan) kafatası buluntuları bu bölgede insan varlığının M.Ö 500.000 yıllarına dayandığını göstermektedir (Şimşek, 2011). Arkeolojik verilere dayanılarak ilk yerleşim yerinin ise günümüzdeki Çivril ilçesinin yakınlarında bulunan Beycesultan höyüğü olduğu ve günümüzden 6000 yıl öncesine dayandığı bilinmektedir. Çürüksu ovası daha sonra sırası ile Arzawalılar, Frigler, Lidyalılar, Persler, Yunanlar, Selefkiler, Romalılar, Bizanslılar ve Türkler egemenliğinde yaşamın sürdüğü bir bölge olmuştur. Bu süreçte anıldığı isimler ise; Collosai, Karura, Leodikeia ve M.S X. Yüzyılda Türk egemenliği ile birlikte Lazkiye, Ladik şeklinde sıralanmaktadır. (Çetin, M., Çetin, N. E., & Yıldız, A., 2015.) 1333'te Denizli'yi ziyaret eden İbn-I Batuta bu bölgenin Türkler tarafından domuzlar ülkesi anlamına gelen Dongozla olarak adlandırıldığını belirtmektedir. (Batuta, 1983). Tüm

bu süreç boyunca bölgede şiddetli depremler gerçekleştiği kaynaklarca bildirilmektedir. Bunların öne çıkanları; M.Ö. 24 Denizli Depremi, M.S. 1100 Anadolu Depremi, 1366 Denizli Büyük Depremi, 1717 Denizli Depremi, 1898 Denizli Depremi ve 1983 Denizli depremidir. (Çetin, M., Çetin, N. E., & Yıldız, A., 2015.) Yerleşim bu depremler nedeniyle bir çok kez yıkıma uğramıştır.

Malay (1988)'ın aktarımıyla antik dönemin coğrafyacısı Strabon ve tarihçisi Tacitus tarafından, M.S 1. Yüzyıldaki Laodikeia verimli toprakları, ticaret yolları üzerindeki özellikli konumu ve varlıklı halkı ile anılmaktadır. Öne çıkan diğer bir bilgi de yerleşimin bu dönemde de depremler nedeniyle yıkıma uğramış olduğudur. Strabon, bölgedeki depremlerin çokluğunu Çürüksu Nehrinin yer yüzeyi kadar yeraltında da akarak boşluklar yaratması ile ilişkilendirmektedir (Şimşek, 2011).

Şekil 3. 2 Kentsel dokunun tarihsel süreçteki gelişimi (Yavuzçehre, 2011)

Günümüz Denizli il merkezinin 6 km kuzeyinde yer alan Laodikeia antik kenti, üst üste yaşanan yıkıcı depremlerin yanı sıra saldırılar karşısında savunmasız kalınmasına neden olan ovanın ortasındaki coğrafi konumu nedeniyle dağılmıştır ve halkının büyük bir kısmı Kaleiçi bölgesine taşınmıştır (Akça 1945, Şimşek 2011). Günümüz Denizli yerleşimi mimari ve kültürel anlamda Laodikeia antik kentinin devamı niteliğindedir. (Şekil 3.2). Laodikeia ismi, M.S 7. Yüzyıldan itibaren Denizli-Kaleiçi yerleşimini ifade etmektedir (Şimşek, 2011). Yavuzçehre (2011)'nin aktarımıyla Evliya Çelebi, 11-12. yüzyıllar için Laodikeia halkını Kaleiçi'nde yaşayan ve bölgedeki dokumacılık geleneklerini sürdüren bir topluluk olarak tanımlamaktadır. Ataman (2010), Laodikeia kentinin antik dönemde tekstil üretimiyle ön plana çıktığını ifade etmekte ve tarihçi Strabon'un bu durumu bölgede yetiştirilen kuzguni renkli koyunlardan elde edilen yumuşak yünlere bağladığını aktarmaktadır. Tanyeli (1988), kentin denizden uzak

oluşunun dezavantajını dokumacılık sayesinde giderdiğini aktarmaktadır. Kara yolu ulaşımı deniz yoluna göre oldukça pahalıya mal olmasına ragmen, dokumacılıkla üretilen malların hafif ve değerli oluşu ticaretin gelişimini engellememiştir.

Kentin Kaleiçi'ne taşındıktan sonraki dönemi Selçuklular ile Bizanslılar arasında devam eden savaşlarla anılmaktadır. 13. Yüzyıldan itibaren ise tamamen Türk egemenliğine girilmiştir. (Tanyeli 1988, Şimşek 2011). Türkler geldiğinde bölgenin düşük nüfuslu, seyrek yapılaşmayla kırsal nitelikte bir alan olduğu anlaşılmaktadır. Kaleiçi bölgesinin ticari merkez olduğu çevresinde ise bahçe içerisinde konutların bulunduğu bir mimari yapılaşma olduğu bilinmektedir. Türklerin fethinin ardından surların onarımıyla başlayan ve günümüze yalnızca Akhan isimli kervansarayın ulaşabildiği bir yapım süreci başlatılmakla birlikte 15. Yüzyıla gelindiğinde bahçe içerisinde evlerden oluşan kırsal karakter sürmektedir (Ataman 2011, Tanyeli 1988). Tanyeli (1988), Osmanlı döneminde bu kimliğin sürdürüldüğünü ve 20. Yüzyıldaki yapılaşma açısından da belirleyici olduğunu belirtmektedir. Marım (2000), dağınık, tek katlı ve hafif ahşap malzeme ile yapılaşma geleneğini tarihte sıklıkla Denizli ile birlikte anılan deprem gerçeğinin tezahürü olarak yorumlamaktadır.

Denizli, 15. Yüzyıldan itibaren kesin olarak Osmanlı egemenliğine girmiştir (Toker 1984, Baykara 2007, Çetin 2015). Eroğlu (2006)'nun aktarımıyla, antik dönemden itibaren varolan dokumacılık kültürü Osmanlı egemenliğinde de sürdürülmekte, Denizli kumaş üretimiyle ve bunun getirisi olarak ticari canlılıkla öne çıkmaktadır. 16. Yüzyıla gelindiğinde biri gayrümüslimlerin yaşam alanı olmak üzere 22 mahalleden ibaret olan Denizli, tahrir defterlerinde Kütahya sancağının bir kazası olarak yer almaktadır (Ünal, 1988). Eroğlu (2006), 17. Yüzyılda Denizli'ye dair bilgi veren iki kaynağın Katip Çelebi ve Evliya Çelebi olduğunu aktarmaktadır. Katip Çelebi, yüzyıl ortası için Denizli'yi ismini su kaynaklarının çokluğundan alan ve 24 mahalleden ibaret bir yerleşim olarak tariflemektedir (Anonim, 1982). Yüzyıl sonuna gelindiğinde Evliya Çelebi halkın dokumacılık ve tarımla uğraştığını söylemekte, mahalle sayısını 44'e yükseltmektedir.

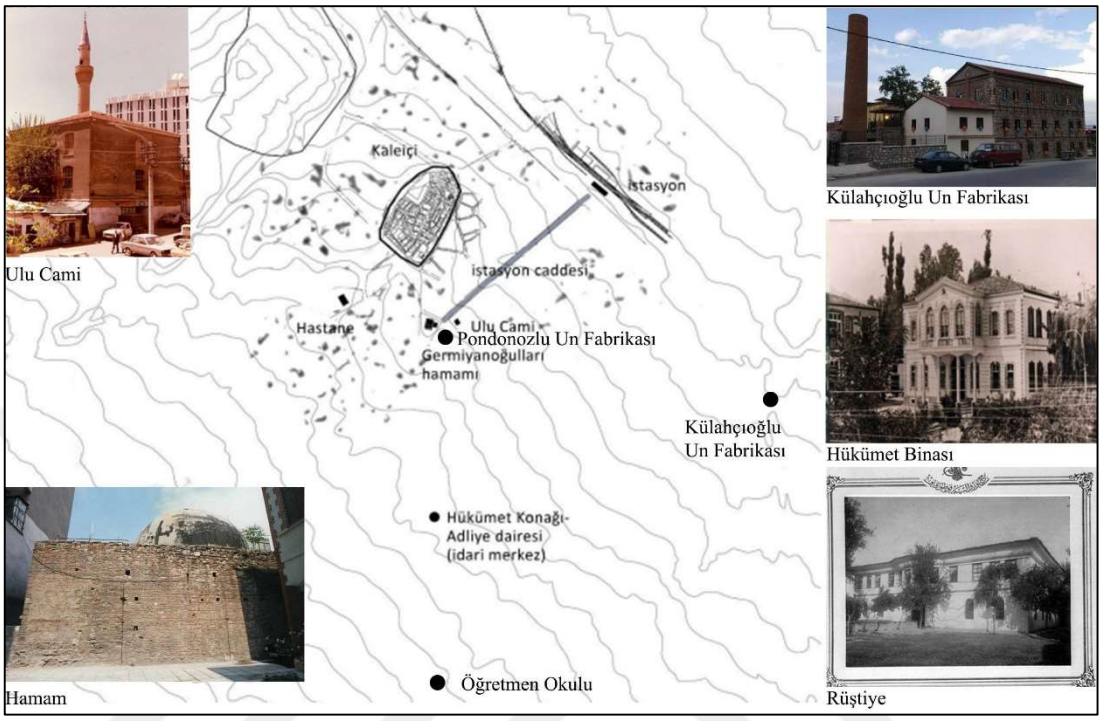
18. yüzyılın başında Denizli'de büyük yıkıma neden olan bir deprem gerçeklemiştir. Yaklaşık 12 bin kişinin hayatını kaybettiği bu depremin ardından kırsal bölgelere göç edilmiştir (İnceoğlu, 2002). Yavuzçehre (2010), göç edilen bölgenin günümüzde Değirmenönü mahallesi sınırları içerisinde yer alan Musa mahallesi olduğunu ve bunu Gürpınar, Günbattı, Sırakapılar ve Karaman mahallelerinin izlediğini aktarmaktadır.

Şekil 3. 3 1890 – 1900 yıllarında Türkiye demiryolları haritası içerisinde Denizli'nin konumu (Erkan, 2007)

İnan (1997)'ın aktarımıyla 1884 senesine kadar kaza olan Denizli, bu tarihteki bir düzenleme ile sancak konumuna getirilmiştir. 6 kazadan ibaret yerleşimin nüfusu 200 binlerdedir ve bunun yaklaşık 400'ü Yerli Rum denilen gayrimüslimlerden oluşmaktadır (Toker, 1984). Tanzimatla birlikte azınlıkların kendilerini güvende hissederek büyük yatırımlar yapmaları kentte ekonomik hareketlilik sağlamıştır. Erkan (2007)'ın aktarımıyla Kurmuş, 1888 senesinde Aydın Demiryolunun Ödemiş-Denizli hattının hizmete girdiğini ifade etmektedir (Şekil 3.3). Bu gelişmenin ardından kentte tarımsal faaliyetler ve endüstrileşme artış göstermiştir. Bu süreçte inşa edlien un değirmenlerinde çalışan ustalar için üretilen konutlar, yerleşimdeki ilk sosyal konutlar olmalarıyla öne çıkmaktadır. Bu dönemde inşa edilen diğer önemli yapılar da adliye binası, hükümet konağı ve öğretmen okulu olmuştur. Kenti şekillendiren bir diğer uygulama ise demiryolunu kent merkezine bağlayan İstasyon Caddesinin açılmasıdır.

(Şekil 3.4) Organik yerleşim dokusu içerisinde keskin bir hat olarak konumlanan cadde, günümüzde hala önemini korumaktadır (İnceoğlu, 1988: Yavuzçehre, 2010).

Şekil 3. 4 Osmanlı dönemindeki yerleşim durum ve önemli yapılar (Alkın (2021)'ın haritalama çalışması üzerine yazar tarafından un fabrikaları ve öğretmen okulunun konumları ile fotoğraflarının eklenmesiyle oluşturulmuştur)

1899 senesine gelindiğinde Denizli yine büyük bir deprem yaşamış ancak bu kez yerleşim düzeninde kent merkezinin yer değişimi gibi kökten bir değişim gerekmemiş, yıkılan yapıların yerine yenileri inşa edilmiştir (Avcı, 2007: İnceoğlu, 2005).

20. yüzyıl başı Osmanlı devletinin yıkılma sürecinin yaşandığı dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde Denizli 243 bin nüfuslu 5 kazalı bir sancak konumundadır ve Kaleiçi bölgesi ticari işlevini sürdürmekte, surların dış kısmına dağınık olarak yerleşmiş bahçeler içerisindeki konutlarla geleneksel görünümünü korumaktadır. (Altıparmak 2008: Toker, 1983). Dönemin gazetecisi Arif Oruç Denizli'yi, dört tarafı ağaçlarla çevrili hanelerin çevresinde sıralandığı caddeden ibaret bir yerleşim olarak, baştan aşağı bir kanal ve ağaçlık yer olarak tariflemektedir (Küçük ve Aksakal, 2006). Yavuzçehre (2010) de, tarihin farklı dönemlerinde de bahsedilmekle birlikte özellikle

bu dönemde Denizli'nin en çok su kaynaklarıyla anıldığını aktarmaktadır. Kentte 33 adet büyük pınar bulunmasının yanı sıra sokak aralarında çayların aktığı, çoğu evde 30-40 cm eninde arkların olduğu ve bu durumun 70'li yıllara kadar sürdüğü bilinmektedir.

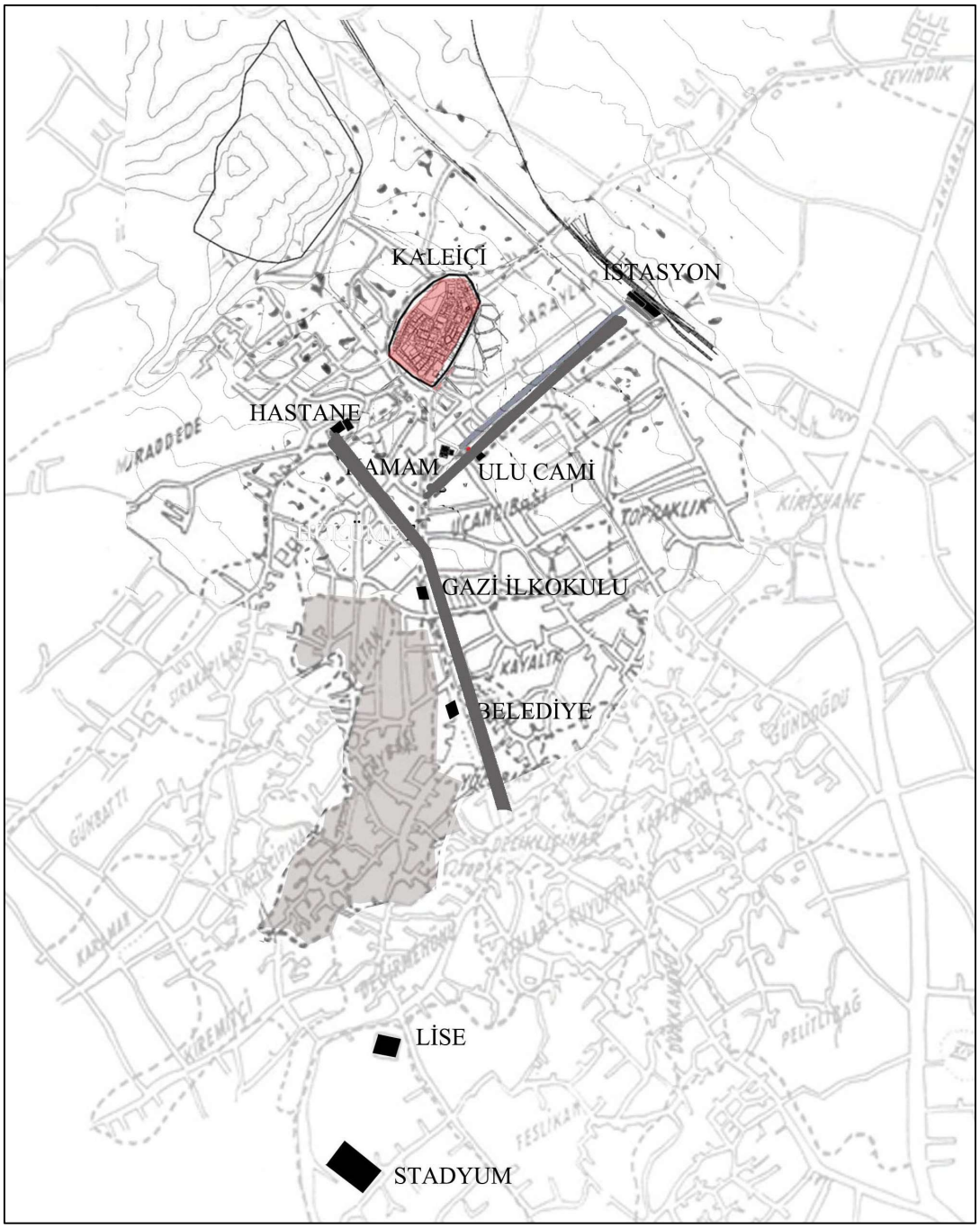
3.1.2.2 Cumhuriyet Sonrası Denizli Yerleşimi

Cumhuriyetin ilanından sonra il olan Denizli'nin kent merkezi milli mücadele sırasında işgale uğramamıştır ancak hem deprem, yangın gibi afetler hem de ülkenin içinden geçtiği genel durumun etkisiyle yapısal ve sosyal anlamda gelişme göstermemiştir. (Altıparmak 2008). Toker (1984)'in aktarımıyla 1931 senesinde kente gelen Atatürk, yerleşimi plansız gelişmiş, eğlence alanı, belediye hizmeti olmayan büyükçe bir köy olarak tanımlamakta, Ortaçağ niteliğini koruyan Kaleiçi'nin tek ticari merkez olduğunu belirtmektedir. Konut alanı ise Kaleiçi'nin dışına yayılmıştır ve gelir durumu yüksek ailelerin sahip olduğu kısıtlı sayıdaki iki katlı yapılar dışında tek katlı evlerden oluşmaktadır.

Cumhuriyetin ilanından sonra ülke genelinde başlayan modernleşme hareketleri kapsamında kentte okul, hastane, otel, lokanta, sinema, banka, fabrika ve belediye tesisi gibi yapılar inşa edilmiştir. Bu faaliyetlerin ardından yerleşimin çehresi değişmeye başlamakla birlikte hala kentsel görünümden uzaktır. Bu dönemde Denizli yerleşimindeki ilk planlama girişimi olarak dönemin Belediye Başkanının teklifiyle Hermann Jansen bir ön çalışma gerçekleştirmiş ancak yüksek maliyet nedeniyle uygulanamamıştır (Coşkun, 2007).

1930'lu yıllarda geleneksel çekirdek olan Kaleiçi bölgesini odak alarak güney - güneybatı yönünde plansız olarak gelişen kentte Saltak, Çaybaşı ve Musa mahalleleri kentin öne çıkan yerleşim bölgeleridir (Şekil 3.5) (Yavuzçehre, 2011). Bu mahallelerden Çaybaşı'nın o dönemdeki görünümü ise, bir akarsu üzerinde taş köprü ve çevresinde ahşap konutlarla cami, bakkal, berber gibi ticari alanlardan oluşan klasik Anadolu şehrinden farklı değildir (Şekil 3.6). Bu dönemde kent genelindeki önemli inşa faaliyetleri; zührevi hastane, İncilipınar Gazinosu, halk tuvaletleri, çeşitli parklar, çocuk bahçeleri ve eğlence alanları ile spor sahasıdır (Coşkun, 2007). 1932 senesinde

kurulan Halkevi de önce Çaybaşı mahallesindeki Türk Ocağı binasını kullanmış, 1933'te ise ileride belediye binası olarak kullanılacak olan yapıya taşınmıştır (İnan, 2000).

Şekil 3. 5 Kaleiçi, Saltak, Çaybaşı ve Musa mahalleleri (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

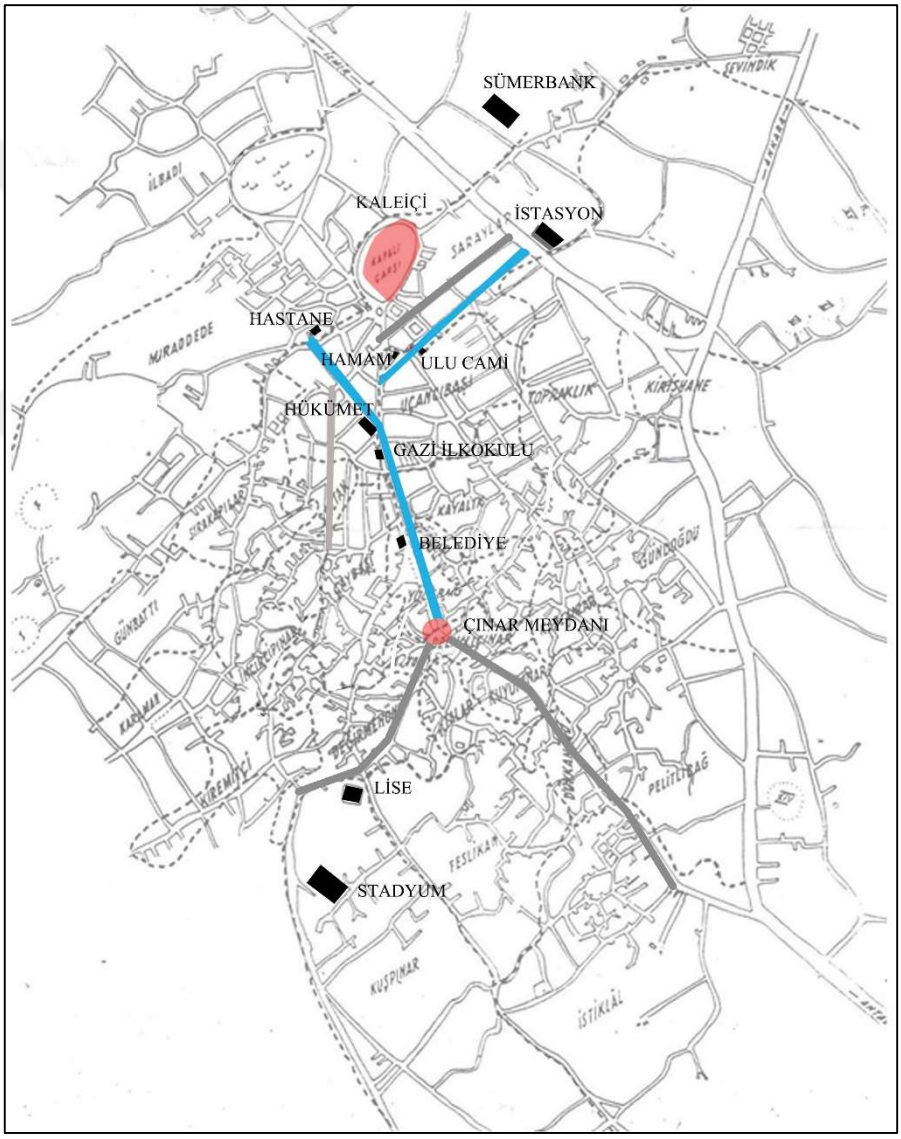

Şekil 3. 6 Çaybaşı'nın 1935'teki görünümü (Kültür Bakanlığı arşivi, 2022)

1950'lerin başında Denizli'yi nüfusu 25000' lerde, Kaleiçi ve Delikliçınar meydanını merkez alan 7-8 mahalleden oluşan bir yerleşim olarak tanımlamaktadır. Yavuzçehre (2011)'nin aktarımıyla, bu dönem Denizli'nin çevre ilçelerle bağlantı yollarının kurulduğu, şehre elektriğin ulaştığı ve sanayileştiği dönemdir. Bu dönemin en önemli gelişmelerinden biri lojman ve sosyal tesisleri ile kompakt bir yapı olarak Sümerbank Bez Fabrikası'nın kurulmasıdır. Yaklaşık 1000 kişilik çalışanıyla, kurulduğu bölge olan İstasyonun kuzey kısmının zamanla Sümer ismini alarak mahalleleşmesini sağlamıştır. Bu dönemin bir diğer önemli gelişmesi de Denizli – İzmir kara yolunun yapılması ve bu aksın etkisiyle iki şehir arası ticaretin hızlanmasıdır (Gökçe, 2019).

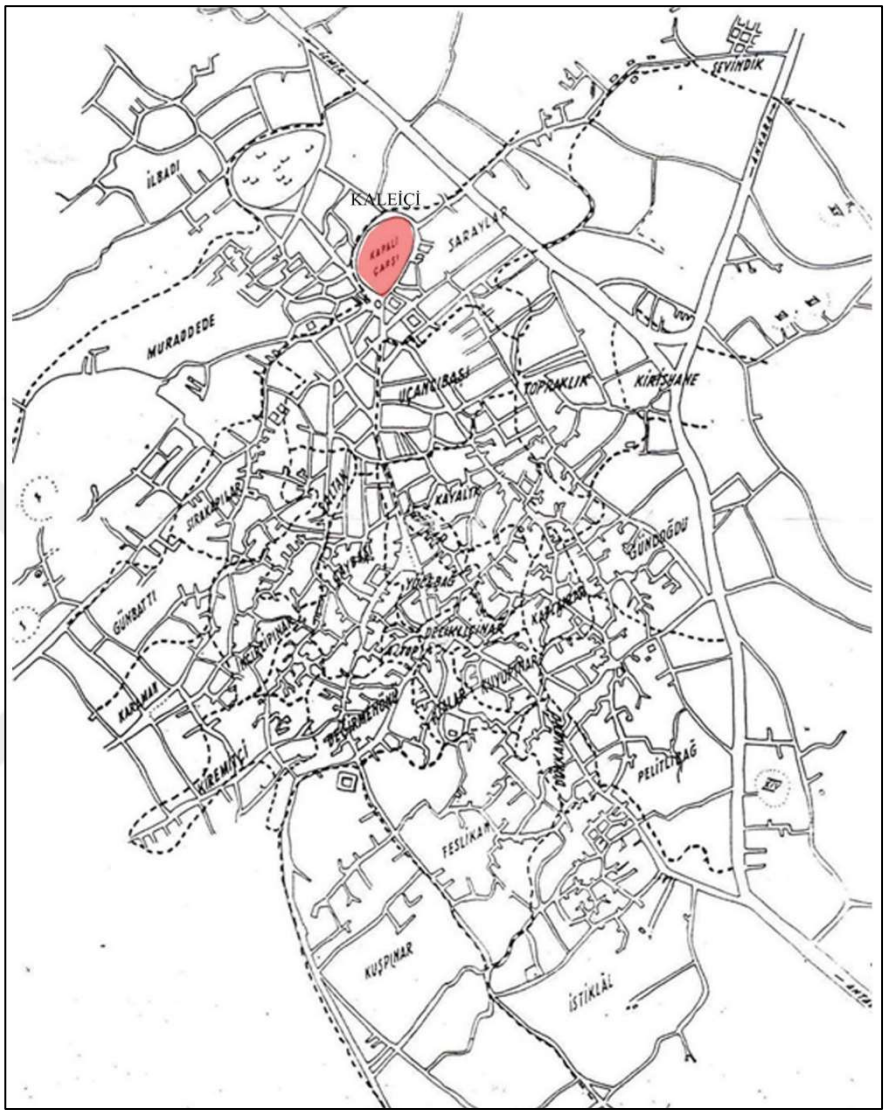
Coşkun (2007), Dünya Savaşı sonrasına denk düşen 50'li yılları ülke genelinde yaşanan göç dalgasından Denizli'nin de etkilendiği ve hızlı nüfus artışının yaşandığı dönem olarak ifade etmektedir. Sanayileşme ve nüfus artışının etkisi ile şehirleşmenin bu dönemde gerçekleştiği söylenebilmektedir. Apartmanlaşma hızlanmış ve yol genişletme çalışmaları düzenlenmiştir. İstimlak ile genişletilen yollar; İstasyon Caddesi, Hastane Caddesi ve Delikliçınar'dan Bayramyeri'ne inen yoldur (Şekil 3.7). Bu dönemin önemli diğer inşa faaliyetleri; Sigorta Binası ve Belediye Parkıdır. Dönemin öne çıkan caddeleri, Çarşı, İstasyon, Sevindik, Saltak, Lise, İstiklal, Kayalık, Hastane, Muratdede ve 2. Ticari yoldur (Coşkun, 2007).

Gökçe (2019)'nin aktarımıyla Denizlili mimar Yüksel Kaşıkçı 1950'li yıllarla ilgili anılarında Denizli'de yaşanan inşa faaliyetleri nedeniyle kentin çamur içinde olduğunu, yol genişletme çalışmaları kapsamında Belediye kararlarıyla bir kaç gün içerisinde evlerin yıkıldığını, yıllanmış çınar ağaçlarının kesildiğini anlatmaktadır. Bu dönemde gerçekleştirilen bir diğer yıkım ise kentin geleneksel çekirdeği konumundaki Kaleiçi bölgesinin Selçuklu dönemi surlarının belediye tarafından yıkılmasıdır. (Özkan, 2010). Tanyeli (1988), kentin kimliğini oluşturan unsurlardan biri konumundaki surların yıkımını, Denizli için kentsel bellek değerinin dönüşü olmayan

Şekil 3. 7 Genişletilen yolların konumları (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

kaybı olarak tariflemektedir. Özkan (2015)'ın aktarımıyla yerleşimin ulaşılabilen ilk kapsamlı haritalama çalışması da bu döneme aittir (Şekil 3.8).

Şekil 3. 8 Denizli'nin 1956 tarihli plan çizimi (Özkan, 2010)

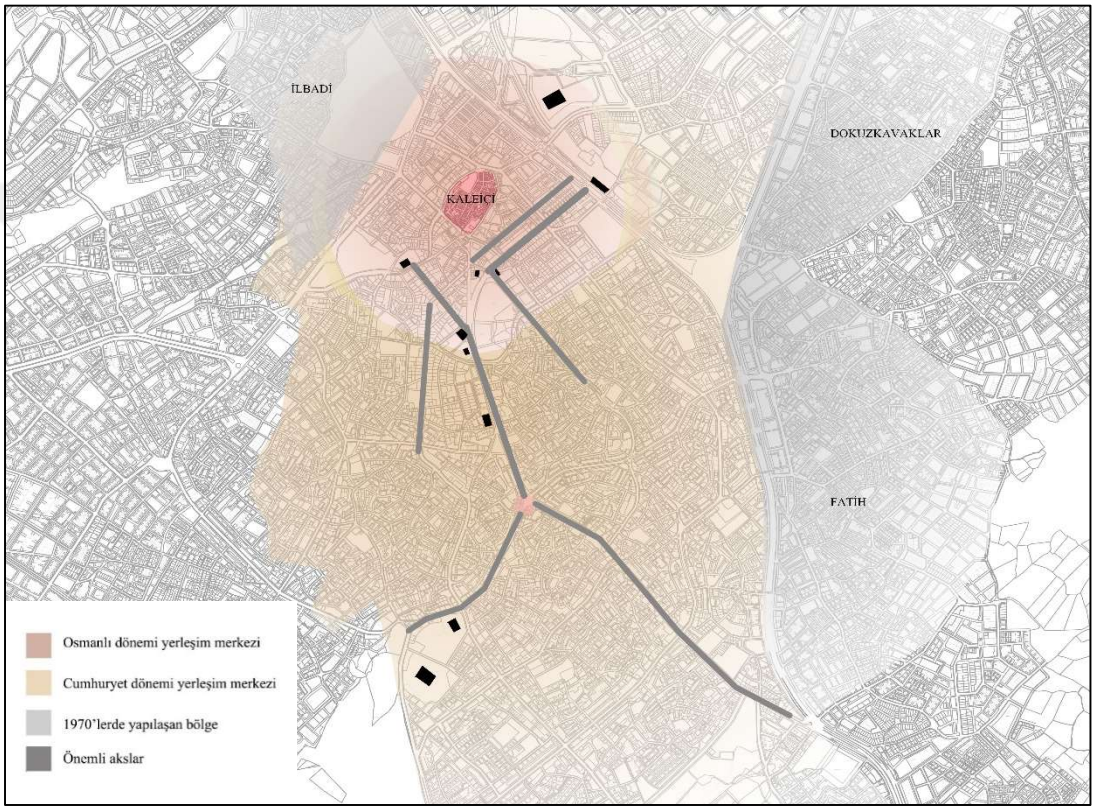
1960'lara gelindiğinde Denizli için ilk kez kapsamlı planlanma çalışmalarına başlanmış ve nazım imar planı düzenlenerek 1967 senesinde yürürlüğe girmiştir (Şekil 3.9). Gökçe (2019)'nin aktarımıyla Kaşıkçı bu sürece dair anılarında, Denizli İmar Planını hazırlamakla görevli şehir plancı Suna Hanımın çalışmalarını yürütürken Denizli'nin mevcut mimari ve yeşil dokusunu koruma kaygısını öncelikli hedef olarak belirlediğini ifade etmektedir. Marım (2010) ise, bu plan düzenlenirken eski konutların

planlarının incelenmediğini, koruma amacı taşınmadan gerçekleştirilen yol genişletme çalışmaları ile eski yapıların tahrip edildiğini belirtmektedir.

Şekil 3. 9 Denizli'nin 1967 tarihli imar planı (Denizli Büyükşehir Belediyesi İmar müdürlüğü arşivi, 2022)

Gökçe (2019)'nin aktarımıyla Denizlili inşaat mühendisi Mehmet Salih Basmacı, 1970'de Denizli'nin sanayide pilot il seçilmesi ile hareketlenen ekonomik yaşamın göç dalgasını ve hızlı yapılaşmayı beraberinde getirdiğini belirtmektedir. Bu dinamikler bağlamında imar planı düzenlenme çalışmalarına başlansa da bürokratik nedenlerle sürenin 5 sene kadar uzadığını ve Dokuzkavaklar, Sevindik, İlbadı ve Fatih mahallelerinin bu süreçte plansız olarak geliştiğini dile getirmektedir (Şekil 3.10).

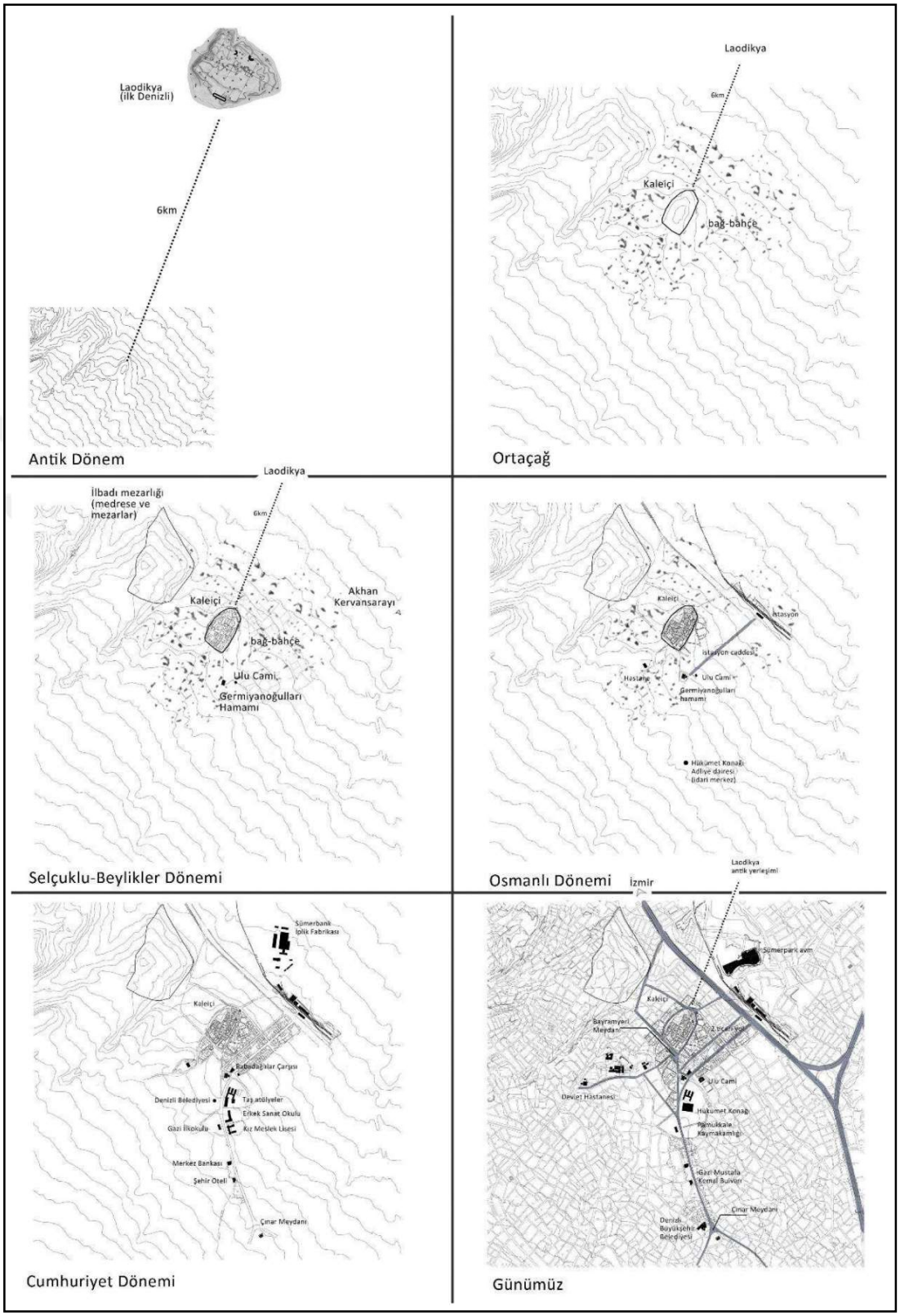
Şekil 3. 10 Plansız gelişen mahalleler (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

1976 senesine gelindiğinde kentte 4.6 ölçeğinde bir deprem gerçekleşmiştir. Bektaş (1977), deprem sonrası resmi olarak 572 evin ağır hasar gördüğünün açıklandığını ancak kendi gözlemlerine göre kent genelinde %70 oranında hasar bulunduğunu ifade etmektedir. Marım (2010), deprem sonrası Anıtlar Kurulu'nun kültürel değer taşıyan binalar için yerinde tespitler yaptığını ancak sahiplerinin inşaat yasağı gelir kaygısıyla bu yapıların bir çoğunu kendilerinin yıktığını belirtmektedir.

1980'li yıllar kentin nüfus artışının ve konut ihtiyacının artmayı sürdürdüğü bir dönemdir. Cadde üzerlerinde 8 kata kadar yapılaşma izinleri verilmiş, bu yoğunlaşma altyapı problemlerini beraberinde getirmiştir. Bu dönemin yeni yerleşim alanı üst gelir grubunun yöneldiği Çamlık ve Kınıklı olmuştur. Diğer yeni gelişen yerleşim alanları da orta gelir grubuna hitap eden kent çeperindeki toplu konutlar olmaya başlamıştır (Avsan, 2016).

Özkan (2010), Denizli yerleşiminin planlama bağlamındaki gelişimini dört dönem üzerinden özetlemektedir. Bunlar, 1960 öncesi dönem, 1960-1976 dönemi, 1976-1983 dönemi ve 1983'ten sonraki dönemdir. 1960 öncesi dönem, planlama çalışmalarına başlanmış olmakla birlikte henüz bu faaliyetlerin resmileşerek kapsamlı uygulamalara dönüşemediği bir süreç olarak açıklanmaktadır. Bu dönemde, plansız olarak gelişen kentte altyapı sorunlarının ortaya çıkmasının yanı sıra bilinçsiz bireysel taleplerin yönlendirdiği yapılaşma nedeniyle miras değerlerinin de yitirildiği belirtilmektedir. 1960-1976 dönemi, Nazım İmar planı ve Uygulama İmar planlarının hazırlanarak yürürlüğe girdiği dönem olması açısından öne çıkmakla birlikte 1976 senesinde yaşanan ve büyük yıkıma neden olan depremin gerçekleştiği dönemi kapsamaktadır. Deprem sonrasına denk gelen 1976-1983 dönemi depremin yönlendirdiği Afet Evleri Mevzii İmar planının düzenlendiği ve diğer yandan da 1976 tarihli planlama kararlarının kentin hızlı gelişme sürecine cevap veremediği noktalara yönelik bölgesel ıslah planlarının düzenlendiği bir süreçtir. 1983 sonrasında ise ülke çapındaki liberal ekonomi politikaları nedeniyle hızlı sanayileşme ile bağlantılı olarak hızlı nüfus artışı yaşanmıştır. Bu kapsamda 2010 senesinde kente dair bütüncül bir imar planı çalışmasına başlanmıştır. (Özkan, 2010). Ancak Denizli Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü çalışanları ile yapılan görüşmelerden alınan bilgiye göre günümüzde bölgesel olarak alınan kararlarla planlama sürmekte, kente dair bütüncül bir imar planı bulunmamaktadır. KUDEB çalışanları ile gerçekleştirilen görüşmelerde de Denizli kentine yönelik bütüncül bir koruma planının olmadığı, ancak bölgesel bazda yapılan düzenlemeler bulunduğu bilgisi edinilmiştir.

Yukarıda açıklanan bilgiler doğrultusunda Denizli kent merkezinin gelişim süreci özetlenecek olursa, Laodikeia antik kentinin bir devamı olarak yerleşimin 6 km güneye taşınmasıyla günümüz Denizli yerleşiminin ilk çekirdeği şekillenmeye başlamıştır. Bu alan günümüzde Kaleiçi bölgesine denk düşmektedir. Ortaçağ ve Beylikler döneminde Kaleiçi bölgesi ticari merkez işlevini yüklenmiş, konut yerleşimi bu bölgeyi merkez alarak sur dışında dağınık yayılım göstermiştir. Kentin tarihi incelendiğinde geleneksel yaşam tarzının yanı sıra bölgede antik çağlardan beri var olan deprem gerçeğinin yapılaşmayı ve şehirleşmeyi etkilediği gözlenmektedir. Osmanlı döneminde kentin şekillenmesini etkileyen en önemli faktör demiryolunun kent merkezine ulaşması ve İstasyon caddesi ile kente bağlanmasıdır. Cumhuriyet sonrası dönemde, kent merkezi istasyon caddesinin güney yönünde gelişmesi ve bu aks çevresinde şekillenmiştir. Günümüzde bu aks önemini korumakla birlikte güney yönünde ve batı yönünde gelişimini sürdürmektedir (Şekil 3.11).

Şekil 3. 11 Denizli kent merkezinin antik dönemden günümüze gelişimi (Alkın, 2021).

3.1.3 Denizli Yerleşimi 20. Yüzyıl Konut Yapıları

Bahattin ve Küçük (2006), Denizli konut yapılarının dönüşümünü 3 başlıkta incelemektedir. Bunlar, 1891'de demiryolunun kente gelişinin öncesi ve sonrası ile 1976 depreminden sonraki dönemdir. Demiryolunun kente gelişinin sanayileşmeye olan etkisi günlük yaşam pratiklerini de etkileyerek yapılaşma biçiminde farklılaşmalara neden olmuştur. Binaların dört tarafını sararak hem mahremiyet sağlayan hem de meyve-sebze ekilen alanlar olarak önemli birer unsur olan bahçeler, çiçek ekim alanları olarak daralmıştır. Bahçe içlerine çekilmiş evler direkt olarak sokaktan girilen evlere dönüşerek sokak silüetini de değiştirmeye başlamıştır.

Demiryolu, sanayileşmenin yanı sıra ulaşımı kolaylaştırması ve ticareti canlandırmasıyla farklı kültürler arasında etkileşime de zemin sağlamaktadır. Bu bağlamda yapılaşmada görülen farklılaşmanın çevre kentlerdeki mimarinin etkisini de barındırması beklenebilir.

Denizli kenti mimari yapılanması tarihsel süreç içerisinde izlendiğinde, 1950'li yılların bir kırılma noktası olduğu anlaşılmaktadır. Literatür araştırmaları, arşiv çalışmaları ve sözlü görüşmeler sonucunda ulaşılan en eski tarihli apartman yapısı da, 1956 senesinde inşa edilmiş Merkezefendi ilçesinde Gazi İlkokulunun karşısında konumlanan Armağan apartmanıdır. Bu dönemde kentteki geleneksel yaşamın hızlı sanayileşme odağında dönüştüğü bir süreç yaşanmıştır. Kaleiçi ve Delikliçınar meydanı çevresinde kümelenen yapılardan oluşan geleneksel görünümü de sanayileşme, ekonomik gelişim, göç ve motorizeleşme ile bağlantılı olarak dönüşüme uğramıştır. (Avsan, 2015). Dağınık yerleşmiş bahçeli evler çok katlı apartmanlara, boş alanlar arsalara ve geleneksel han yapıları ise çok katlı iş hanlarına dönüşmeye başlamıştır (Bakırtaş, 2014).

İlk apartmanların görüldüğü 1950'li yıllarda, henüz kat mülkiyeti yaygın olmadığı için yapılar genellikle aynı ailenin farklı üyelerine ait katlardan oluşmaktadır. Sonraki yıllarda yaygınlaşan kat mülkiyeti uygulaması ile bu kullanım değişmeye başlamıştır. İmar çalışmalarının da etkisiyle kat sayıları artış göstermiştir.

Çalışma kapsamında yerleşimde 20. yüzyılda inşa edilmiş 156 yapı fotoğraflanarak belgelenmiştir. Bu yapılar kat sayısı üzerinden gruplanarak genel karakterleri tanımlanacak olursa:

Tek katlı yapılar 19. yüzyıl yapım geleneğini sürdürdüğü izlenmektedir (Şekil 3.12). İki katlı yapılar içerisinde geleneksel görünümü sürdüren yapılar olmakla birlikte yapım dilinin modernleştiği, iki ailenin kullanımı için ikiz yapıların üretildiği ya da iki katın farklı aileler tarafından kullanıldığı apartman kültürüne yönelen yapılar olduğu görülmektedir (Şekil 3.13). Bu yapıların Denizli'deki erken 20. Yüzyıl konut yapılarını tanımladığı söylenebilmektedir.

Şekil 3. 12 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının tek katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022).

Şekil 3. 13 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının iki katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022).

Yerleşimdeki üç ve dört katlı yapıların 20. yüzyıl konut mimarisini en net gösteren grup olduğu tespit edilerek çalışma kapsamında detaylı olarak incelenmeleri kararlaştırılmıştır. Bu yapılar Denizli'deki ilk modern apartman örnekleri olmaları bağlamında özelleşmektedir. İki katlılarda görülen yatay vurgunun güçlü olduğu örnekler bulunmakla birlikte düşeyde yükselen kübik ve dikdörtgenler prizması formunda yapılar da yaygınlaşmaktadır. Çalışma kapsamında sahip oldukları mimari karakterleri detaylı olarak tanımlanacak bu yapı grubunun bazı örnekleri aşağıdaki fotoğrafta görülebilmektedir (Şekil 3.14).

Şekil 3. 14 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının üç ve dört katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022).

Yerleşimdeki beş katlı apartmanlar yaygın olarak tek tipleşen müteahhit yapılaşması olarak öne çıkmakla birlikte içerisinde sahip oldukları niteliklerle Türkiye ve Denizli modern mimarlık üretimini yansıtan yapılar da bulunmaktadır (Şekil 3.15).

Şekil 3. 15 Denizli kent merkezindeki 20. yüzyıl konut yapılarının iki katlı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022).

80'li yıllardan sonra yerleşimde 8 kata kadar yapılaşma izinlerinin verildiği görülmektedir. Özellikle ana arterler üzerinde öne çıkan bu durum mevcut yerleşim düzeni ile tezat oluşturarak büyük gabari farklarının oluşmasına neden olmuştur (Şekil 3.16).

Şekil 3. 16 Denizli kent merkezindeki 1980'li yıllar çok katlı yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2022).

3.2 Denizli İli 1967 – 1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Analizi ve Modern Miras Kapsamında Değerlendirilmesi

Alan çalışmalarının aktarılacağı bu başlıkta, literatür taramaları ve sözlü görüşmeler ile Denizli merkezinde 20. yüzyılda konut yapılaşmasının yoğun gerçekleştiği tespit edilen Merkezefendi ilçesindeki Saltak, Çaybaşı, Musa, Sırakapılar, Değirmenönü, Mollabağ, ve Pamukkale ilçesindeki Kuyupınar, Gürcan, Topraklık, İstiklal, Delikliçınar, Feslikan, Hatipoğlu mahallelerinde gerçekleştirilen alan çalışması ile öncelikle 156 yapı belirlenmiştir. Yapılar değerlendirildiğinde tipolojik olarak benzeşerek dönem özelliği gösteren 3 ve 4 katlı olanlar öne çıkmıştır. Bu doğrultuda 3 ve 4 katlı toplam 75 adet yapı belirlenmiş, belediye ve tapu müdürlüğünde gerçekleştirilen arşiv taramaları ile bu yapıların 27 tanesinin proje dosyalarına ulaşılmıştır. Bu yapılar içinde ise tez çalışmasının odaklandığı, Denizli yerleşiminde kırılma yaratan, ilk iki imar planı uygulamalarının gerçekleştirildiği 1967 – 1977 yılları arasında inşa edilen 14 yapı detaylı incelenmiştir. Denizli ile ilgili literatür çalışmaları sırasında incelenen Avsan'a ait "*1960-1980 yılları arasında Denizli'de yapılan apartmanların tasarım, uygulama ve kullanım aşamalarının değerlendirilmesi"* isimli yüksek lisans çalışması da tezin amacı doğrultusunda incelenen yapı sayısını artırmak üzere kaynak olarak kullanılmıştır. Avsan'ın çalışmasından, belirlenen tarih aralığı ve kat sayısına uygun 33 tane yapının plan ve cephe çizimleri bu tez kapsamında incelenmiştir.

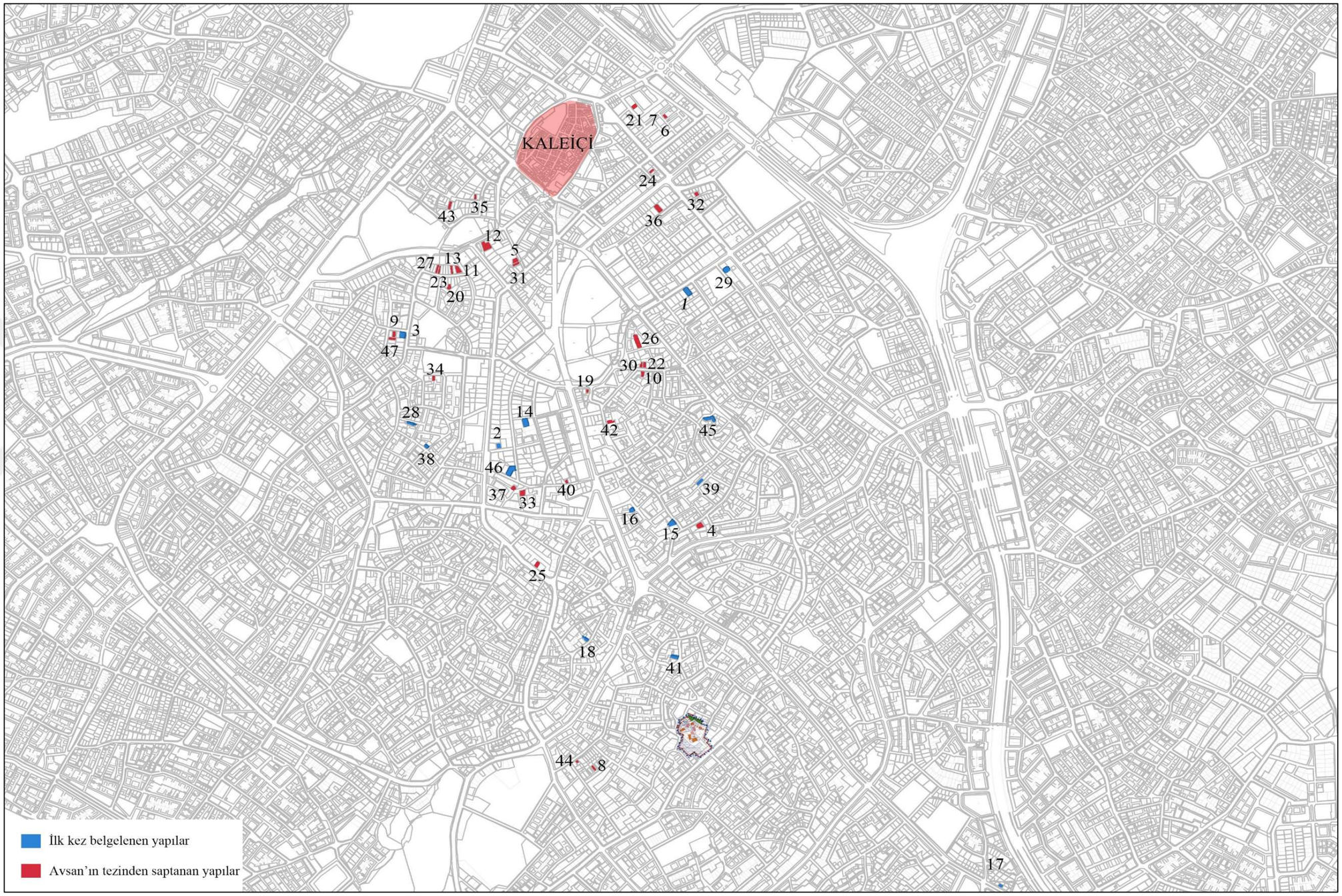
Bu bölüm üç alt başlıktan oluşmaktadır. İlk kısımda alan ve arşiv çalışmalarıyla belirlenmiş yapıların mimari nitelikleri tanımlanacak ve kullanım sürecinde geçirdikleri dönüşümler ana cepheleri üzerinden irdelenecektir. İkinci kısımda yapılar üzerinden gerçekleştirilen tipoloji çalışması aktarılacak, üçüncü kısımda ise bu yapılar modern miras bağlamında değerlendirilecek ve yapılar üzerinden gerçekleştirilen analizler detaylandırılarak çıkarımlarda bulunulacaktır.

3.2.1 Denizli İli 1967 – 1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Tanımlanması

Çalışma kapsamında ele alınan 47 yapının vaziyet, planimetri, kütle biçimlenme ve cephe özellikleri tanımlanacak ve ana cepheleri üzerinden gerçekleşen dönüşümler incelenecektir (Şekil 3.18). (Tablo 3.1). 14'ü ilk kez ilk kez belgelenen 47 yapı mimari özellikleriyle detaylı aktarılırken, Avsan (2016)'nın çalışmasından seçilen yapıların tanımlanmasında, bilgi tekrarı olmaması için detaylı anlatıma yer verilmeden sadece plan kurgusunun ana karakteri vurgulanacak ve incelenen tüm yapıların cephe dönüşüm analizleri aktarılacaktır. Arşiv çalışmasıyla ulaşılan 14 yapının plan ve cepheleri dijital belgeler üzerinden yeniden çizilerek üretilmiştir. Metin içerisinde bu çizimlerin yalnızca anlatımı vurgulayan kısmı eklenecek, bütüncül olarak ise Ekler başlığı altında tez çalışmasının sonunda verilecektir. Tüm plan şemaları, okunaklı olabilmesi için, yapıların özgün projelerinde belirtilen mekan isimleri doğrultusunda renk kodları ile ifade edilmiştir (Şekil 3.17). Cephe dönüşümleri ise, özgün projesine uygun kat sayısı ve cephe düzeninde inşa edilme durumu ile kullanım sürecindeki hacim, dolu-boş, eleman, malzeme ölçeğinde müdahaleler ve muhdes ekler üzerinden analiz edilecektir.

Şekil 3. 17 Plan şemalarının renklendirilmesinde kullanılan lejant

Şekil 3. 18 Tez kapsamında çalışılan yapıların geleneksel kent çekirdeğine göre konumları (Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinden edinilen haritanın yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Tablo 3.1 Çalışılan yapıların mimar, yapım yılı ve ulaşılan çizim bilgileri.

Yapı Bilgisi	Tasarımcı	Yapım senesi	Ek Projelendirmeler
1. Pamukkale / Topraklık 309 ada 249 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1967	Tarih bilinmiyor Tadilat projesi Müh. Mimar Yüksel Kaşıkçı
2. Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 352 ada 427 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1967	1987 Tadilat projesi Müh. Mimar Yüksel Kaşıkçı
3. Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 373 ada 166 parseldeki yapı	Habib Doğan	1967	_
4. Ali Soylu Apartmanı Pamukkale / 15Mayıs 60 ada 121 parseldeki yapı	Y. Müh.Mimar Feridun Alpat	1967	1997 Rölöve Projesi Mimar Hamdi Tınastepe
5. Nuri Sücüllü Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 145 ada 29 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1967	1980 Tadilat Projesi
6. Hüseyin Kırdı Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 301 ada 248 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1967	_
7. Mehmet Çıraklı Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 301 ada 241 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1967	_
8. Ali Fikret Kiraz Apartmanı Pamukkale / Atalar 88 ada 152 parseldeki yapı	Müh.Mimar Hasan Gönüllü	1967	_
9. Mürüvvet Soysal Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 151 ada 168 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1967	1998 Revizyon Projesi
10. Enis Mazlume San Apartmanı Pamukkale / 15 Mayıs 1585 ada 2 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1968	_
11. İsmail Süzük Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 258 ada 310 parseldeki yapı	Müh.Mimar Hasan Gönüllü	1968	_

Tablo 3.1 devamı

12. Niyazi Balçık Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 301 ada 248 parseldeki yapı	Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu	1968	_
13. Şevket Tırkaz Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 258 ada 312 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1968	_
14. Merkezefendi / Çaybaşı 2248 ada 1 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1969	_
15. Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3595 ada 2 parseldeki yapı	Ziya Tıkıroğlu	1969	_
16. Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3598 ada 5 parseldeki yapı	Ziya Tıkıroğlu	1969	_
17. Pamukkale / İstiklal Mahallesi 893 ada 25 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1969	Statik proje Ali Sipin
18. Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 1785 ada 6 parseldeki yapı	Gökhan Teker	1970	_
19. Baykent (Kadir Baykent) Apartmanı - Pamukkale / 15 Mayıs 283 ada 395 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1970	_
20. Akman (Sami Akman) Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 258 ada 361 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1970	_
21. Tanrıöğen Apartmanı Merkezefendi/Saraylar 301 ada 274 parsel	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1970	_
22. Yılmaztürk (Süleyman Yılmaztürk) Apartmanı Pamukkale / 15 Mayıs 216 ada 97 parseldeki yapı	İnş.Müh. Mustafa Naili Oğuz	1970	_
23. Aybüke (Kazım Bayındır) Apartmanı Merkezefendi/Saraylar 258 ada 317 parsel	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1970	_
24. Hasan Teiz Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 301 ada 135 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1970	_

Tablo 3.1 devamı

25. Beşek (Raife Beşek) Apartmanı Merkezefendi / Altıntop 267 ada 277 parseldeki yapı	Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu	1970	_
26. Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı Pamukkale / 15 Mayıs 216 ada 62 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1970	1979 Tadilat Projesi 1987 Tadilat Projesi Mimar A. Nafiz Aydın
27. Akman (Ahmet Akman)Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 258 ada 318 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1970	1979 Tadilat Projesi İnş.Müh. Cengiz M. Onan
28. Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 3468 ada 3 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1971	_
29. Pamukkale / Topraklık Mahallesi 322 ada 12 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1971	_
30. Ali Olam Apartmanı Pamukkale / 15 Mayıs 216 ada 98 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1971	_
31. Şerif Ali Çubuk Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 145 ada 28 parseldeki yapı	Müh.Mimar Yüksel Kaşıkçı	1971	_
32. Ali Yıldız Apartmanı Pamukkale / Topraklık 6 ada 92 parseldeki yapı	Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu	1971	_
33. Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 425 ada 10 parseldeki yapı	Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu	1972	1985 İlave Kat Projesi Y.Müh.Mimar Mustfa Eken
34. Osman Şan Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 258 ada 417 parseldeki yapı	İnş.Müh. Mustafa Naili Oğuz	1972	_
35. Rahmi Çeliker Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 149 ada 41 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Gökhan Toker	1972	1984 Tadilat Projesi Y.Müh.Mimar Mustafa Eken
36. Cansel Duran Apartmanı Pamukkale / Topraklık Mahallesi 309 ada 245 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1972	1996 Rölöve Necmettin Arslan

Tablo 3.1 devamı

37. Filiz (Osman ve Mebrure Nalbant) Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 131 ada 395 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Hilmi Yağcıoğlu	1972	1979 İlave Kat Projesi İnş.Müh. Habib Doğan
38. Merkezefendi / Saltak Mahallesi 3460 ada 5 parseldeki yapı	Mustafa Yardım	1973	_
39. Pamukkale / Gürcan Mahallesi 1625 ada 31 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1973	1996 Rölöve
40. Halil Bağcı Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 359 ada 289 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1973	1982 İlave Kat Projesi İnş.Müh. Hikmet Künar
41. Pamukkale / Kuyupınar Mahallesi 2352 ada 6 parseldeki yapı	Ali Mustafaoğlu	1975	_
42. Hariye İnceoğlu Apartmanı Pamukkale / 15 Mayıs 318 ada 358 parseldeki yapı	İnş.Y.Müh. Muharrem Derici	1975	_
43. M. Şükrü Kelleci Apartmanı Merkezefendi / Saraylar 147 ada 38 parseldeki yapı	Y. Müh.Mimar Mustafa Eken	1975	_
44. Salih Dedeler Apartmanı Pamukkale / Atalar Mahallesi 88 ada 451 parseldeki yapı	Bilinmiyor	1975	1979 İlave Kat Projesi 2009 Revizyon Projesi Mimar Aydoğan Kan
45. Pamukkale / Gürcan Mahallesi 1602 ada 10 parseldeki yapı	Vedat A. Haşim	1976	_
46. Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 351 ada 385 parseldeki yapı	Aydoğan Kan	1976	_
47. Fatmana Salar Apartmanı Merkezefendi / Sırakapılar 151 ada 229 parseldeki yapı	Y. Müh.Mimar Mustafa Eken	1976	_

3.2.1.1 Pamukkale / Topraklık Mahallesi 309 ada 249 parseldeki yapı

Şekil 3. 19 Yapının çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapının ulaşılabilen dijital dosyaları aracılığıyla, 1967 senesinde mühendis mimar Yüksel Kaşıkçı tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Yapının özgün kullanımı zeminde ticari, üst katlarda konut iken günümüzde tüm katlar ticari mekan olarak kullanılmaktadır.

Yapı, 287,5 metrekarelik parsel içerisine üç yönde sınırlara yaslanarak, arka cephede ise bahçe bırakarak yerleşmektedir. Denizli'nin gelişimi açısından önemli bir arter olan istasyon caddesi üzerinde yer almaktadır ve yapıya, günümüzde Gazi Mustafa Kemal Bulvarı olarak adlandırılan bu cadde üzerinden ulaşılmaktadır (Şekil 3.19).

Yapının özgün kullanımı süren zemin katında, direkt olarak sokakla ilişkilenen iki adet dükkan bulunmaktadır. Dükkanların arka tarafında ise, projede kullanımı tanımlanmamış ancak depo olarak kullanıldığı tahmin edilen ve apartman boşluğundan ulaşılabilen bir mekan mevcuttur. Yapı, üst katlarda her kotta tek daire olacak şekilde birbirini tekrar eden daireler oluşmaktadır. Dairelere girildiğinde ince uzun bir antre mekanına ulaşılmaktadır. Bu mekan, kuzeybatı ve güney yönüne birbiri ile salon -

salomanje düzende ilişkilenen oturma odası ve misafir odalarına bağlanmakta iken, güneydoğu yönünde ise ikinci bir sirkülasyon hacmine açılmaktadır. Hol olarak adlandırılan ve ilk girilen antre mekanından daha geniş olan bu alan, ıslak hacimler, mutfak ve yatak odalarına bağlanmaktadır. Giriş cephesinde misafir odasından ulaşılan ve arka cephede de yatak odalarından ulaşılan birer balkonu bulunmaktadır (Şekil 3.20) (EK 2).

Şekil 3. 20 Yapının zemin ve tip kat plan şemaları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapı hacimsel ölçekte, kübik formu ve taşıyıcı elemanların cephe yüzeyinden taşırılarak vurgulanmasıyla karakterize olmaktadır. Diğer yandan, kullanım sürecindeki müdahaleler ve bitişiğindeki yapılarla oluşmuş gabari farkı ön plana çıkmaktadır.

Şekil 3. 21 Solda yapının 1967 tarihli cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2023 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Şekil 3. 22 Soldaki görselin tarihi bilinmiyor (Denizli Adres Bilgi Sistemi), sağda yapının 2014 senesindeki görünümü (Google Görseller)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, ilk olarak kat sayısı bağlamında özgün mimari projesine uygun inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.21ve Şekil 3.22):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: 2014 senesinden sonra balkonların cam yüzeylerle kapatılarak iç mekana dahil edildiği görülmektedir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Balkonların kapatılması dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: 2014 senesinden sonra birinci kat pencere doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Cephenin boyandığı ve bu işlem sırasında mozaik kaplama yüzeylerin kapatıldığı tespit edilmiştir.

Muhdes ekler : Süreç içerisinde cephe üzerine tabelalar eklenmiştir.

Yapının 2014 senesinden sonra köklü bir değişime uğradığı görülmektedir. Zemin katta ticari, üst katlarda konut olan özgün kullanımın değişerek yapının tamamının ticari mekan olarak dönüşmesinin bu bağlamda tetikleyici unsur olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekleşen dönüşümler yapının mimari kimliğini tamamen değiştirmiştir. Yapının ilk göze çarpan cephe elemanı, yüzeyden taşırılarak vurgulanmış yatay ve düşey bantlardır. Bu eleman, özgün mimari çizimde yer almamakla birlikte, yapının mimari dili ve bütünlüğü özgün olduğunu göstermektedir.

3.2.1.2 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 352 ada 427 parseldeki yapı

Yapının elde edilen dijital dosyasında 1987 senesinde düzenlenmiş rölöve çizimleri bulunmaktadır. Dosyada yapının mimarına dair bilgi olmamakla birlikte proje tarihinin 1967 senesi olduğu ve rölöveyi çizen mimarın Yüksel Kaşıkçı olduğuna dair

not bulunmaktadır. Yapının özgün kullanımı tüm katlarda konut iken günümüzde zemin kat ticari mekan olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.23).

Şekil 3. 23 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 24 Yapının tip kat ve çekme kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

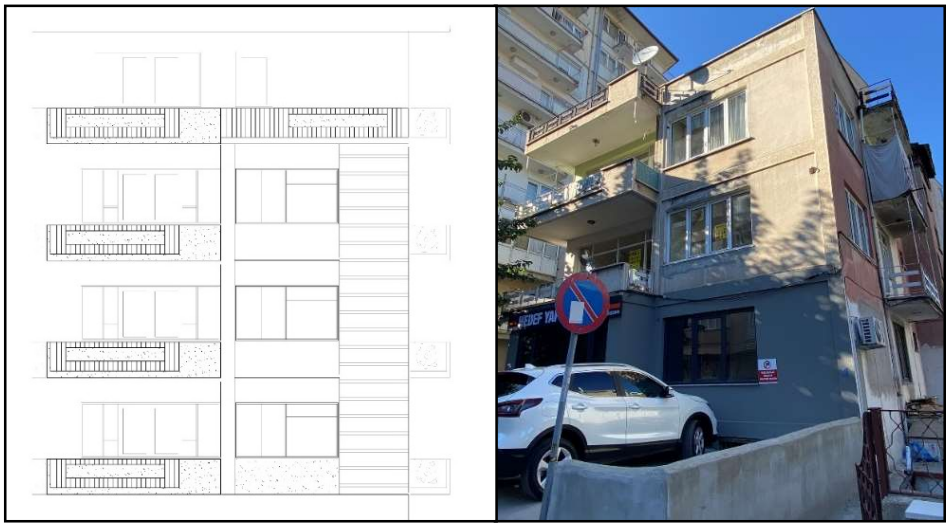
Yapı, 265 metrekarelik parsel içerisine ayrık nizamda yerleşmiştir. Yapının doğu yönündeki apartman girişine, güneydeki bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır (Şekil 3.22).

Yapı parseline güney yönünde girildikten sonra dairelere doğu yönündeki apartman girişinden ulaşılmaktadır. Zemin kata girildiğinde bir koridora ulaşılmaktadır. Koridor birbirinden kapı ile ayrılan iki bölümden oluşmaktadır. Kuzey yönündeki kapıdan geçilerek ulaşılan koridorun küçük kare planlı bir bölümü ıslak hacim ve yatak odası için özelleşmektedir. Koridorun ince uzun dikdörtgen planlı kalan kısmına ise dairenin diğer hacimleri, wc, mutfak, oturma ve misafir odası ile ikinci bir yatak odası açılmaktadır. Oturma odası ile misafir odası salon-salomanje düzende birbirine bağlanmaktadır. Dairenin misafir ve oturma odalarından ulaşılabilen bir adet L planlı ve bir adet de mutfaktan ulaşılabilen dikdörtgen planlı balkonu bulunmaktadır. Birinci ve ikinci katlar da aynı plan düzenini sürdürmektedir. Uygulanmamış olan çekme kat planında ise ikinci yatak odası ile misafir odası terasa dönüşmektedir (Şekil 3.24).

Yapı, hacimsel ölçekte plan düzleminde ayrışan işlevlerin üç boyuttaki hareketlerle kütleye yansıması ve yüzeylerdeki dolu-boş arayışıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.25) (EK 3).

Şekil 3. 25 Yapının doğu cephesi (Kişisel arşiv, 2022)

Şekil 3. 26 Solda 1987 tarihli cephe rölöve çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, ilk olarak kat sayısı bağlamında özgün mimari projesine uygun inşa edildiği görülen yapının cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.26):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Zemin katta balkonun duvarlarla kapatılarak oda haline getirilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Balkonun kapatılması dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Balkonlardakiler dışında tüm doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Cephe yüzeyi zemin kat seviyesinde boyanmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta ticari kullanım nedeniyle cephe yüzeyine tabela eklenmiştir.

Güncel durumla mimari proje karşılaştırıldığında ilk göze çarpan farklılık cephenin sağ kenarında düşeyde uzanan kaplamanın günümüzde olmamasıdır. Bunu düşündürecek bir ize rastlanmamakla birlikte kaplama özgün bir eleman olup daha sonra sökülmüş olabilir. Proje ile diğer farklılık, cephe yüzeyinden taşırılan kolon kiriş izleri, döneminin tipik cephe özelliklerinden olmakla birlikte çizimde belirtilmemiş özgün elemanlardır. Çizimle örtüşmeyen bir diğer detay balkon korkulukları olarak öne çıkmaktadır. Korkulukların tasarımı ve eskime durumu özgün olduklarını düşündürmektedir. Proje incelendiğinde yapının özgün işlevinin tüm katlarda konut olduğu, bunun zemin katta ticari kullanıma evrildiği tespit edilmiştir. Yapı, genel anlamda özgün cephe düzenini korumakla birlikte bu durum müdahalelerin yoğunlaştığı zemin kat nedeniyle mimari kimliği zedelenmektedir.

3.2.1.3 Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 373 ada 166 parseldeki yapı

Yapının ulaşılabilen dijital dosyaları aracılığıyla, 1967 senesinde mimar Habib Doğan tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Yapının özgün konut kullanımı tüm katlarda sürmektedir.

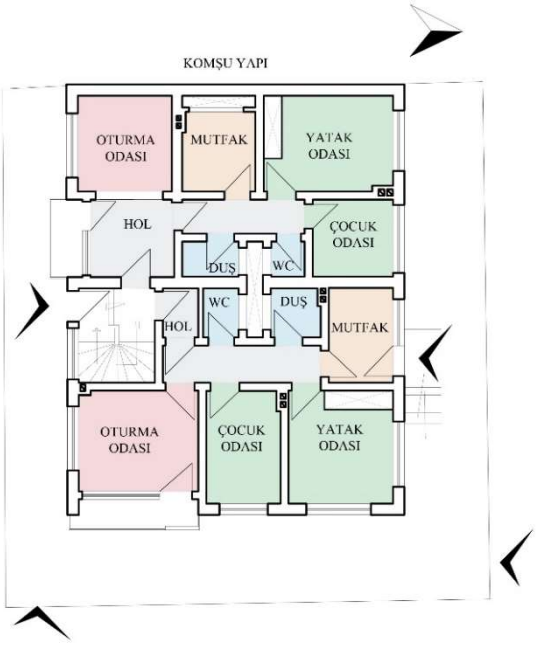

Şekil 3. 27 Yapının doğu cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

329 metrekarelik parsel içerisine batı yönündeki yapıya bitişik, diğer yönlerde içeri çekilerek yerleşen yapının bahçesine kuzey ve doğu yönlerinden iki giriş bulunmaktadır. Yapının içerisine ise bahçeden ulaşılabilen güney yönündeki apartman kapısından girilmektedir (Şekil 3.27).

Birbirini tekrar eden üç kattan oluşan yapının her katında doğu-batı aksında iki daire bulunmaktadır. Batı yönündeki daireye girildiğinde, devamındaki oturma odası ile direkt ilişkilenen kare planlı bir hole ulaşılmaktadır. Bu hol kuzey yönünde kapı ile, ıslak hacimler, mutfak ve yatak ile çocuk odasının açıldığı ikinci bir sirkülasyon mekanına bağlanmaktadır. Plan kurgusu, çok işlevli bir hol mekanı ve sirkülasyon alanının kademelenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır. Batı yönündeki dairede de, sirkülasyon mekanının kademelenmesiyle işlevlerin ayrıştığı plan kurgusu sürmekle birlikte, apartman boşluğuna giden alan nedeniyle giriş holünün küçüldüğü görülmektedir (Şekil 3.28).

Yapıya hacimsel ölçekte yaklaşıldığında, özgün olmayan pencere çerçeveleri ön plana çıkmakla birlikte, döneminin az katlı ve bahçe içerisinde yer alan konut tipolojisini sürdürmesi bağlamında özelleşmektedir (EK 4).

Şekil 3. 28 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının ulaşılan dosyasında çizimi olmadığı için cephe dönüşüm analizi gerçekleştirilememiştir.

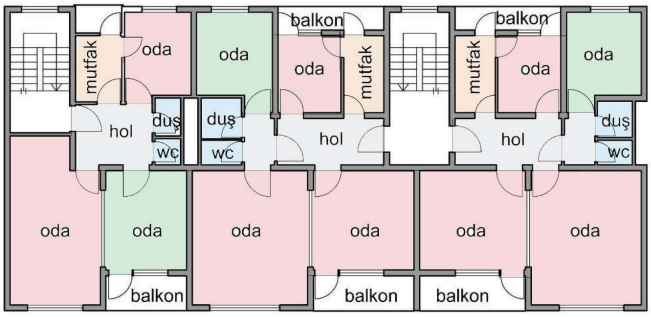
3.2.1.4 Ali Soylu Apartmanı

Şekil 3. 29 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine doğu yönünde geri çekilerek, batı yönünde bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana kuzey yönündeki sokağa açılan iki adet kapıdan girilmektedir (Şekil 3.29).

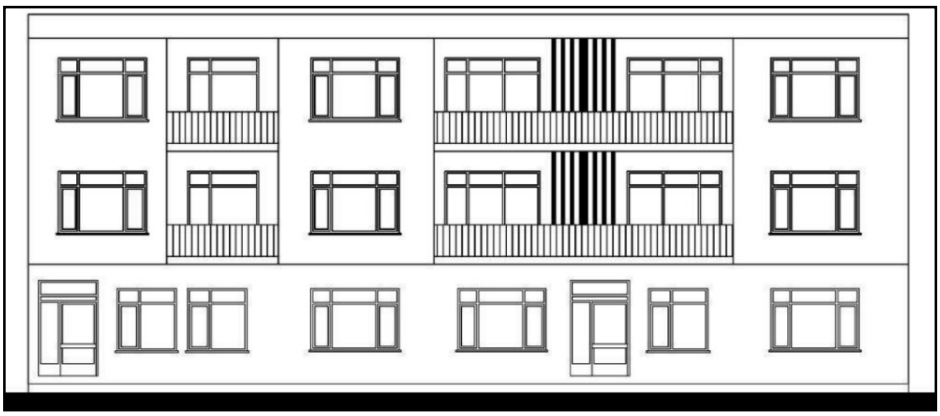
Her katında üç daire bulunan yapıda, dairelerin ikisi birbirinin aynı iken üçüncü olan farklılaşmaktadır. Çizimde mekan isimleri oturma yatma gibi özelleşmeyip oda olarak belirtilmiş, yazarın yorumu ile muhtemel kullanımlara göre renklendirilmiştir. Üçünün de plan şemaları mutfakla direkt ilişkilenen bir oda ve dağılım holünün fonksiyonları ayrıştırmak için bölümlenmesiyle karakterize olmakta iken farklılaşan plan şemasında sirkülasyon tek hacimden oluşmakta ve olası yatak odası ön cepheye yönelmektedir (Şekil 3.30).

Şekil 3. 30 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 31 Yapının 2023 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Şekil 3. 32 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında özgün mimari projesine uygun inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.30 ve Şekil 3.31):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Mimari dili ve kullanılan malzemelerden açıkça görüldüğü üzere yeni bir kat ilave edilmiştir. Ayrıca balkonların bir kısmı kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Korkuluklar mimari proje ile örtüşmemekle birlikte dönem özellikleri taşıyan tasarımıyla inşa edildiği hali ile özgünlüğünü koruduğu anlaşılmaktadır. Bazı pencerelerin doğramalarının bölüntülerin özgün düzeni aynı kalacak şekilde pvc malzeme ile yenilendiği görülmektedir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Cephe yüzey kaplaması ve pencere boşluklarını çevreleyen beyaz boyalar özgündür.

Muhdes ekler: Yapının cephesine klima üniteleri ve uydu antenleri eklenmiştir.

Mimari projesine uygun olarak inşa edilen yapının mimari kimliğini zedeleyen en önemli müdahale, çatı katına yeni bir daire eklenmiş olmasıdır. Dolu-boş düzeni ile yapıdan farklılaşan bu ek tüm katı kaplamadığı için yapı cephesinin özgün yatay etkisi ile yapının mimari kimliği büyük oranda korunmaktadır.

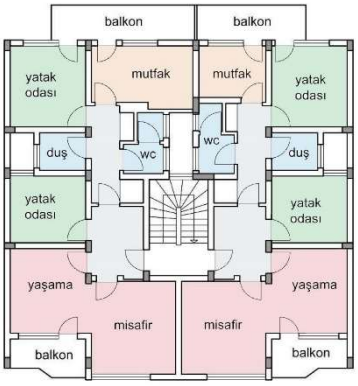
3.2.1.5 Nuri Sücüllü Apartmanı

Şekil 3. 33 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana doğu yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.33).

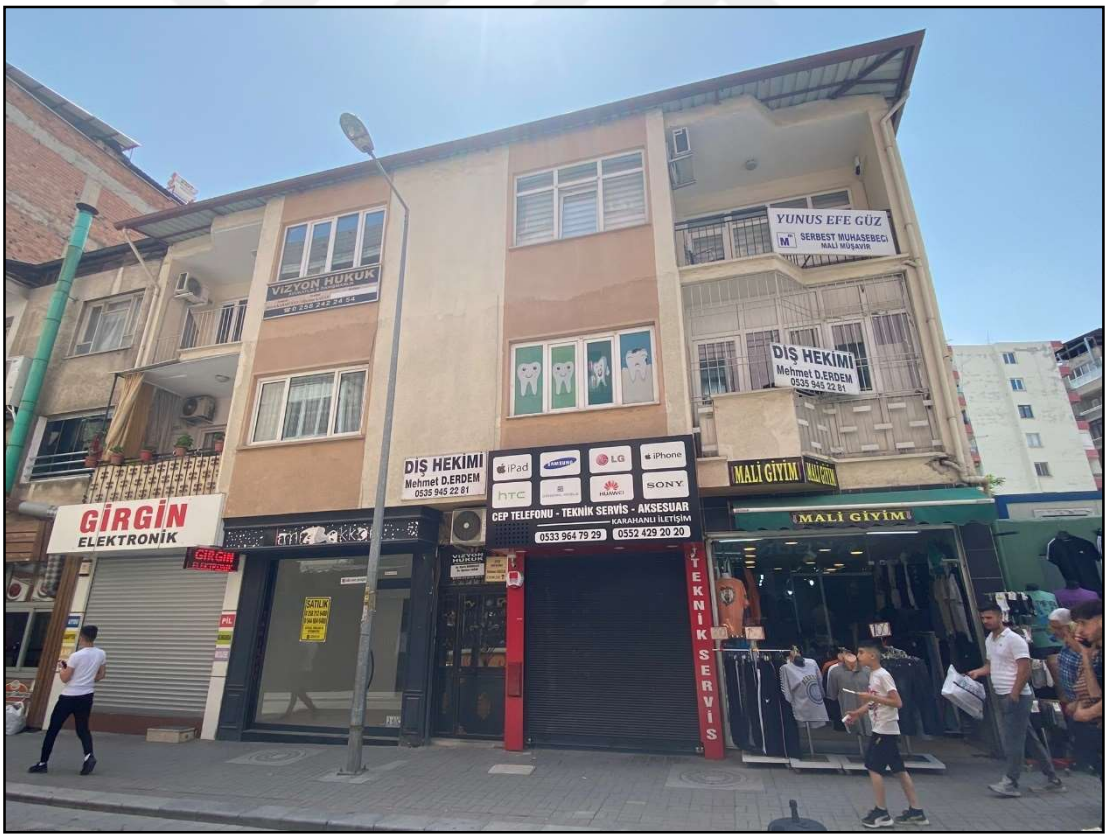
Her katında birbirinin simetriği iki daire bulunan yapıdaki mekan organizasyonu, dağılım holünün kendi içerisinde iki hacme ayrılarak fonksiyonları ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.34).

Şekil 3. 34 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 35 Solda yapının özgün cephe çizimi, sağda 2015'teki görünümü (Avsan, 2016)

Şekil 3. 36 Yapının 2023 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni ve kat sayısı bağlamında özgün mimari projesinden farklı inşa edildiği görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.35 ve Şekil 3.36):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapının özgün mimari projesinde her katta dört balkon var iken, günümüzde ise orta hattaki ikişer balkonun duvar örülüp kapatılarak iç mekana dahil edildiği görülmektedir. Kullanılan malzemeler ve cephe yüzeyindeki süreklilik bu farklılığın kullanım sürecindeki bir müdahaleden kaynaklanmadığını, uygulama aşamasında projesinden farklı inşa edildiğini düşündürmektedir. Teras çatı sistemi kırma çatı sistemiyle değiştirilmiştir. Ayrıca 2015 senesindeki görünüm ele alındığında çatının, bu tarihten sonra saçak bırakacak formda yenilendiği görülmektedir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının cephesinin dolu-boş düzeni, hacimsel müdahale ile farklılaşan orta hat dışında özgün halini korumaktadır.

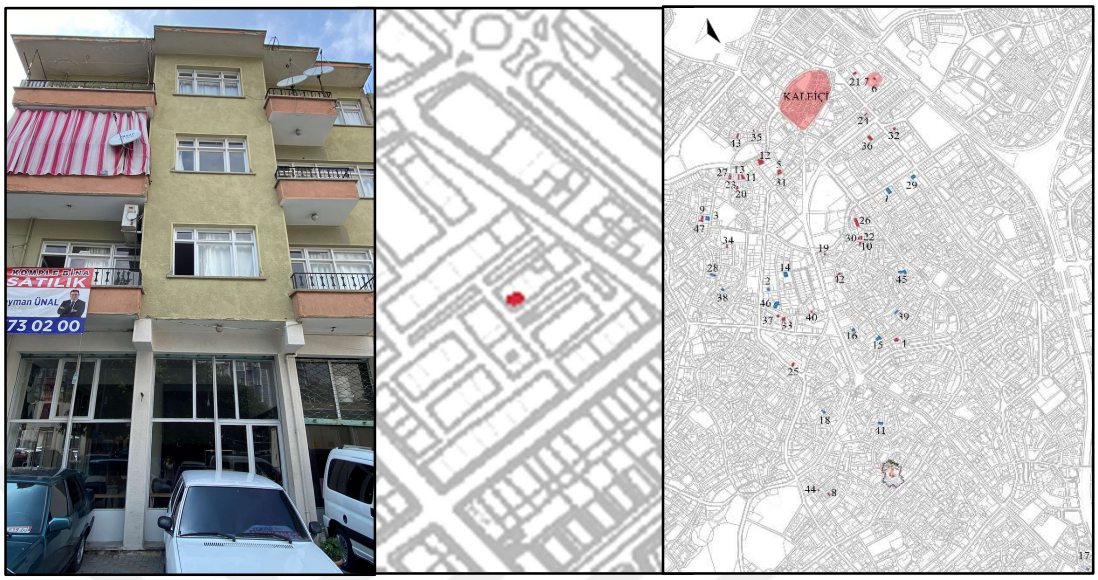
Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapıdaki doğramalar farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir. Sadece birinci katta sağ taraftaki balkon korkulukları korunmuş, diğerleri farklı desenlerde ve özgüne uygun metal malzeme ile yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Yapının doğramaları pvc, çatısı sandviç panel malzeme ile yenilenmiştir. Yapı, 2015 tarihli görselinde ve günümüzde farklı renklere sahiptir. Cephe yüzeyinin sonradan boyandığı anlaşılmaktadır.

Muhdes ekler : Cephe yüzeyine tabelalar eklenmiştir. Zemin katta doğramaların dışına metal kepenkler ve birinci katta balkonların birine metal korkuluk ilave edilmiştir.

Mimari projesine uygun olarak inşa edilmediği tespit edilen yapının bu nedenle tasarım aşamasında hedeflenen mimari görünüme hiç sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Kullanım sürecindeki müdahaleler de eklenince, yapı mimari kimliğini tamamen yitirmiştir.

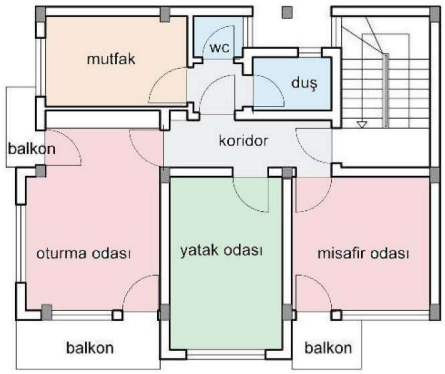
3.2.1.6 Hüseyin Kırdı Apartmanı

Şekil 3. 37 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

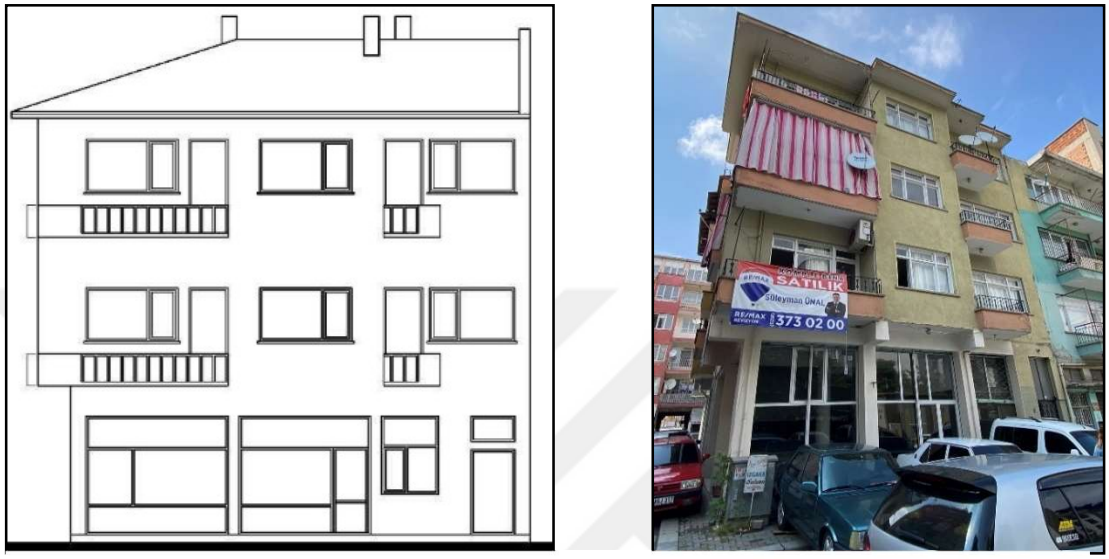
Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güneydoğu yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.37).

Her katında tek daire bulunan yapıdaki mekan organizasyonu, dağılım holünün kademelenerek mutfak ve ıslak hacimlerin ayrıştırılmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.38).

Şekil 3. 38 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında özgün mimari projesine uygun inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.39):

Şekil 3. 39 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, hacimsel ölçekte müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapının zemin kat doğramaları farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar pvc malzeme ile yenilenmiş ve balkon korkulukları boyanmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta kapıya metal kepenk eklenmiştir. Üst katlarda cephe yüzeyine klima üniteleri ve balkon korkuluklarına uydu antenleri eklenmiştir.

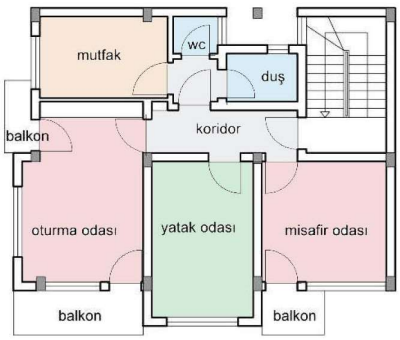
Kat sayısı dışında mimari projesine uygun olarak inşa edilen yapı büyük ölçekli müdahalelere uğramamıştır ve mimari kimliğini korumaktadır. Özgün projesiyle olan diğer farklılıklar mimari çizim ölçeğindeki hatalarından kaynaklanmaktadır.

3.2.1.7 Mehmet Çıraklı Apartmanı

Şekil 3. 40 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana kuzeybatı yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.40).

Şekil 3. 41 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında tek daire bulunan yapıdaki mekan organizasyonu, dağılım holünün kademelenerek mutfak ve ıslak hacimlerin ayrıştırılmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.41).

Şekil 3. 42 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında özgün mimari projesine uygun inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.42):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapı, özgün durumda da kırma çatılı olmakla birlikte, daha geniş saçaklara sahip olmasına neden olacak bir müdahale geçirdiği görülmektedir. Sokak kotundan yapılan incelemeler bu müdahalenin detayının anlaşılması için yeterli olmamıştır.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar pvc malzeme ile değiştirilmiştir.

Muhdes ekler : Zemin katta cephe yüzeyine ve pencerelerin üzerine tabelalar, üçüncü katta balkona metal korkuluk ve cephe yüzeyine zeminden çatıya uzanan boru eklenmiştir.

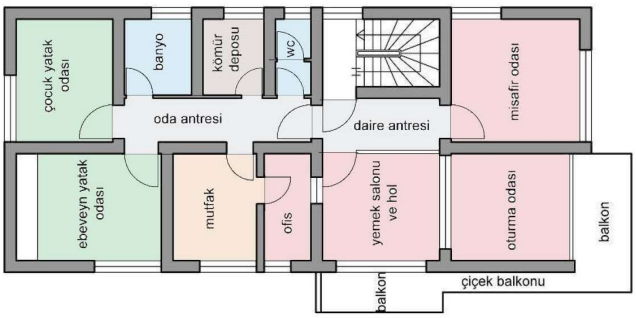
Kat sayısı dışında mimari projesine uygun olarak inşa edilen yapı büyük ölçekli müdahalelere uğramamıştır ve mimari kimliğini korumaktadır. Sadece, çatı katındaki müdahalenin saçaklarda yarattığı genişleme etkisi bu alana vurgu yaparak, yapının mimari algısını farklılaştırmaktadır. Özgün projesiyle olan diğer farklılıklar ise mimari çizim ölçeğindeki hatalarından kaynaklanmaktadır.

3.2.1.8 Ali Fikret Kiraz Apartmanı

Şekil 3. 43 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine ayrık nizamda yerleşmektedir. Parsele güneydoğu yönündeki sokağa açılan bahçe kapısından girildikten sonra apartmana güneybatı yönündeki girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.43).

Şekil 3. 44 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün iki hacme ayrılarak yaşama alanları ile dinlenme – servis – depo ve ıslak hacimleri ayırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.44).

Şekil 3. 45 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni ve kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun inşa edildiği görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.45):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, hacimsel ölçekte müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Zemin katta pencere boyutu yatayda küçültülmüştür.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

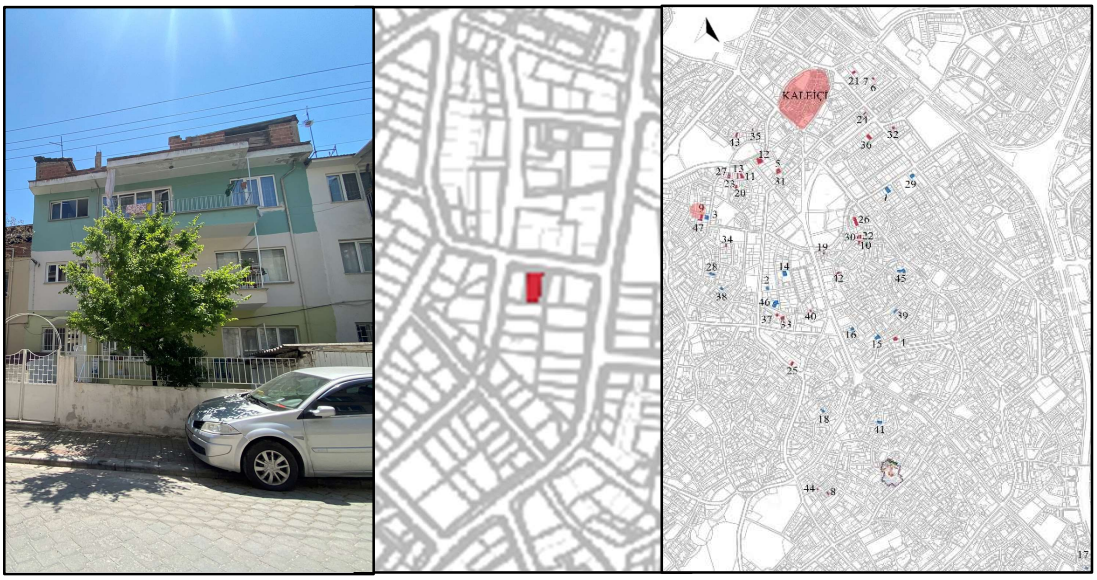
Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar pvc malzeme ile yenilenmiştir. Cephe yüzeyinin boyandığı anlaşılmaktadır.

Muhdes ekler : Zemin katta pencere dışına metal korkuluklar, birinci katta ise panjur eklenmiştir.

Mimari projesine uygun olarak inşa edilen ve kullanım sürecinde de büyük ölçekli müdahalelere uğramayan yapı mimari kimliğini korumaktadır.

3.2.1.9 Mürüvvet Soysal Apartmanı

Yapı, parsel içerisine doğu ve batı yönünde bitişik nizamda kuzey yönünde bahçe bırakarak yerleşmektedir. Parsele kuzey yönündeki sokağa açılan bahçe kapısından girildikten sonra apartmana yine bu yöndeki girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.46).

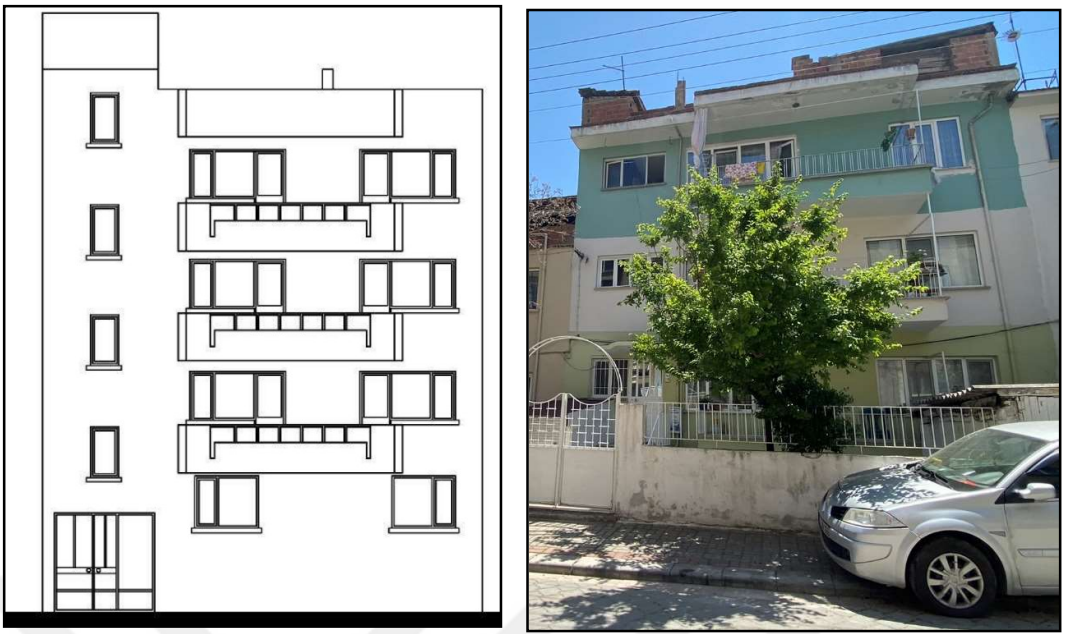
Şekil 3. 46 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Her katında tek daire bulunan yapının mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu bölümlerden birinin hacmen büyüyerek yaşama işlevini de yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.47).

Şekil 3. 47 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni ve kat sayısı bağlamında mimari projesinden farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.48):

Şekil 3. 48 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Çatı katında tuğla ile örülüp sıvanmadan kaba inşaat aşamasında bırakılmış depo benzeri hacimler eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Giriş kapısının üzerinde yer alan pencerelerin ve ikinci kattaki bir pencerenin boyutları genişletilmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar özgün bölüntülere uygun olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar pvc malzeme ile yenilenmiştir. Her kat farklı bir renkle boyanmıştır.

Muhdes ekler : Yapı üzerinde muhdes ek tespit edilmemiştir.

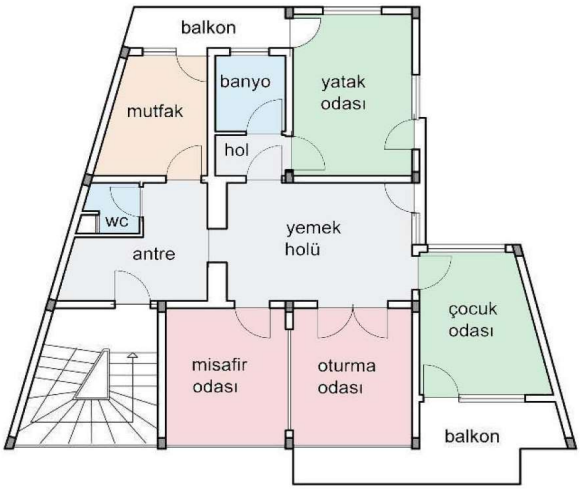
Yapının mimari kimliğini zedeleyen en önemli müdahale mimari projesine uygun kat sayısında inşa edilmemiş olmasıdır. Kullanım sürecindeki dolu-boş ölçeğinde müdahaleler ve çatı katındaki niteliksiz uygulamalar da buna eklendiğinde yapının mimari kimliği yitirilmiştir.

3.2.1.10 Enis Mazlume San Apartmanı

Şekil 3. 49 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana kuzey yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.49).

Şekil 3. 50 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında tek daire bulunan yapının plan şeması, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu bölümlerden birinin hacmen büyüyerek yemek holü işlevini de yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.50).

Şekil 3. 51 Solda yapının 2004 tarihli cephe rölöve çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.51):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, hacimsel ölçekte müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, eleman ölçeğinde müdahale tespit edilmemiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, malzeme ölçeğinde müdahale tespit edilmemiştir.

Muhdes ekler : Zemin katta pencerelerin dışına metal korkuluklar eklenmiştir.

Mimari proje çizimine göre, farklı katlarda farklı hacimlerde olması planlanan balkonların zemin katta inşa edilmediği, üst katlarda ise pencereler boyunca devam ettirildiği görülmektedir. Özgün kapı-pencere doğramaları ve korkuluklarıyla karakterize olan yapı özgün kimliğini büyük oranda korumaktadır.

3.2.1.11 İsmail Süzük Apartmanı

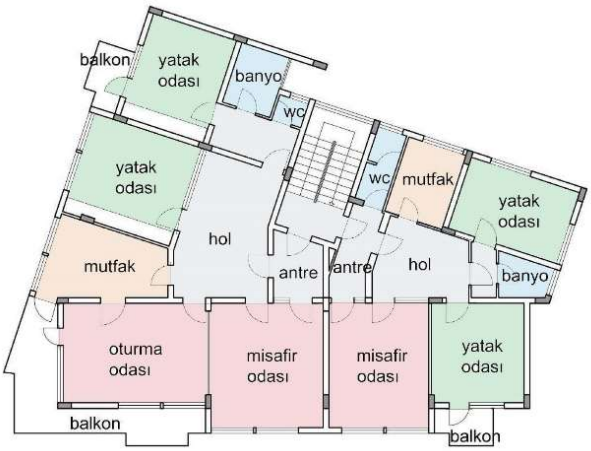

Şekil 3. 52 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

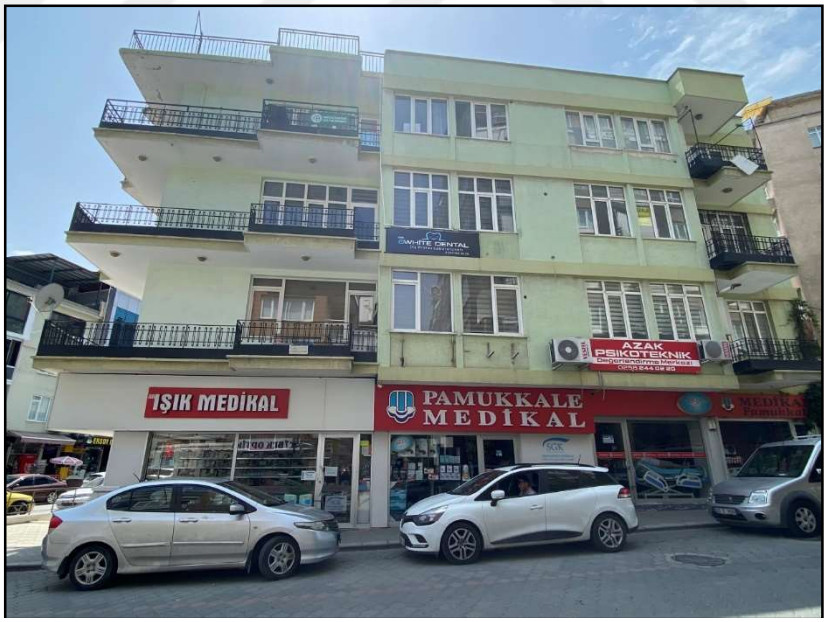
Yapı, köşe parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.52).

Her katında şematik açıdan birbirinin aynısı olan iki daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu

bölümlerden birinin hacmen büyüyerek çoklu işlev yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.53).

Şekil 3. 53 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 54 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Şekil 3. 55 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.54 ve Şekil 3.55):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, hacimsel ölçekte müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler: Zemin katta yoğunlaşmak üzere, tüm katlarda tabelalar eklenmiştir. Birinci katta klima üniteleri eklenmiştir.

Projede verilen düşey kaplama detaylarının uygulanmaması nedeniyle, büyük müdahaleler olmamasına karşın özgün çizimdeki mimari kimlik yapıya yansıyamamıştır.

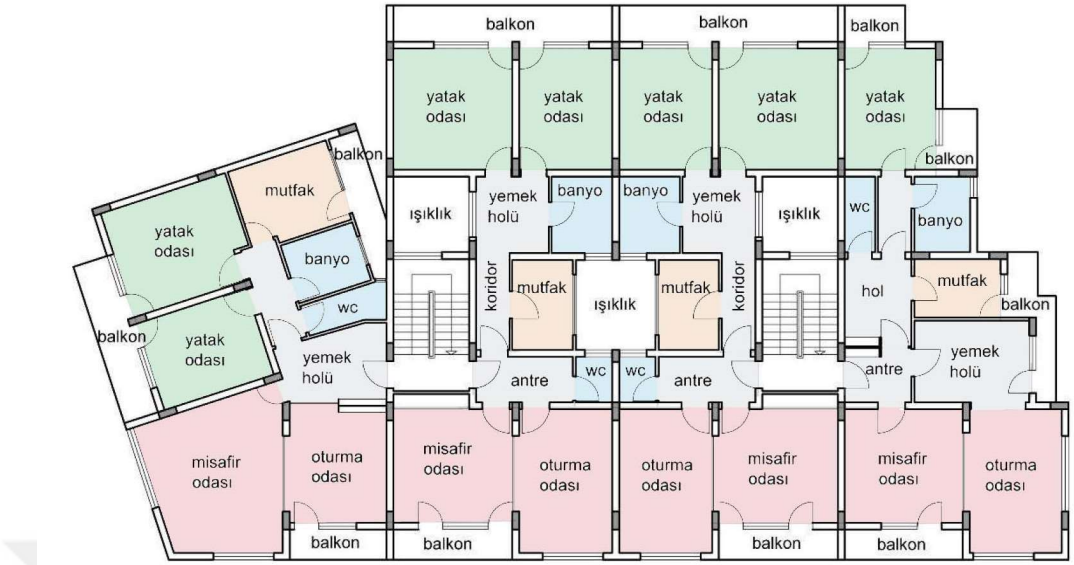
3.2.1.12 Niyazi Balçık Apartmanı

Şekil 3. 56 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, köşe parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. İki bitişik bloktan oluşan apartmana batı yönündeki sokağa açılan iki girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.56).

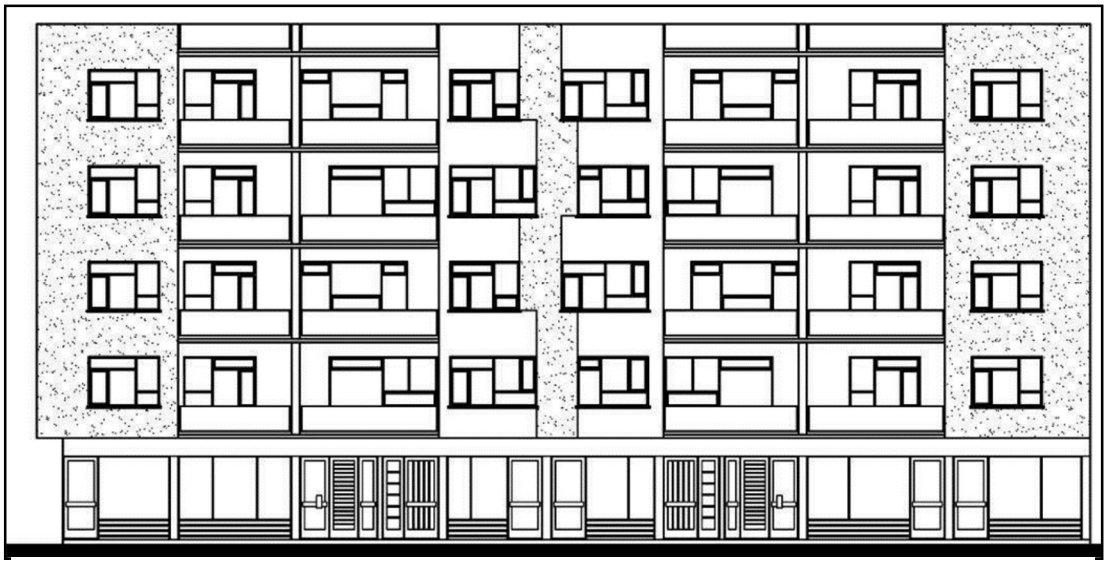
Her katında dört daire bulunan yapıda dairelerin oda sayısı ve metrekareleri farklılaşmakla birlikte mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu bölümlerden birinin hacmen büyüyerek yemek alanı işlevi üstlenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.57).

Şekil 3. 57 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 58 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Şekil 3. 59 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.58 ve Şekil 3.59):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Üçüncü kattaki balkonlar kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Balkonların kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Ayrıca cephe yüzeyi boyanmıştır.

Muhdes ekler : Cephe yüzeyine tabelalar eklenmiştir. Zemin kattaki camekanların dışına metal kepenkler ve tavan kotunda tenteler eklenmiştir.

Proje çiziminde cephenin orta aksındaki pencerelerin boyutlarının farklılaştırılmasıyla kurgulanmış ritmik hareket uygulanmamıştır. Yapının projesindeki cephe çizimiyle uyumsuz inşa edilmesi mimari kimliği açısından negatif bir etmen olmuştur. Devamında ise, kapatılan balkonlar ve cephe yüzeyine eklenen muhdes eklerle mimari algısı tamamen farklılaşmıştır.

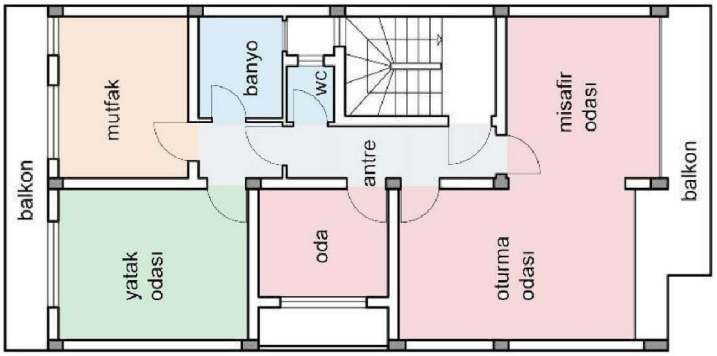
3.2.1.13 Şevket Tırkaz Apartmanı

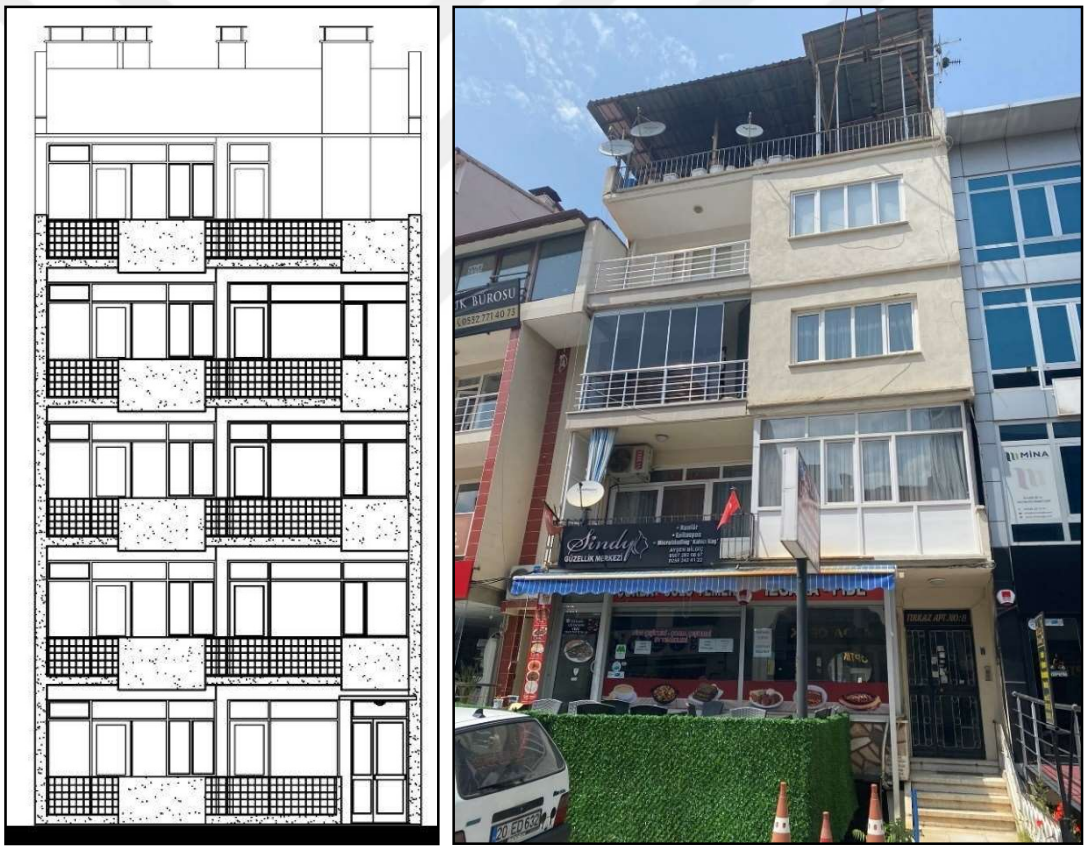
Şekil 3. 60 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.60).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.61).

Şekil 3. 62 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 61 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni

bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.62):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapının cephenin sağ tarafına denk gelen balkonları üç katta da kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir. İkinci katta açık kalan balkon camekanla kapatılmıştır. Zemin katta iki balkon da kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Kapatılan balkonlar, yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğrama ve korkuluklar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Teras çatılı olan yapıya dönemi ile uyumsuz eternit levha ile üst örtü eklenmiştir.

Tüm katlardaki hacimsel ekler, yapıyı sahip olduğu özgün mimari kimliğinden tamamen uzaklaştırmıştır.

3.2.1.14 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 2248 ada 1 parseldeki yapı

Yapının ulaşılabilen dijital dosyasında mimari proje kapağı bulunmamakla birlikte yapının projelendirilme tarihinin 1969 senesi olduğu notu görülmektedir. Mimarına yönelik bilgiye ise ulaşılamamıştır. Özgün kullanımı konut olan yapı günümüzde ticari olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3. 63 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

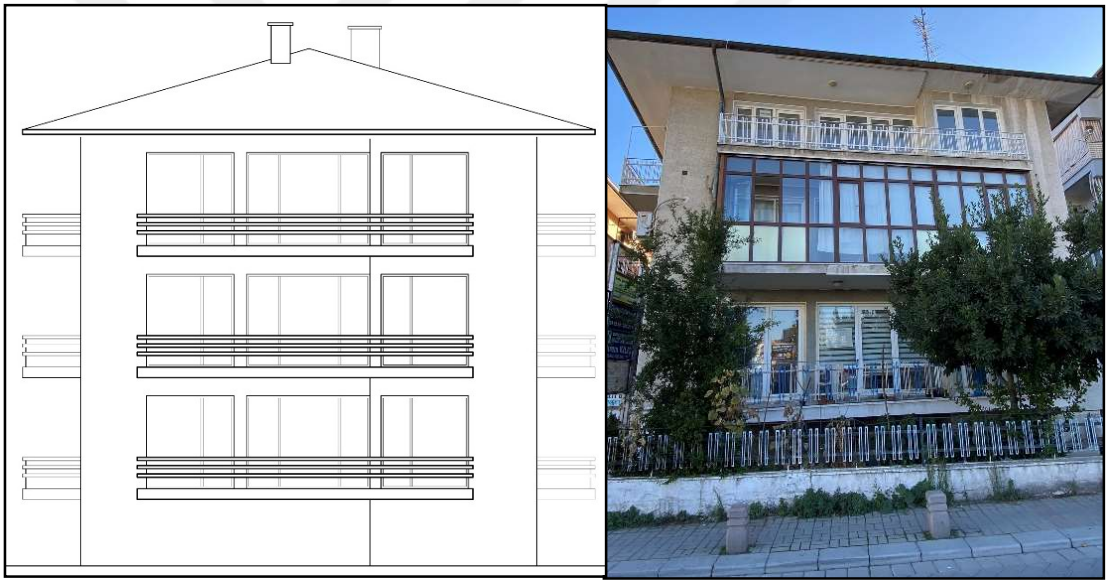
435 metrekarelik parsel içerisine ayrık nizamda yerleşen yapının bahçesine kuzeydeki kapıdan girilmekte, apartmana ise batı yönündeki girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.63).

Şekil 3. 64 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Üç kattan oluşan yapının her katında birbirini tekrar eden simetrik iki daire bulunmaktadır. Dairelere girildiğinde L planlı misafir ve oturma odası ile direkt ilişkilenen bir antreye ulaşılmaktadır. Bu mekan diğer yönde birer kapıyla mutfağa ve ıslak hacimlerle yatak odasına açılan ince uzun bir koridora bağlanmaktadır. Plan kurgusu kademelenen sirkülasyon aksı ile işlevlerin ayrıştırılmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.64).

Yapıya hacimsel ölçekte yaklaşıldığında, kullanım sürecindeki müdahaleler ön plana çıkmakla birlikte, döneminin az katlı bahçe içerisindeki konut tipolojisini yansıtması ve geniş betonarme saçakla şekillenen prizmatik kütlesiyle karakterize olmaktadır (EK 5).

Şekil 3. 65 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.65):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Birinci kattaki balkon camekanla kapatılmıştır.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Kapatılan balkon yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Özgün korkuluklar boyanmıştır.

Muhdes ekler : Yapıda muhde ek tespit edilmemiştir.

Yapının özgün tasarımında konut olan işlevi değişerek tüm katlar ticari olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yapı, özgün haliyle birinci ulusal mimarinin tipik örneklerinden birisi durumunda iken, günümüzde geniş saçakları ve özgün cephe kaplamasıyla hacimsel etkisini sürdürebilse de yapılan müdahaleler özgün mimari kimliğini zedelemiştir.

3.2.1.15 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3595 ada 2 parseldeki yapı

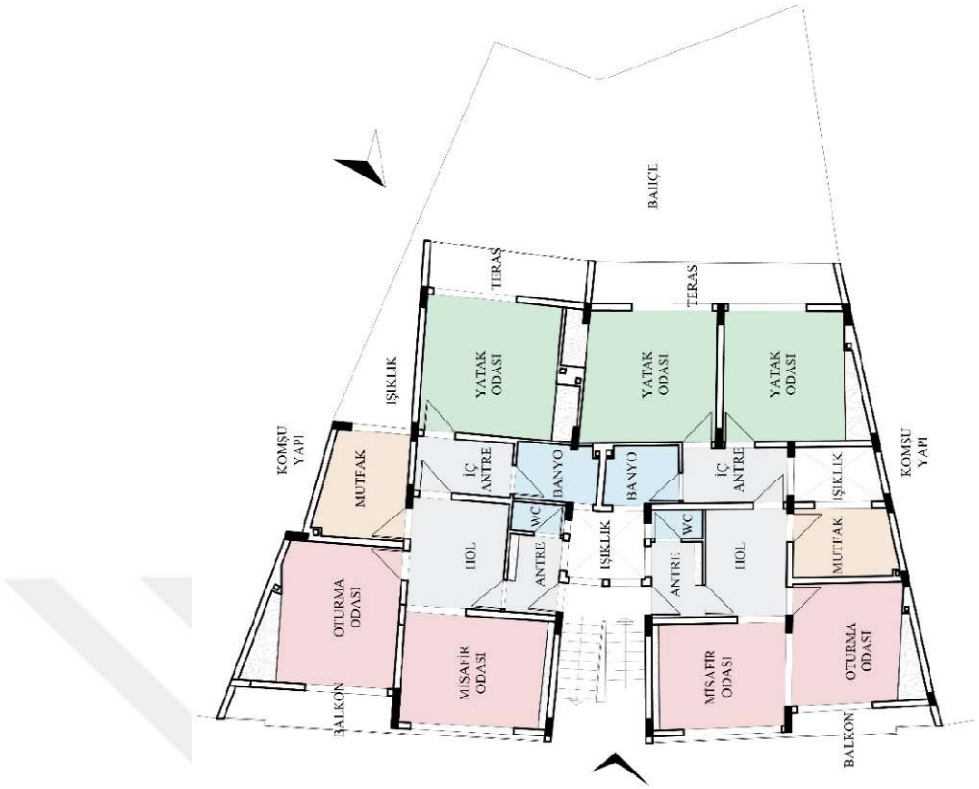
Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1969 senesinde mimar Ziya Tıkıroğlu tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Yapı, tamamen konut olarak kullanılmaktadır.

340 metrekarelik parsel içerisine bitişik nizamda yerleşen yapı, direkt olarak kuzeydoğu yönündeki sokaktan giriş almaktadır, güneybatı yönünde ise arka bahçesi bulunmaktadır (Şekil 3.66).

Şekil 3. 66 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Bodrum ve zemin kat üzerinde iki kattan oluşan ve her katta birbirini tekrar eden ikişer daireden oluşan yapının proje aşamasında dört katlı planlandığı ancak daha sonra yine proje aşamasındayken iptal edilip iki katlı inşa edildiği ve kullanım sürecinde bir kat eklemesi yapıldığı anlaşılmaktadır. Direkt sokağa açılan kapıdan apartmana girilip, ara kota çıkılarak merdiven sahanlığının sağından ve solundan zemin kattaki dairelerin girişlerine ulaşılmaktadır. Daire plan kurguları aynı mantıkta olmakla birlikte parsel alanının sınırları nedeniyle oda sayısı farklılaşmıştır. Plan kurgusu, L planlı üç bölüme ayrılmış sirkülasyon mekanı çevresinde şekillenmektedir. Sirkülasyon alanı bölümlenerek önce giriş mekanı tanımlanmıştır. Buradan kare planlı ana hole geçilmekte ve bu mekan salon-salomanje düzendeki misafir odası ve oturma odası ile mutfakla ilişkilenmektedir. Ana hol geleneksel konuttaki sofanın yeni bir yorumu konumundadır. Yatak odası ile banyonun açıldığı bir iç antre ile daire sonlanmaktadır. Yapının giriş cephesi ve bahçe cephesi boyunca uzanan balkonlar mevcuttur. Üst katlarda planlar birbirini tekrar etmekle birlikte giriş cephesindeki balkonlar cephe yüzeyinden taşma yaparak genişlemiştir (Şekil 3.67 ve Şekil 3.68).

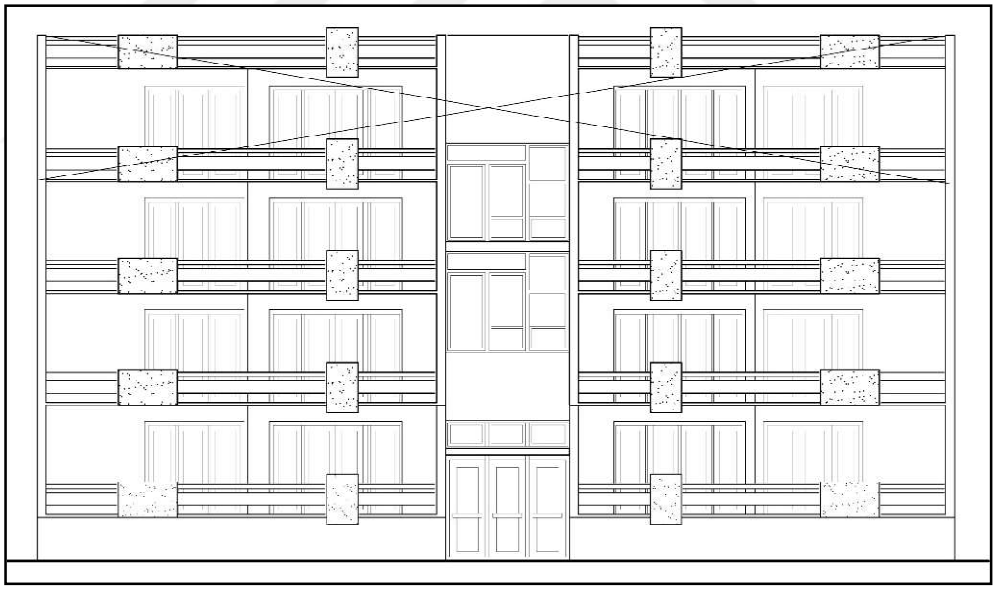
Şekil 3. 68 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 67 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 70 Yapının giriş cephesinin görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Şekil 3. 69 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)

Yapıya hacimsel ölçekte yaklaşıldığında, kullanım sürecindeki müdahaleler dikkat çekmekle birlikte, Denizli ölçeğinde benzer dönemde inşa edilmiş yapılarda tipikleşen orta hatta apartman boşluğunun açıklıklarla tanımlandığı yatay cephe kurgusu ön plana çıkmaktadır (EK 6).

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.69 ve Şekil 3.70):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Mimari dili, kullanılan malzemeler ve cephe yüzeyindeki izlerden açıkça görüldüğü üzere, yeni bir kat ilave edilmiştir. Ayrıca balkonların bir kısmı kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Pencere boyutlarında farklılıklar görülmektedir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramaların bazıları farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar pvc malzeme ile yenilenmiştir. Cephe yüzeyinin farklı renklerle boyandığı görülmekte, özgün sıva yüzey sadece bodrum seviyesinde okunabilmektedir.

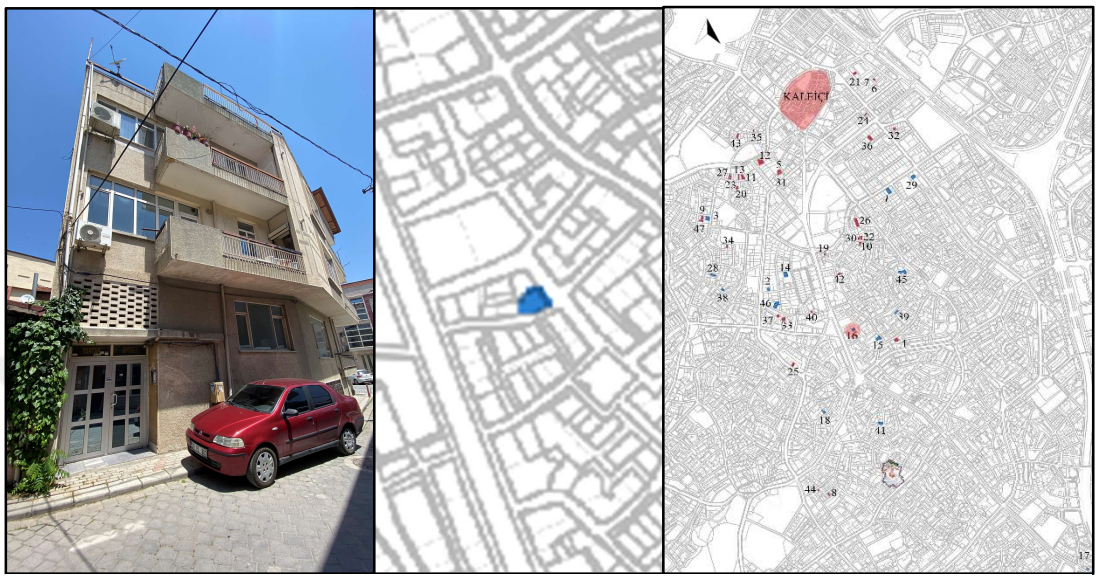
Muhdes ekler: Cephe yüzeyine klima üniteleri ve zemin katta pencereler ile balkona metal korkuluklar eklenmiştir.

Cephe düzeni ve kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edilmeyen yapı, kullanım sürecindeki müdahaleler de eklendiğinde mimari kimliğini tamamen yitirmiştir.

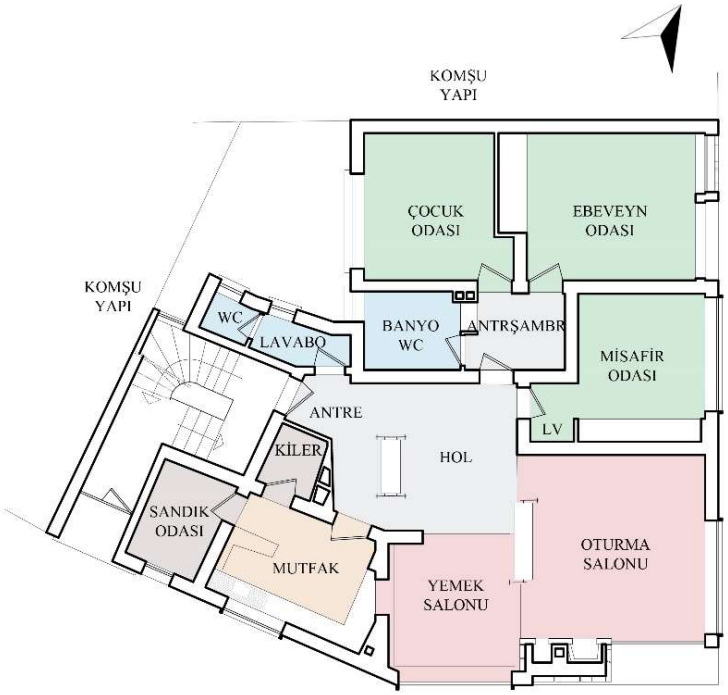
3.2.1.16 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3598 ada 5 parseldeki yapı

Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1969 senesinde mimar Ziya Tıkıroğlu tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Yapı, tamamen konut olarak kullanılmaktadır.

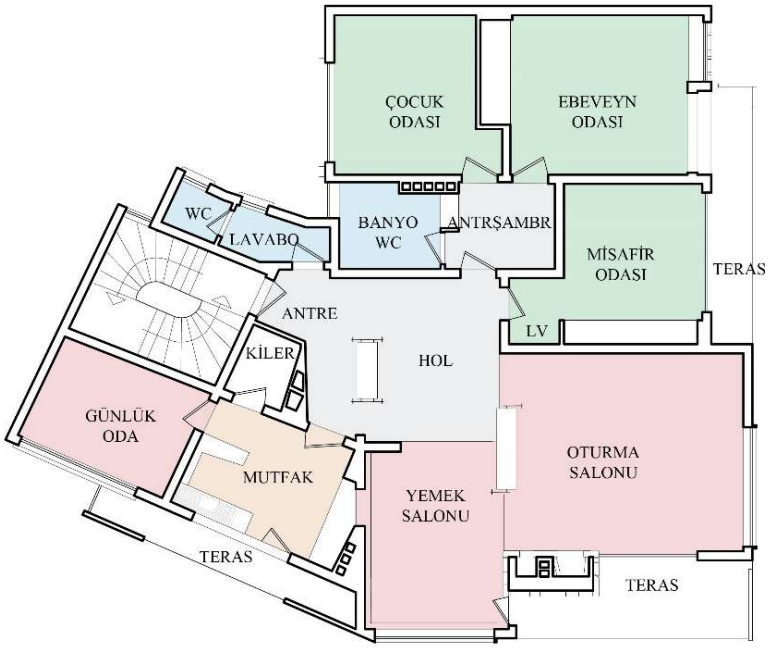
199 metrekarelik köşe parsel içerisine bitişik nizamda yerleşen yapı, direkt olarak güney yönündeki sokaktan giriş almaktadır. Parsele, kuzeybatı yönünde bahçe bırakarak L plan şemasında yerleşmektedir (Şekil 3.71).

Şekil 3. 72 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 71 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 73 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

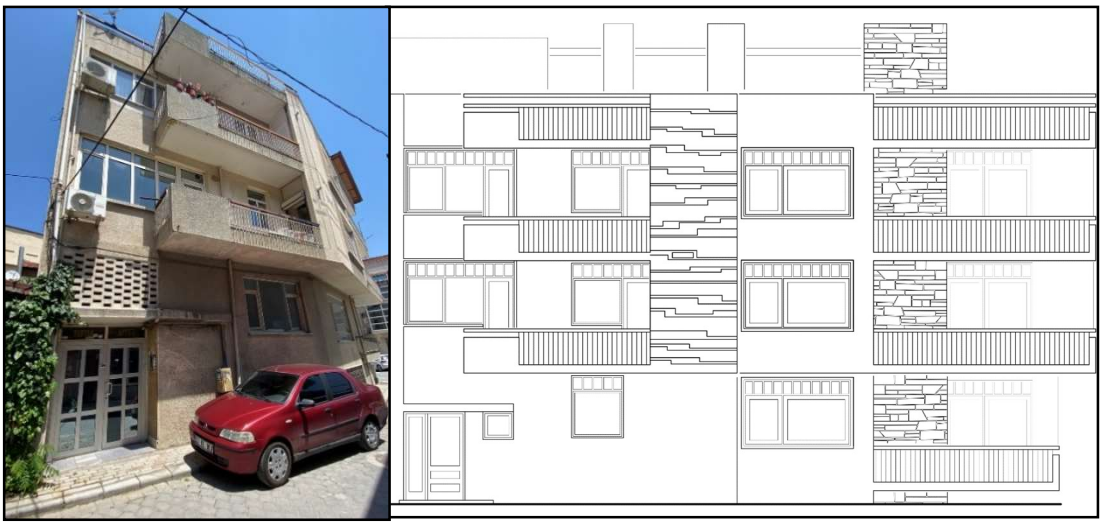
Her katında bir konut yer alan yapı, bodrum ve zemin üzeri iki kata ek olarak çekme kattan oluşmaktadır. Geniş bir hol çevresinde şekillenen plan şeması, ana hole bağlanan gece holü ile yatak odalarının ayrıştırılması ve mutfakla servis penceresi üzerinden ilişkilenen yemek salonunun özelleşmesi ile karakterize olmaktadır. Oturma salonu, ana hol ve yemek salonu ile tasarlanmış iç mekan donatıları üzerinden ilişkilenmektedir (Şekil 3.36). Mutfaktan ulaşılabilen kilerin yanı sıra, zemin katta yine depolama için kullanılan sandık odası bulunmakta ve bu oda, üst katta apartman girişinden kazanılan alanla genişleyerek günlük odaya dönüşmektedir. Üst katlarda yapının üç cephesinde de birer balkonu mevcuttur (Şekil 3.72 ve Şekil 3.73).

Yapıya hacimsel açıdan yaklaşıldığında, parsele göre şekillenmiş prizmatik kütlesi ve dönem yapıları için tipik kabartmalı sıva ile kaplanmış, geometrik desen işlenmiş

yüzeyi ve cephe yüzeyinden taşan beyaz sövelerle çevrelenen pencereleriyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.74) (EK 7).

Şekil 3. 74 Yapının giriş cephesinin görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Şekil 3. 75 Yapının giriş cephesine sol perspektiften bakış (Kişisel arşiv, 2022), Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.75):

*Hacim ölçeğinde müdahaleler: Ç*ekme kattaki daire genişletilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: İkinci katta sağ taraftaki balkonun bir kısmı kapatılarak depolama alanına dönüştürülmüştür. Birinci ve ikinci katta pencere boyutları değiştirilmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Apartman giriş kapısı değiştirilmiştir. Doğramalar zemin katta özgünlüğünü korumakta iken birinci ve ikinci katlarda farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

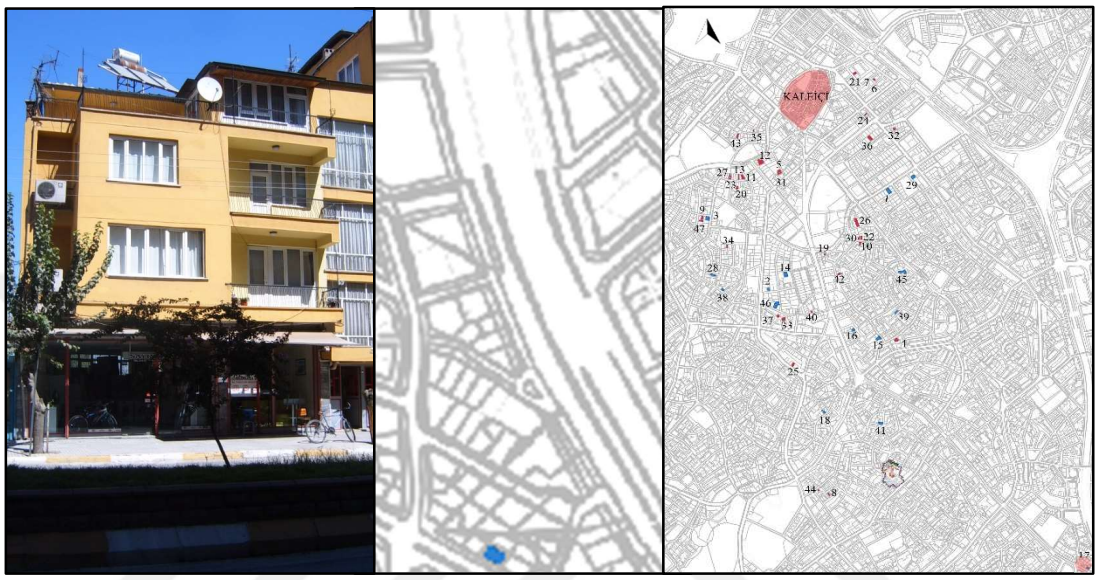
Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Birinci ve ikinci katlardaki doüramalar pvc malzeme ile yenilenmiştir. Korkuluklar özgün formlarını korumakla birlikte yatay bant rengi zeminde siyah, üst katlarda kahverengi olarak değişmektedir. Yapının özgün sıvalı yüzeyi ve pencerelerde beyaz renkle boyanmış çerçevelemeler birinci katın sağ taraftaki balkonu haricinde korunmaktadır. Ayrıca bu balkonda cephe yüzeyinde boyama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Muhdes ekler : Bodrum katta pencerelere ve birinci katta balkona metal korkuluklar eklenmiştir.

Giriş kapısının üzerindeki yüzeyde tuğlaların şaşırtmalı yerleştirilmesiyle oluşturulmuş desen ve sıva ile düzenlenmiş cephe süslemeleri özgün mimari çizim ile farklı olmakla birlikte özgündür. Özgün mimari çizimde cephe kurgusunun öne çıkan unsurlarından olan taş duvar yüzey, günümüzde giriş cephesi yönünde bakıldığında sıvanarak kapatılmış durumdadır. Mimari çizimle örtüşmemekle birlikte, yapı üzerindeki izler bu farklılığın da kullanım sürecinde değil, ilk inşa aşamasında gerçekleştiğini düşündürmektedir. Yapıdaki en büyük değişiklik çatı katındaki

hacimsel müdahaledir. Bunun dışındaki müdahaleler küçük ölçekli kalarak yapının mimari kimliğini zedeleyecek bir etki yaratmamıştır.

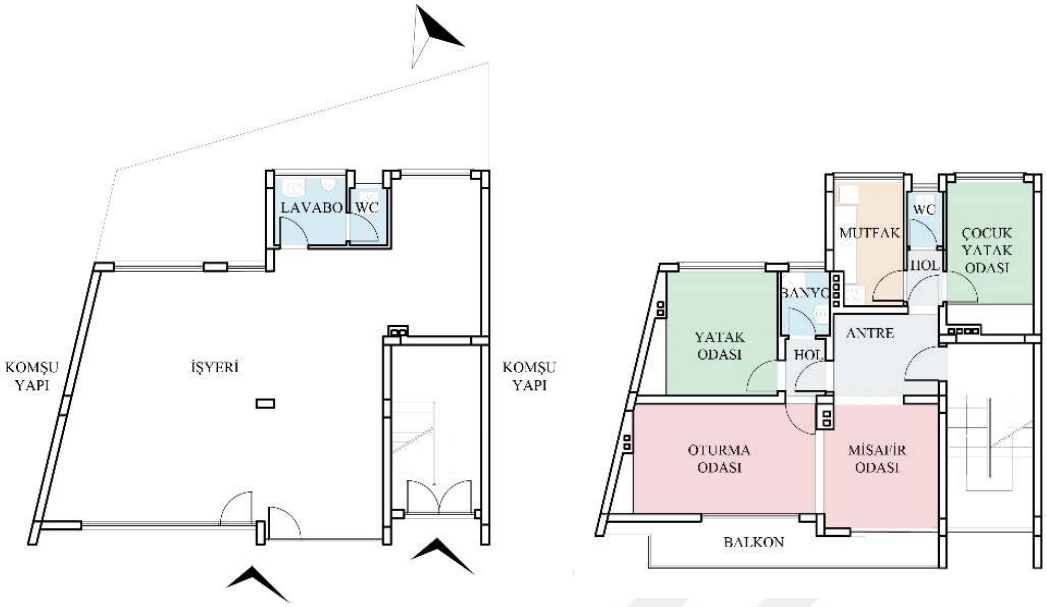
3.2.1.17 Pamukkale / İstiklal Mahallesi 893 ada 25 parseldeki yapı

Şekil 3. 76 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapının ulaşılabilen dijital dosyasında bulunan mimari proje kapağında mimari proje müellifinin ismi bulunmamakta, statik projenin sahibi olarak Ali Sipin ismi yer almakta ve 1969 senesinde projelendirildiği belirtilmektedir. Zeminde ticaret, üst katlarda konut olan özgün işlevler sürmektedir.

142 metrekarelik parsel içerisine bitişik nizamda yerleşen yapıya, güneybatı yönündeki İstiklal caddesi üzerinden direkt olarak ulaşılabilmektedir (Şekil 3.76).

Şekil 3. 77 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında bir konut yer alan yapı, zemin üzeri iki kattan oluşmaktadır. Apartmana, yapının köşesinde konumlanan merdiven kovasından girilmektedir. Konutların plan şeması, kare ana holün çevresinde şekillenmektedir. Hol güney yönünde birbirine salon-salomanje düzende bağlanan oturma odası ve misafir odasına bağlanmaktadır. Bu ana hol, diğer iki yönde daha küçük ikincil hollere açılmaktadır. Hollerden biri yatak odası ile banyonun açıldığı gece holü, diğeri çocuk yatak odası ile banyonun yanı sıra mutfağın açıldığı birer servis holü konumundadır. Gece holü olarak nitelediğimiz mekan oturma odasına da bir kapı ile bağlanmaktadır (Şekil 3.77).

Yapıya hacimsel açıdan yaklaşıldığında, yalın kübik kütlesi ve giriş aksını tanımlayan düşeyde uzanan açıklıklarla karakterize olmaktadır (EK 8).

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.78):

Şekil 3. 78 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Çekme kattaki daire genişletilmiştir. Balkonların bir kısmı duvar örülerek iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Balkonları iç mekana dahil etmek için örülen duvarlara eklenen pencere doğramaları farklı boyutlardadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Tüm dairelerde ve apartman boşluğundaki açıklıklarda bulunan doğramalar bölüntüleri farklı olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Cephe üzerinde zemin katta tabela, üst katlarda ise klima, anten, güneş enerjisi eklemeleri bulunmaktadır.

Yapının mimari kimliğini zedeleyen en önemli müdahale, balkonların kapatılarak iç mekana dahil edilmesidir. Yapının hacimsel algısını ve dolu-boş düzenini tamamen farklılaştıran bu müdahale nedeniyle yapı, mimari kimliğini büyük oranda yitirmiştir.

3.2.1.18 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 1785 ada 6 parseldeki yapı

Şekil 3. 79 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1970 senesinde inşaat mühendisi Gökhan Teker tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Tüm katları konut kullanımı içi tasarlanmış yapının zemin katı günümüzde ticari mekan olarak kullanılmaktadır.

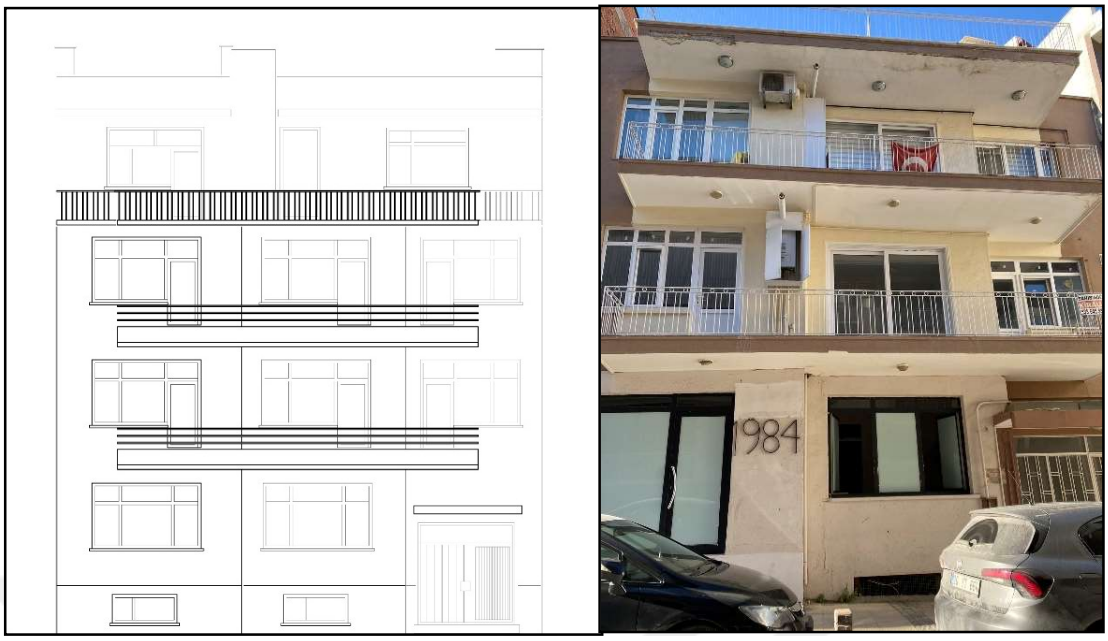
177 metrekarelik parsel içerisine bitişik nizamda ve sokakla direkt ilişkilenip arka cephede bahçe bırakarak yerleşmiştir. Yapının girişi, güneydoğu yönündeki sokağa açılmaktadır (Şekil 3.79).

Şekil 3. 80 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Bodrum ve zemin üzeri iki kat ve ek olarak çekme kattan oluşması planlanmış olan yapı günümüzde sadece bodrum ve zemin üzeri iki kattan oluşmaktadır. Apartmana, yapının köşesinde konumlanan merdiven kovasından girilmektedir. Bodrum kat üzerinde yükselen zemin kata altı basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Girişin küçük bir antreden yapıldığı plan şemasında, işlevler net olarak yatay bir hatla ikiye ayrılmıştır. Güneyde giriş antresinden ulaşılan, birbiriyle bağlantılı üç hacimden oluşan yaşama alanı, kuzeyde antreden ve yaşama alanından ulaşılabilen geniş bir servis holü çevresinde yerleşmiş yatak odası, mutfak, banyo ve wc yer almaktadır (Şekil 3.80).

Yapıya hacimsel açıdan yaklaşıldığında, yalın kübik form ve cephe hattı boyunca kademelenerek uzanan balkonlarla karakterize olmaktadır (EK 9).

Şekil 3. 81 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.81):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda hacimsel ölçekte bir müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Birinci katta balkona açılan kapı-pencere boyutları değiştirilmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta cephe yüzeyine sayılardan oluşan bir tabela, üst katlarda klima ünitesi ve doğalgaz dolabı eklenmiştir.

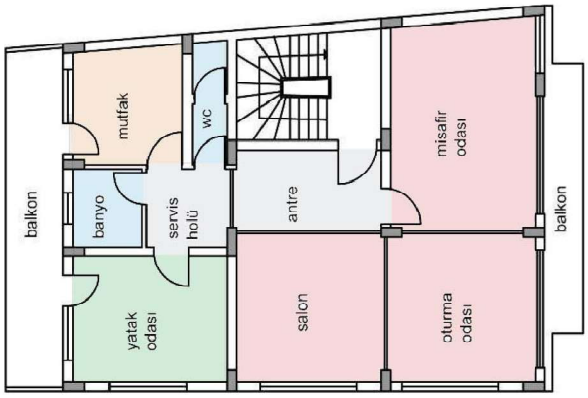
Yapının çekme katı göz hizasının üzerinde kaldığı için değerlendirilememiştir. Özgün projesinde tamamen konut kullanımı için tasarlanmış yapının zemin katının ticari mekan olarak kullanıldığı görülmektedir. Yapının günümüzdeki mimari kimliğini özgün tasarımından farklılaştıran en önemli müdahale de bu kattaki doğramaların renk ve boyut değişimi ile eklenmiş tabeladır. Yapı, özgün kimliğini tamamen yitirmemiş olmakla birlikte mimari algısı farklılaşmıştır.

3.2.1.19 Baykent (Kadir Baykent) Apartmanı

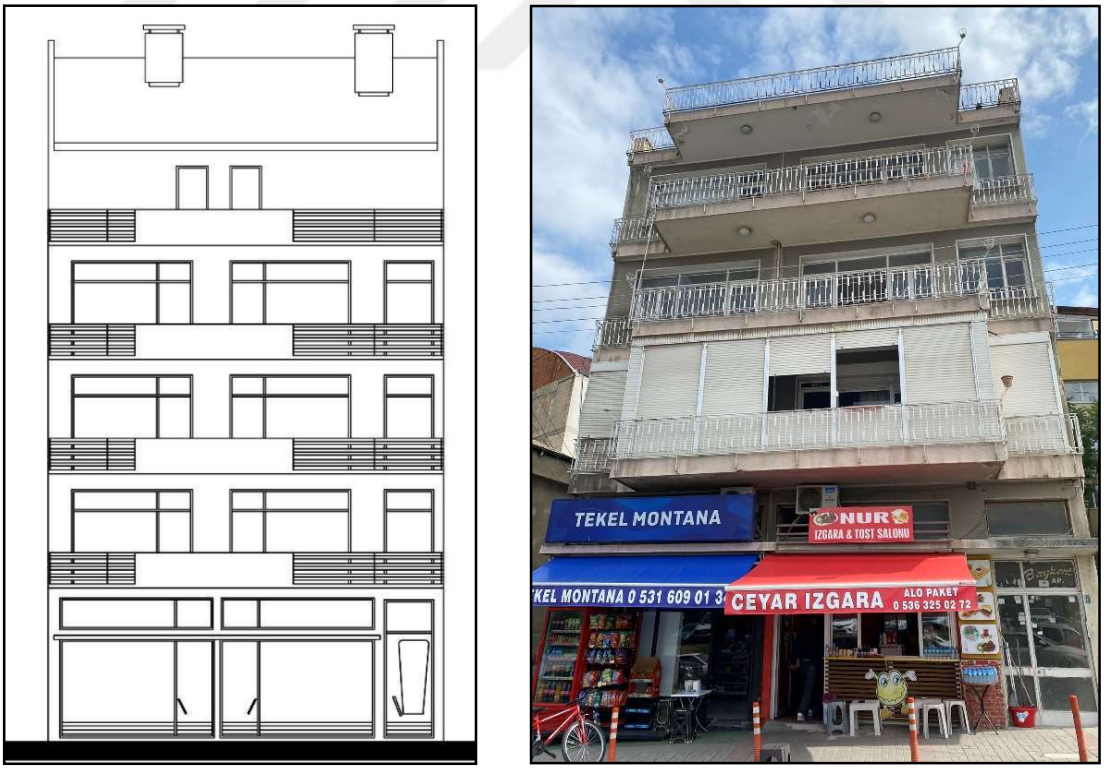
Şekil 3. 82 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, köşe parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana kuzey yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.82).

Şekil 3. 83 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu hacimlerden birinin genişleyerek birden çok işlev yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.83).

Şekil 3. 84 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında özgün mimari projesine uygun inşa edildiği görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.84):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Birinci katta balkon panjurla kapatılmıştır.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin kat ve birinci kat kapı-pencere doğramaları eklemelerden dolayı incelenememiştir. Bunun dışında yapıda eleman ölçeğinde bir müdahale tespit edilmemiştir.

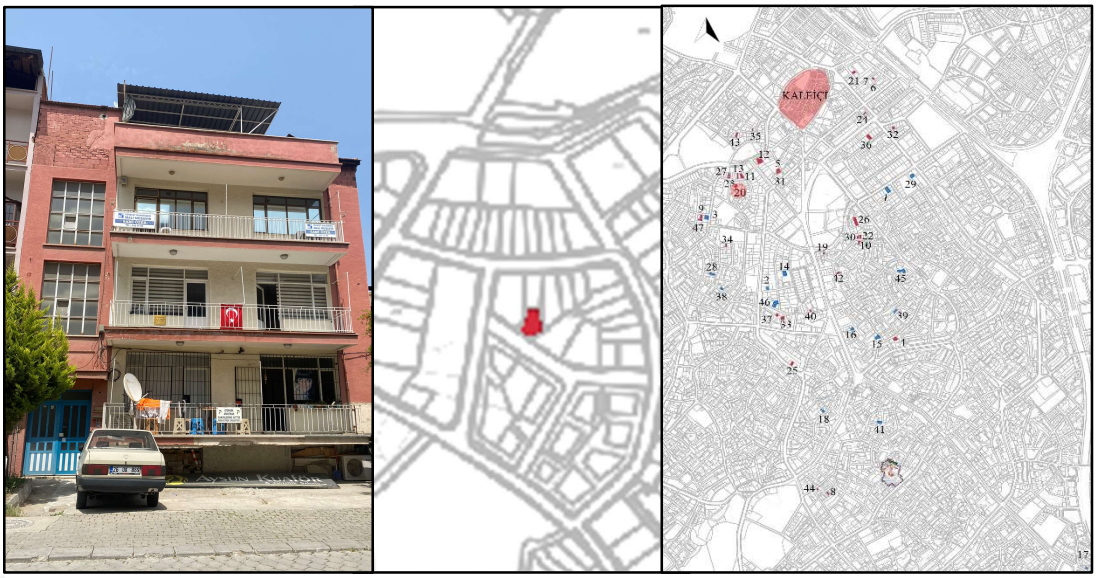
Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Yapıda malzeme ölçeğinde bir müdahale tespit edilmemiştir.

Muhdes ekler : Birinci katta tüm balkon panjurla kapatılmıştır. Zemin kattaki ticari işlevle ilişkili olarak cephe yüzeyine tabela ve tenteler eklenmiştir.

*Ö*zgün cephe düzeni, elaman ve malzemeleriyle korunan yapı, zemin katta cephe yüzeyini kapatan, birinci katta ise hacimsel ölçekte etki yaratan muhdes ekler nedeniyle özgün mimari kimliğini yeterince yansıtamamaktadır.

3.2.1.20 Akman (Sami Akman) Apartmanı

Yapı, köşe parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana kuzey yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.85).

Şekil 3. 86 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 85 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu hacimlerden birinin genişleyerek salon işlevi yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.86).

Şekil 3. 87 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.87):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Çatı katına oda eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve birinci katta korkuluklar özgün iken ikinci katta yenilenmiştir. İkinci kattaki doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine metal malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Tüm katlarda balkon korkuluklarına tabelalar, zemin katta uydu anteni eklenmiştir. Çatı katında eternit levha ile üst örtü eklenmiştir. Zemin katta kapı ve pencerelerin dışına metal korkuluklar ile balkona çıkan metal bir merdiven ilave edilmiştir.

Mimari projede yer alan çekme katın inşa edilmemesi ve yerine niteliksiz hacimlerin eklenmesi yapının mimari kimliğini zedeleyen en güçlü etkenler durumundadır. Bunun dışında yerel ölçekte tipikleşen merdiven boşluğundaki düşey açıklıkların özgün haliyle korunuyor olması ve diğer katlarda hacimsel eklerin olmayışı nedeniyle özgün kimliğini büyük oranda koruduğu söylenebilir.

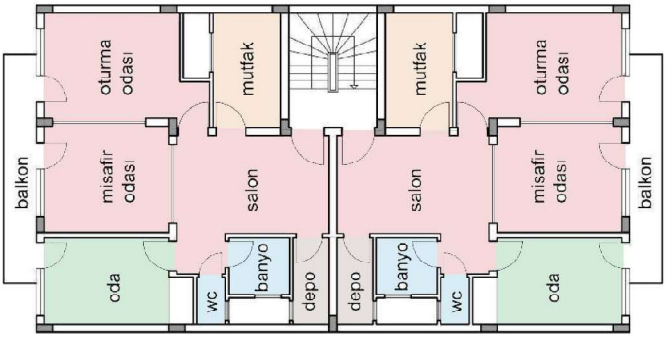
3.2.1.21 Tanrıöğen Apartmanı

Şekil 3. 88 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güneybatı yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.88).

Her katında birbirinin simetriği iki daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün salon olarak adlandırılması ve birden çok işlev yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.89).

Şekil 3. 89 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 90 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesinden farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.90):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Mimari dili ve kullanılan malzemelerden açıkça görüldüğü üzere, yapıya erken dönemde yeni bir kat eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının cephe düzeni özgün proje çizimiyle farklılaşmakla birlikte, cephe yüzeyi incelendiğinde bu farklılaşmanın kullanım sürecinde değil inşaat sürecinde gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

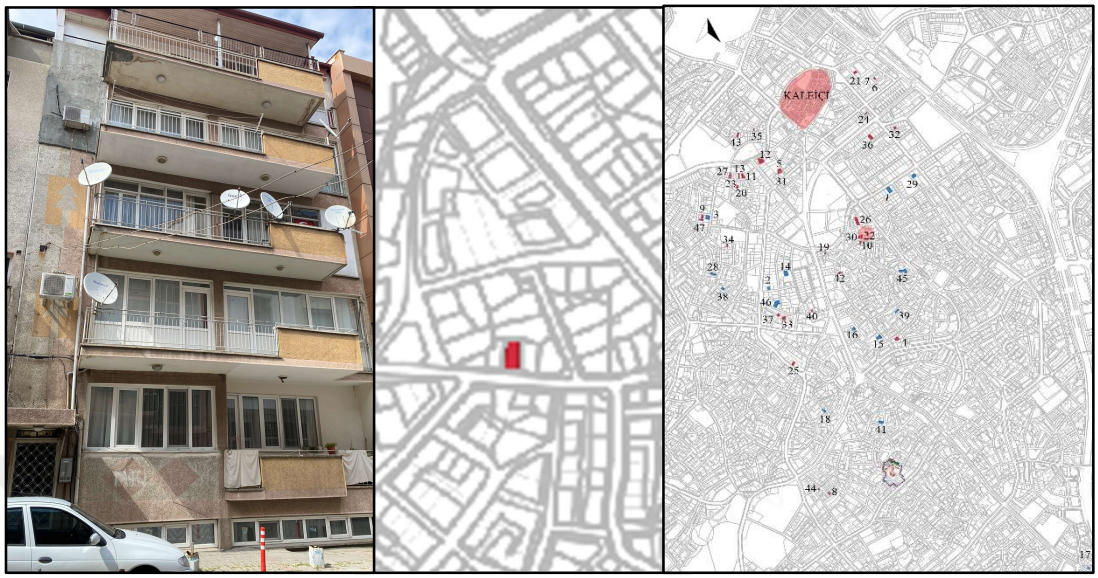
Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapıdaki özgün doğrama ve korkuluklar korunmaktadır.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Yapıya kullanım sürecinde eklenen kat malzeme bağlamında farklılaşmaktadır.

Muhdes ekler : Zemin kattaki ticari işlev nedeniyle bir tabela eklenmiştir ancak erken dönemde yapıldığı anlaşılan bu ek, kapladığı alan ve yapının sahip olduğu dönemi yansıtan yazı tipi gibi özellikler nedeniyle nitelikli bir muhdes ek olarak değerlendirilmiştir.

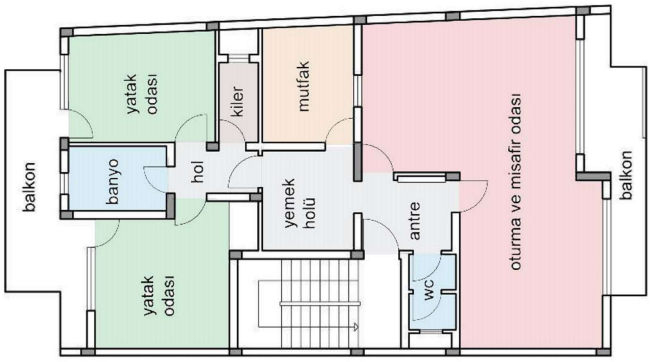
Yapının özgün olan birinci ve ikinci katlarındaki balkonların yerleşim düzeni projeyle farklı olmakla birlikte mimari dil ve cephe yüzeyindeki süreklilik bu farklılığın ilk inşa aşamasında gerçekleştiğini göstermektedir. Zemin, bir ve ikinci katlarıyla özgünlüğünü koruyan yapıya sonradan eklenen kat, yapının sahip olduğu mimari kimliği zedeleyen bir müdahale olmuştur.

3.2.1.22 Yılmaztürk (Süleyman Yılmaztürk) Apartmanı

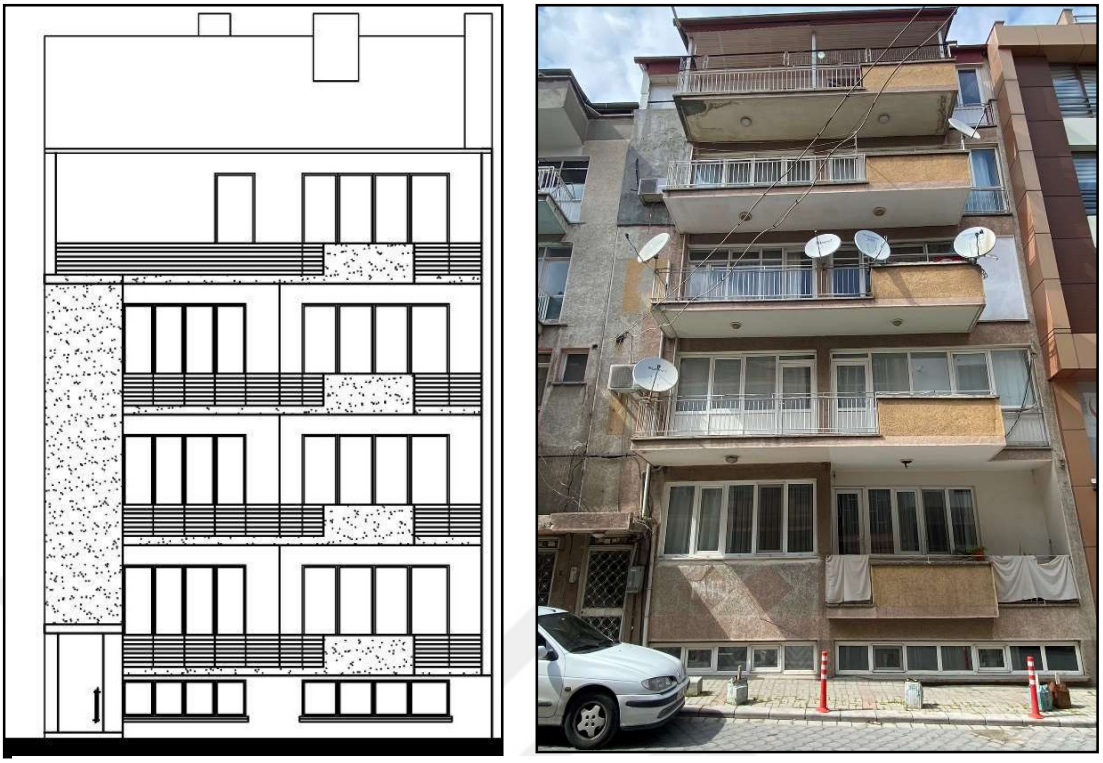
Şekil 3. 91 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.91).

Şekil 3. 92 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu hacimlerden birinin genişleyerek yemek holü işlevi yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.92).

Şekil 3. 93 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.93):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Çatı katında yeni bir daire eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: İkinci katta pencere boşluğunun bir kısmı kapatılmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve birinci kat pencere doğramaları özgün durumdan farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Apartman girişi kapısının üzerindeki düşey yüzeyde, üçüncü kat zemin kotundan başlayarak sıva uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Muhdes ekler : Cephe yüzeyine klima üniteleri ile balkon korkuluklarına uydu antenleri eklenmiştir.

Yapı özgün mimari kimliğini büyük oranda korumaktadır. Eklenen katın sokak kotuna göre göz hizasının üzerinde kalıyor oluşu yapının algısına olan negatif etkisini azaltmıştır.

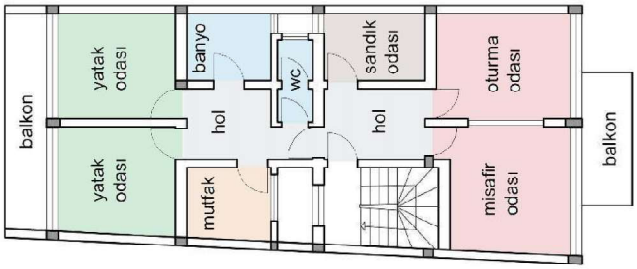
3.2.1.23 Aybüke (Kazım Bahadır) Apartmanı

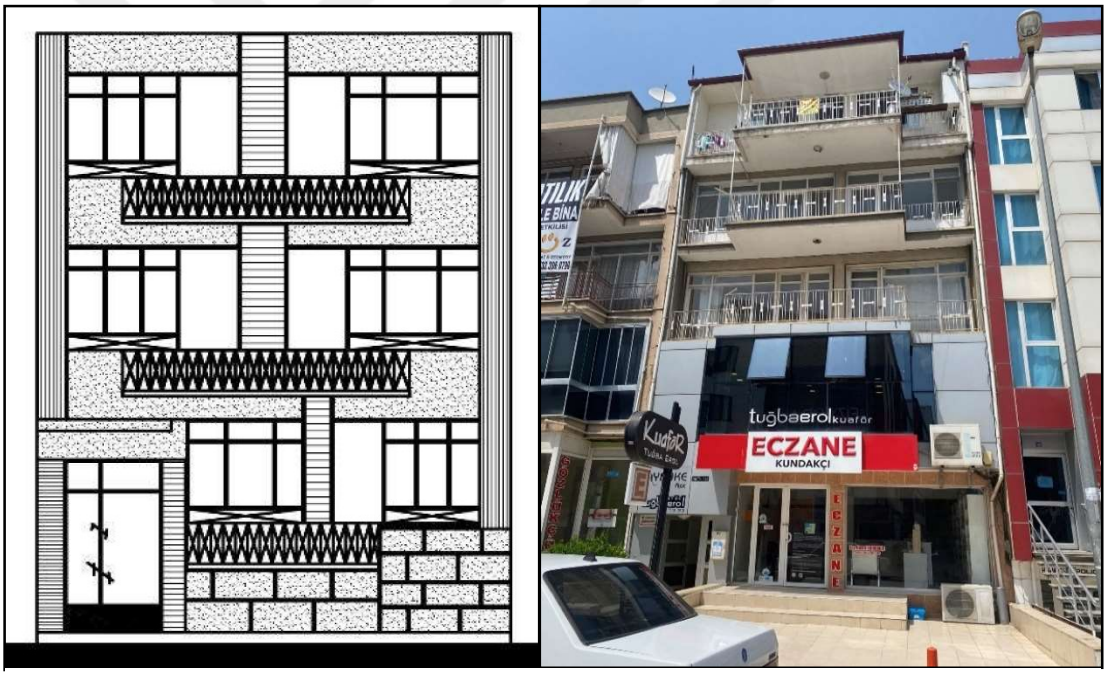
Şekil 3. 94 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.94).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.95).

Şekil 3. 95 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 96 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesinden farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.96):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Mimari dilindeki farklılık yapıya yeni bir kat eklendiğini göstermektedir. Birinci katta balkon tamamen kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Birinci katta balkonun kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler:: Giriş kapısı yenilenmiştir. Zemin kat doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine metal malzeme kullanılmıştır. Zemin katta özgün cephe yüzeyi seramik malzeme ile kaplanmıştır.

Muhdes ekler : Cephe yüzeyine tabela ve klima üniteleri eklenmiştir.

Zemin üzeri iki kat olarak planlanan yapı zemin üzeri üç kat olarak inşa edilmiştir. Mimari dildeki farklılaşma dördüncü katın ise kullanım sürecinde eklendiğini göstermektedir. Dolu-boş oranları ile balkon formu proje çiziminden farklı olarak uygulanmıştır. İkinci ve üçüncü katlarda özgün doğrama, korkuluk, sıva ve boyaları korunan yapının özgün kimliği, zemin kat ile birinci kattaki hacimsel ve eleman ölçeğinde gerçekleşen müdahaleler nedeniyle zarar görmüştür.

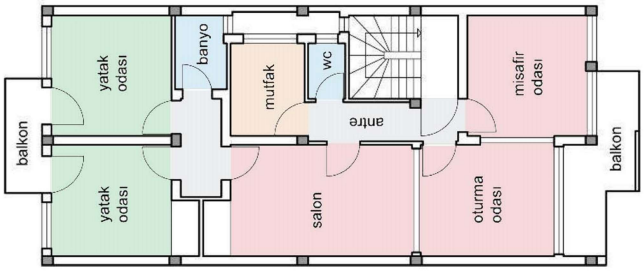
3.2.1.24 Hasan Teiz Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.97).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra salon olarak adlandırılan mekanın iki antreyi bağlamasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.98).

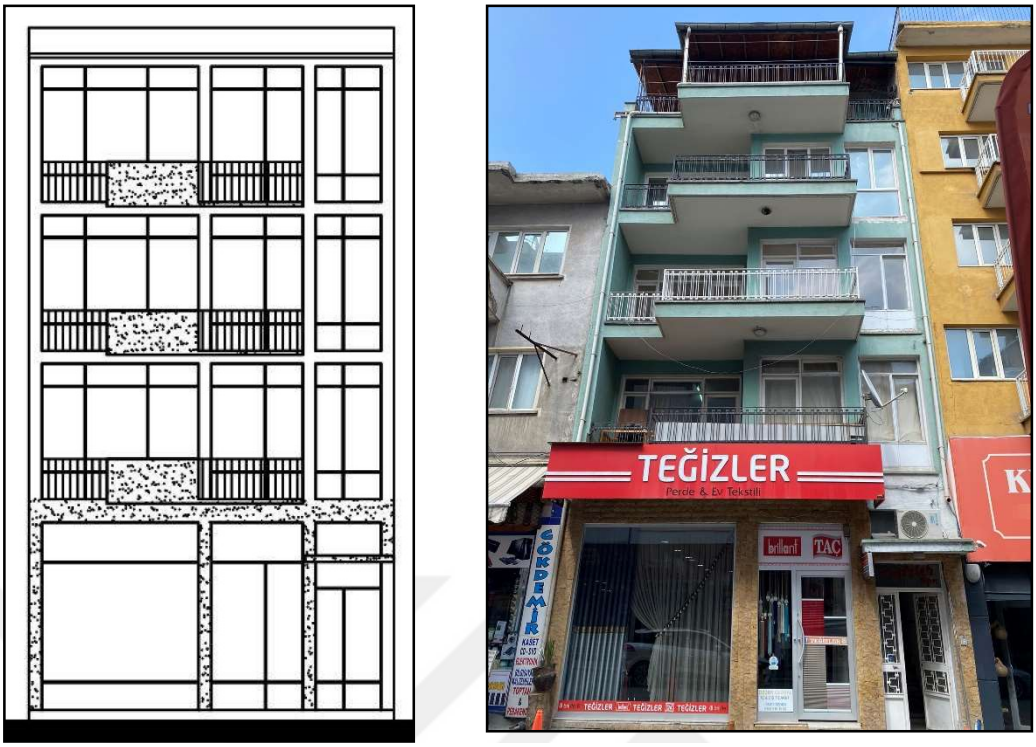
Şekil 3. 97 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 98 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.99):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıya yeni bir kat eklenmiştir.

Şekil 3. 99 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Eklenen yeni kat dışında, üçüncü katta pencere boyutu kapatılarak küçültülmüştür.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin kat ve üçüncü kat doğramaları özgün durumdan farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Korkulukların renkleri değiştirilmiştir. Zemin kat kotunda cephe yüzeyi yeni bir malzemeyle kaplanmıştır.

Muhdes ekler : Cephe yüzeyine tabela, klima ünitesi ve balkon korkuluklarına uydu anteni eklenmiştir.

Özgün cephe düzeni, doğrama ve malzemeler özgün olan birinci, ikinci ve üçüncü katlarda korunurken zemin kattaki müdahaleler ile yeni eklenen kat nedeniyle yapının mimari kimliği zarar görmüştür.

3.2.1.25 Beşek (Raife Beşek) Apartmanı

Şekil 3. 100 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güneybatı yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.100).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra salon olarak adlandırılan mekanın iki antreyi bağlamasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.101).

Şekil 3. 101 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 102 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.102):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda hacimsel ölçekte bir müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Zemin katta kapı-pencere boyutları değiştirilmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin katta ve ikinci katın bir kısmında doğramalar özgünden farklı boyutlarda ve bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Zemin kattaki doğramalar özgün ahşap yerine alüminyum malzeme ile yenilenmiştir. Zemin katta cephe yüzeyine kaplama malzemesi eklenmiştir. Diğer dairelerde de farklı renklere boyanmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta cephe yüzeyine tabelalar, birinci ve ikinci katta klima üniteleri eklenmiştir. Birinci katta merdiven eklenmiştir.

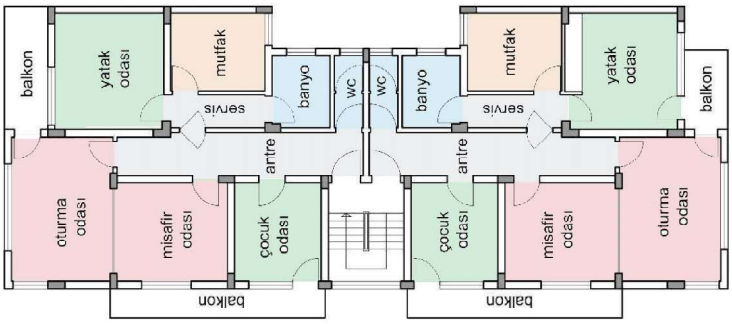
Yapı, mimari projesinden daha az katlı inşa edilmiştir ve bu durum tasarlanmış görünümünü farklılaştırsa da, günümüzde zemin kat dışında özgün mimari kimliğini korumaktadır.

3.2.1.26 Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı

Şekil 3. 103 Yapının batı cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine güney ve batı yönünde geri çekilip diğer yönlerde bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana, güney yönündeki sokağa açılan bahçeden girildikten sonra batı yönündeki girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.103).

Şekil 3. 104 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında birbirinin simetriği iki daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.104).

Şekil 3. 105 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni

bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.105):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, hacimsel ölçekte müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Zemin katta pencere boyutu genişletilmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir, zemin katta pencere boyutları değiştirilmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin kat balkonuna metal korkuluk eklenmiştir.

Cephe yüzeyindeki kullanım sürecindeki bir müdahale olduğunu gösteren herhangi bir iz olmaması nedeniyle inşa aşamasında oluştuğu düşünülen farklar, ikinci katın balkon boyutları ve konumu ile çatı formudur. Yapı, çizimiyle farklı bir mimari kimliğe sahiptir ancak bunun en önemli nedeni kullanım sürecindeki müdahaleler değil, ilk inşa aşamasındaki uygulamalardır.

3.2.1.27 Akman (Ahmet Akman) Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana, güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.106).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.107).

Şekil 3. 106 Yapının güney cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 107 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.108):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve birinci katta balkonlar kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Şekil 3. 108 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Balkonların kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapıdaki özgün cephe elemanları korunmaktadır.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Yapıdaki özgün cephe malzemeleri korunmaktadır.

Muhdes ekler : İkinci katta korkuluğa uydu anteni eklenmiştir. Zemin katta merdiven eklenmiştir.

Mimari projede, çatı katında parapet yerine korkuluk olması planlanmış ancak uygulanmamıştır. Birinci ve ikinci katlarda özgün doğramalar, korkuluklar, yüzey sıva ve boyalarıyla kimliğini koruyan yapıya, zemin ve birinci katta yapılan hacimsel düzeydeki büyük ölçekli müdahaleler yapının özgün kimliğini yitirmesine neden olmuştur.

3.2.1.28 Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 3468 ada 3 parseldeki yapı

Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1971 senesinde çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Mimar bilgisi projede yer almamaktadır. Zemin katta imalathane üst katlarda konut olan özgün işlevler tüm katlarda sürdürülmektedir.

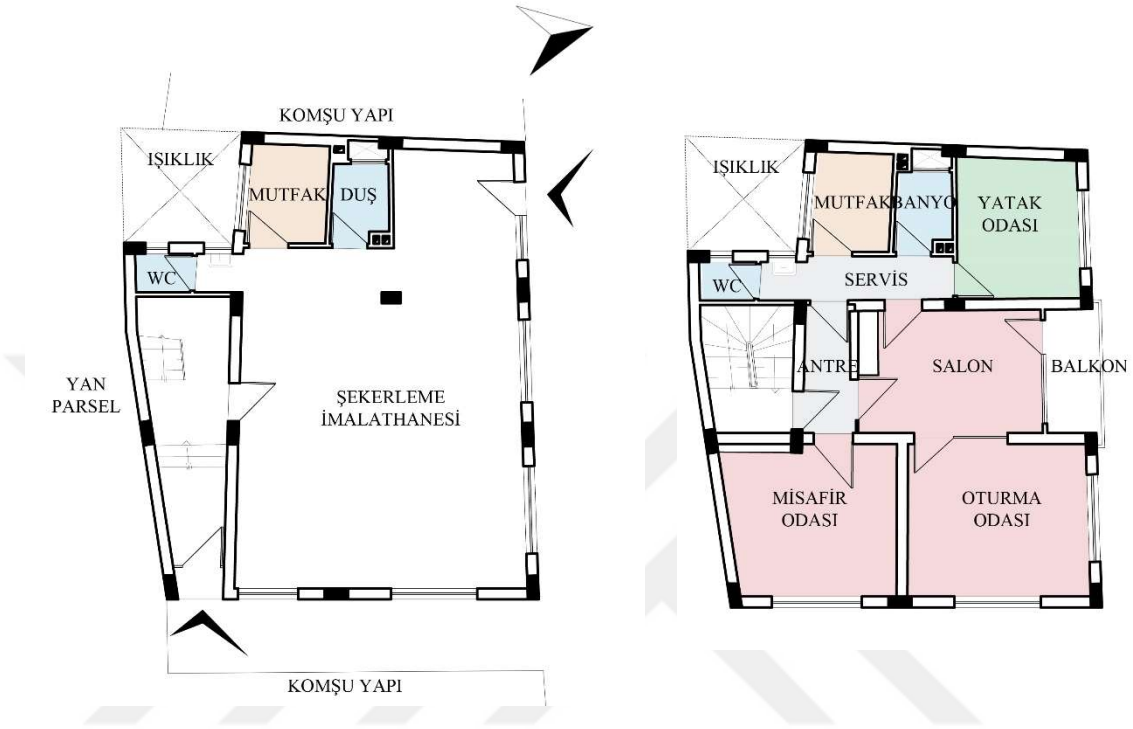

Şekil 3. 109 Yapının güney cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı 136 metrekarelik parsel içerisine batı ve güney yönlerinde bitişik nizamda yerleşmiştir. Zemin kat girişi kuzey yönündeki sokaktan direkt alınmışken, apartman girişi ise doğu yönündeki çıkmaz sokaktan alınmıştır (Şekil 3.109).

Zemin kat şekerleme imalathanesi olarak kullanılan tek bir hacim ve servis mekanlarından ibarettir. İmalathane ile apartman girişi farklı sokaklardan alınmaktadır. Antreden girilen plan şeması, işlevleri yatayda bir hat ile ayrıştırmaktadır. Doğu yönünde misafir odası ile geleneksel konuttaki sofa benzeri bir işlev yüklenen salon ile oturma odası yer almaktadır. Hem girişteki antreden hem de salondan ulaşılan batı yönünde ise servis holü etrafında yerleşmiş yatak odası, mutfak,

banyo ve wc yer almaktadır. Plan şeması, işlevleri ayrıştıran modern fonksiyonalist yaklaşımı geleneksel sofa kurgusu ile birleştirmesiyle özelleşmektedir (Şekil 3.110).

Şekil 3. 110 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapıya hacimsel açıdan yaklaşıldığında, yalın kübik form, özgün ahşap doğramalar ve zemin kat kotunda izlenebilen özgün sıva deseniyle karakterize olmaktadır (EK 10).

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.111 ve Şekil 3.112):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Birinci katta özgün balkon duvar örülerek kapatılıp iç mekana dahil edilmiştir. Aynı kata yeni bir balkon eklenmiştir.

Şekil 3. 111 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)

Şekil 3. 112 Yapının 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: İkinci katta balkonu kapatılması yapının özgün dolu-boş dengesini farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: İkinci kattaki doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir

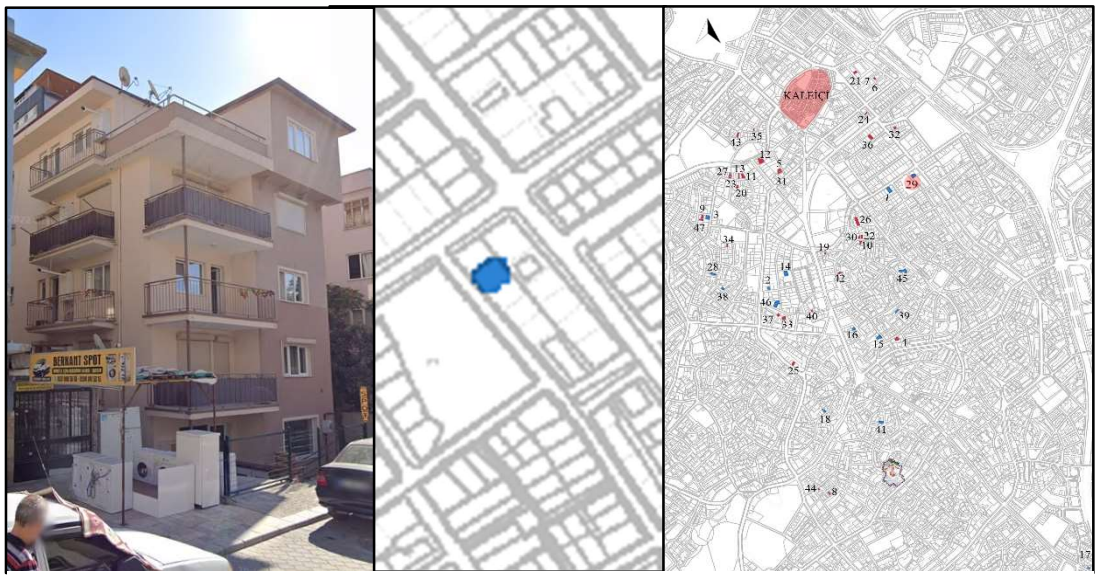
Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. İkinci katta cephe yüzeyinin bir kısmı seramik malzeme ile kaplanmıştır. Yüzey boya renklerinin özgünlüğünden emin olunamamakla birlikte zemin kat seviyesinde sıva ile uygulanmış özgün desenler izlenebilmektedir.

Muhdes ekler : Zemin katta pencerelere metal korkuluk eklenmiştir.

Yapı doğrama, korkuluk ve yüzey süsleme detaylarıyla özgün niteliklerini korusa da hacim ve dolu-boş ölçeğindeki müdahaleler özgün mimari kimliğini değiştirmiştir.

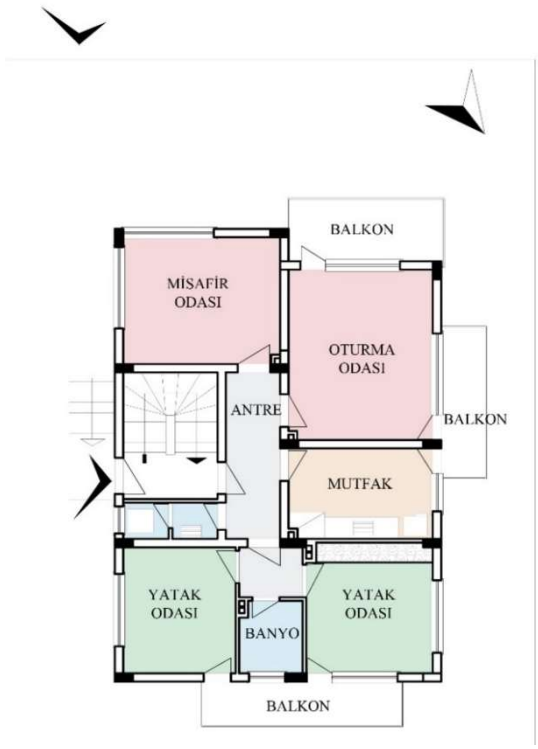
3.2.1.29 Pamukkale / Topraklık Mahallesi 322 ada 12 parseldeki yapı

Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1971 senesinde çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Mimar bilgisi projede yer almamaktadır. Konut olan özgün işlev tüm katlarda sürdürülmektedir.

Şekil 3. 113 Yapının güney cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı 296 metrekarelik parsel içerisine ayrık nizamda yerleşmektedir. Parsele güneybatı yönündeki bahçe kapısından girilmekte, apartmana ise güneydoğu yönündeki girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.113).

Şekil 3. 114 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Bodrum, zemin, üzerinde iki kat ve en üstte de çekme kattan oluşan yapının her katında tek daire yer almaktadır. Apartman girişine, bahçe içerisindeki altı basamaklı bir merdiven çıkılarak ulaşılmakta ve bu kotta zemin kat dairesi bulunmaktadır (Şekil 3.114). Daireye girildiğinde dikdörtgen planlı bir antreye ulaşılmaktadır. Antreye, kuzeybatı yönünde mutfak ve oturma odası, güneybatı yönünde misafir odası, kuzeydoğu yönünde ise gece holü işlevi gören küçük kare bir hol açılmaktadır. Gece holüne, kuzeybatı ve güneydoğu yönlerinde birer yatak odası, kuzeydoğu yönünde banyo bağlanmaktadır. Dairenin kuzeybatı, kuzeydoğu ve güneybatı yönlerinde birer balkonu bulunmakta, bu balkonlara yatak odaları, oturma odası ve mutfak mekanları açılmaktadır. Balkona ulaşımı olmayan tek mekan misafir odası durumundadır. Bodrum, birinci ve ikinci katlar bu dairenin tekrarı şeklinde biçimlenmiştir. En üstteki çekme katta da plan şeması genel hatlarıyla örtüşmekle birlikte, güneybatı yönündeki

misafir odasının tamamı ve oturma odasının bir kısmı teras olarak dönüşmüştür. Bir diğer müdahale de mutfak mekanının konumu olmuş, mutfak ile oturma odasının yeri değişmiştir.

Google görseller aracılığıyla yapının 2018 senesindeki görünümüne ulaşılmıştır ve günümüzdeki durumla aradaki mimari dil farkı dikkat çekicidir (Şekil 3.115). Hacimsel bağlamda, yapının projesi ve 2018 senesindeki görselleri incelendiğinde, yapı, renkleri, balkon korkulukları, saçakları, dolu-boş oranlarındaki arayış ile Cumhuriyet dönemi konut mimarisinin tipik örneklerinden biri olarak görünmekte iken, günümüzde özgün niteliklerini kaybederek bu özelliğini yitirmiştir. Dönem yapılarının belgelenmesi ve kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen bilinçsiz uygulamaların neden olduğu sorunları gösteren bir örnek olması açısından tez çalışması kapsamında incelenmiştir (EK 11).

Şekil 3. 115 Yapının 2018'deki durumu (Google görseller, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.116):

Şekil 3. 116 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Çatı katına yeni bir oda eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Eklenen oda, yapının cephe düzenini dolu-boş oranları bağlamında değiştirmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Balkon korkulukları tüm katlarda değiştirilmiştir. Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

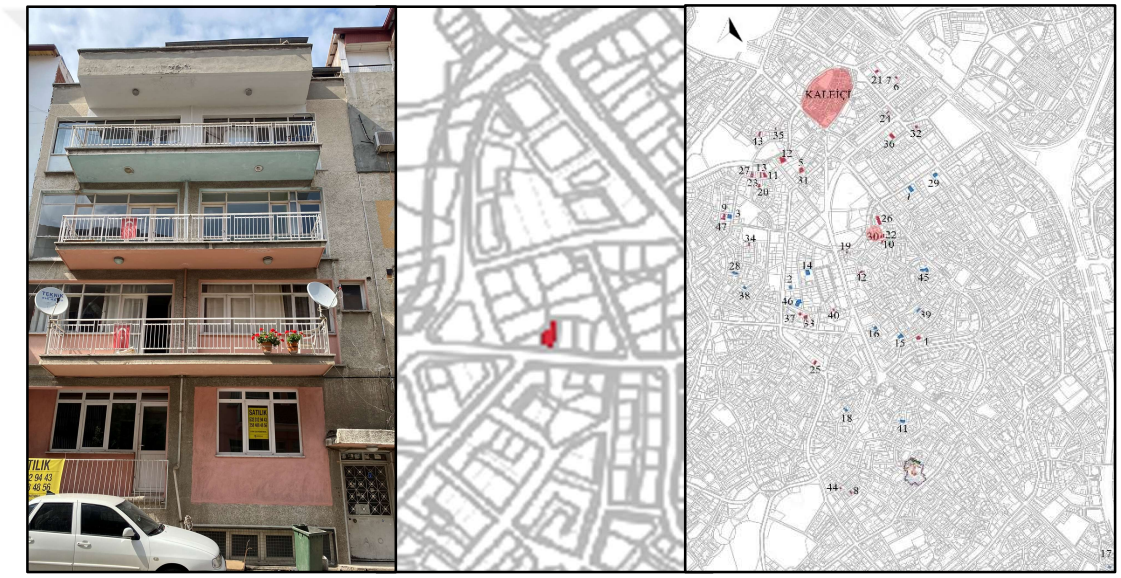
Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Ayrıca yapının tamamen boyandığı anlaşılmaktadır.

Muhdes ekler : Zemin ve ikinci kat pencerelerine panjur eklenmiştir.

Yapının cephe düzenini özgün mimari projesinden farklılaştıran en önemli detaylardan biri pencerelerin boyut ve konum olarak farklı bir düzende oluşudur.

Ancak cephe yüzeyinde bir ize rastlanmaması bu değişimin kullanım sürecindeki bir müdahaleden değil, inşa aşamasında alınmış bir karardan kaynaklandığını açıkça göstermektedir. Ayrıca, literatür araştırmaları sırasında yapının ara bir dönemi olarak 2015 senesindeki görünümüne ulaşılmıştır. Bu aşamada henüz yukarıda tanımlanan müdahalelerin yapılmadığı ve yapının inşa edildiği dönemin özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Günümüzde yapı sahip olduğu özgün mimari kimliği tamamen yitirmiş durumdadır.

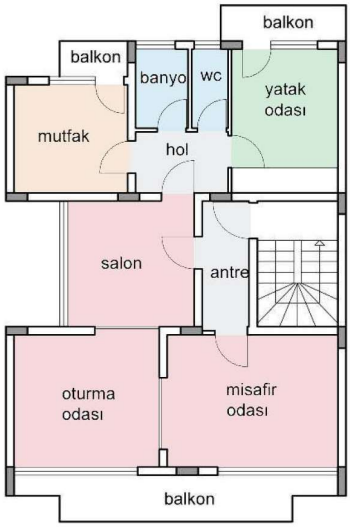
3.2.1.30 Ali Olam Apartmanı

Şekil 3. 117 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.117).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra salon olarak adlandırılan mekanın iki antreyi bağlamasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.118).

Şekil 3. 118 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.119):

Şekil 3. 119 Yapının zemin kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapının özgün hacimsel oranları korunmaktadır.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Birinci ve ikinci katlarda pencere doğramalarının alt kısımları kapatılarak boyutları küçültülmüştür.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin kattaki kapı ve pencere doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Cephe yüzeyi yer yer boyanmıştır.

Muhdes ekler : Birinci kat balkon korkuluklarına uydu antenleri monte edilmiştir.

Yapının cephe düzenini özgün mimari projesinden farklılaştıran en önemli detaylardan biri pencerelerin boyut ve konum olarak farklı bir düzende oluşudur. Ancak cephe yüzeyinde bir ize rastlanmaması bu değişimin kullanım sürecindeki bir müdahaleden değil, inşa aşamasında alınmış bir karardan kaynaklandığını açıkça göstermektedir. Ancak yapı bu haliyle de zemin kat dışında büyük oranda koruduğu özgün cephe kaplaması ve doğramalarıyla, üretildiği dönemin mimari pratiklerini yansıtmaktadır.

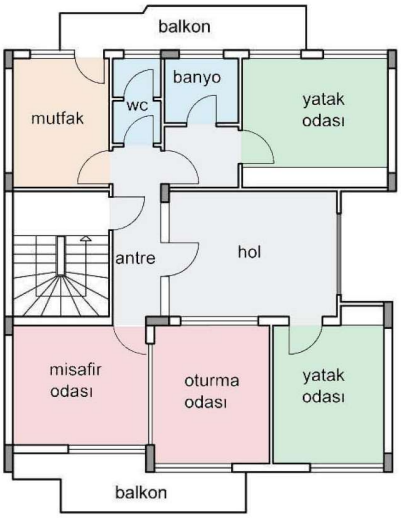
3.2.1.31 Şerif Ali Çubuk Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.122).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu bölümlerden birinin hacim olarak genişleyerek yaşama alanlarıyla direkt ilişkilenmesi ve çoklu işlev yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.123).

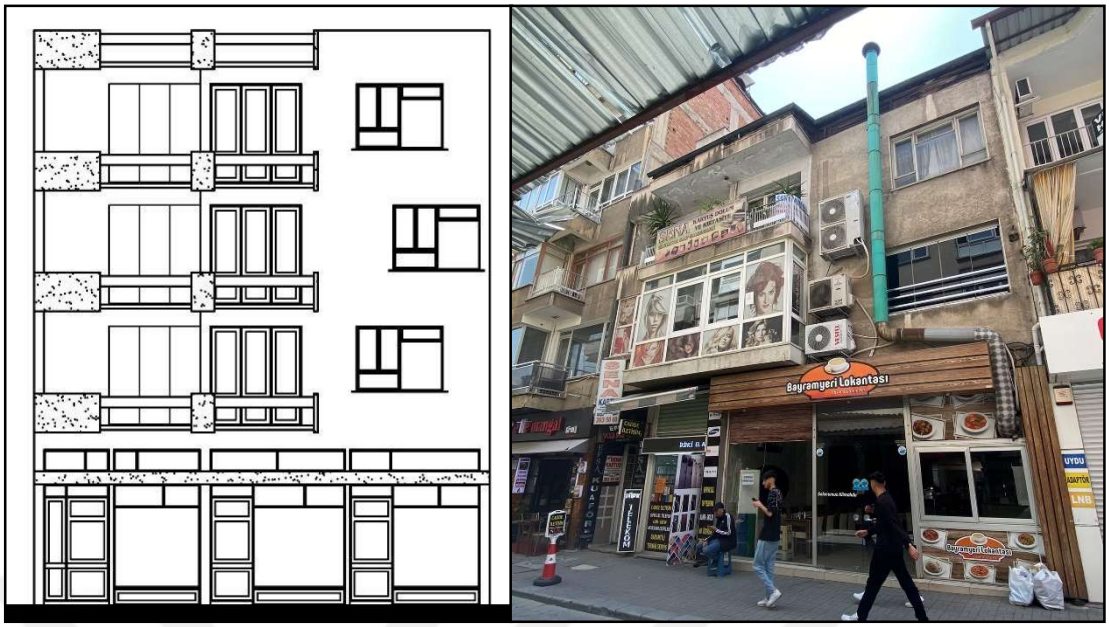

Şekil 3. 122 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 123 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesinden farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.124):

Şekil 3. 124 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Birinci katta balkon kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Balkonların kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin kattaki doğramalar ve birinci kattaki pencere doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler:: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine alüminyum malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Tüm katlarda cephe yüzeyine tabelalar ve klima üniteleri eklenmiştir. Ayrıca cephe yüzeyine, zemin kattan başlayıp çatı katından yükselen bir baca eklenmiştir.

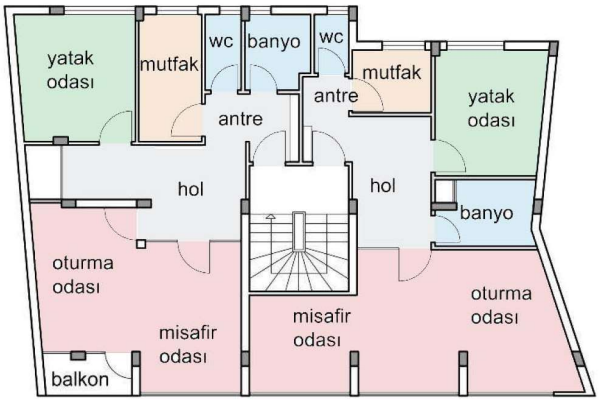
Özgün cephe sıvasını ve ikinci kattaki özgün doğramalarını koruyan yapı, gerçekleştirilen büyük ölçekli müdahaleler nedeniyle özgün mimari kimliğini yitirmiştir.

3.2.1.32 Ali Yıldız Apartmanı

Şekil 3. 125 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.125).

Şekil 3. 126 Yapının özgün tip kat planı (Avsan (2016)'dan alınan plan çiziminin yazar tarafından renklendirilmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında birbirinin simetriği iki daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün kademelenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.126).

Şekil 3. 127 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Şekil 3. 128 Yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.127 ve Şekil 3.128):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapının çatı katına ek hacimler eklenmiştir. Birinci ve ikinci katlarda balkonlar kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Birinci ve ikinci katlarda balkonların kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: İkinci katın sol tarafındaki korkuluk ve pencere doğramaları dışında tümü özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin kat tavan kotunda ve çatı katında eternit malzeme ile üst örtü, birinci katta klima ünitesi ve çatı katında uydu anteni eklenmiştir. Zemin katta metal kepenkler ilave edilmiştir.

Yapı, hacimsel ekler nedeniyle özgün cephe kurgusunu ve mimari kimliğini yitirmiştir.

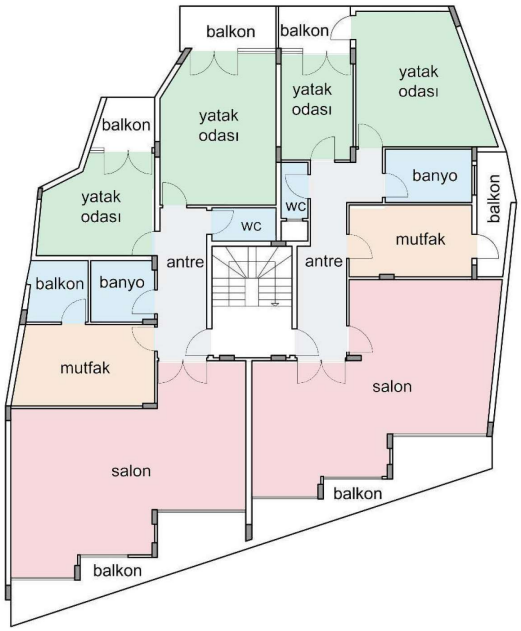
3.2.1.33 Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.129).

Her katında şematik açıdan birbirinin aynısı olan iki daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.130).

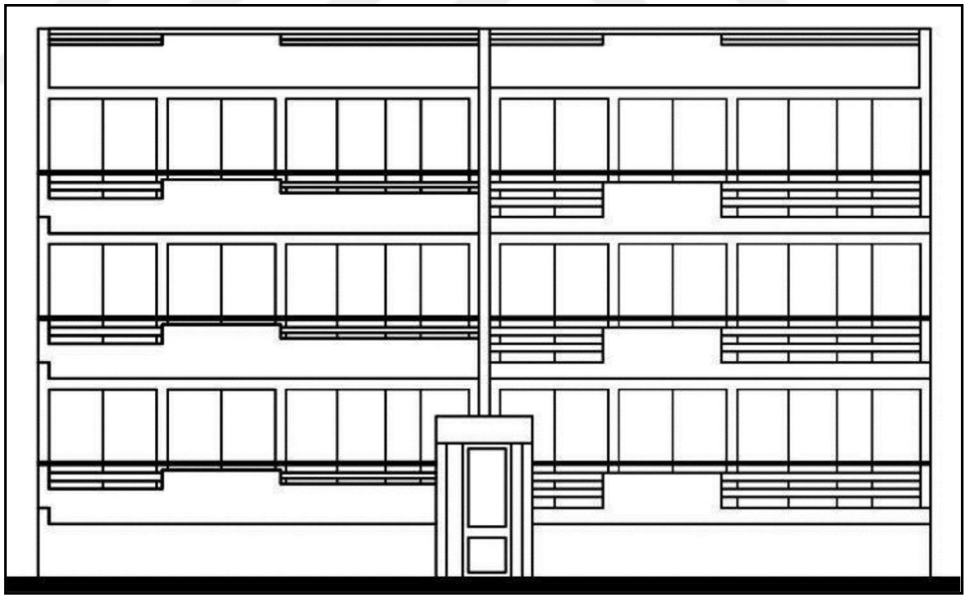
Şekil 3. 130 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 129 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 132 Yapının 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Şekil 3. 131 Yapının 1985 senesi ilave kat projesi cephe çizimi (Avsan, 2016)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.131 ve Şekil 3.132):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve ikinci katta birer balkon kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve ikinci katlarda balkonların kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır. Zemin katta pencere boyutları küçültülmüştür.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve ikinci katta doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta pencere dışlarına ve balkonlara metal korkuluklar eklenmiştir. Çatı katında alüminyum malzeme ile üst örtü eklenmiştir.

Balkon korkulukları özgün proje çiziminden farklı uygulanmıştır. Birinci katta özgün doğramalar ve tüm katlarda özgün korkuluklar korunmaktadır. Yapıya eklenen niteliksiz üst örtü ve kapatılan balkonlar dışında yapı özgün kimliğini yansıtmaktadır.

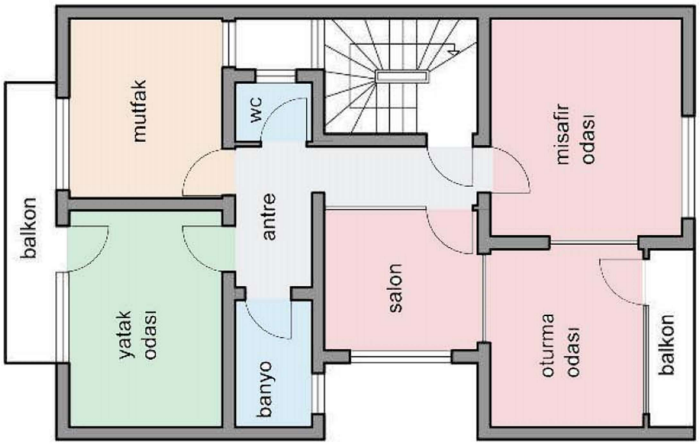
3.2.1.34 Osman Şan Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.133).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün kademelenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.134).

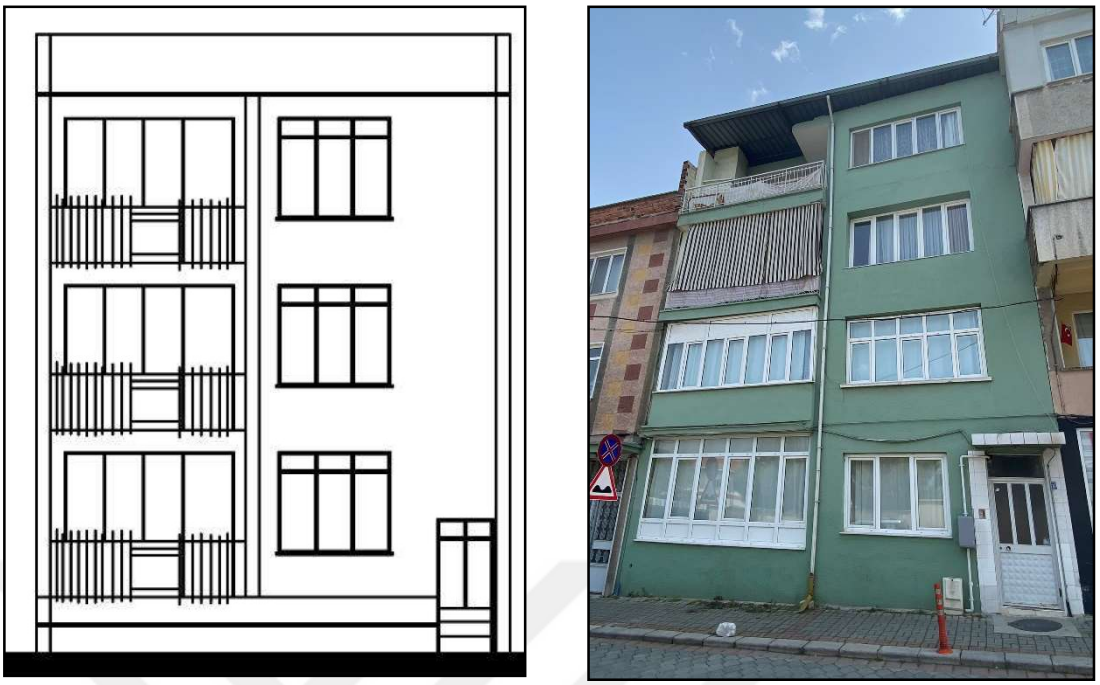
Şekil 3. 134 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 133 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun inşa edildiği görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.135):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıya yeni bir kat eklenmiştir. Zemin ve birinci kat balkonları kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Şekil 3. 135 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Kapatılan balkonlar yapının dolu-boş düzenini de etkilemiştir.

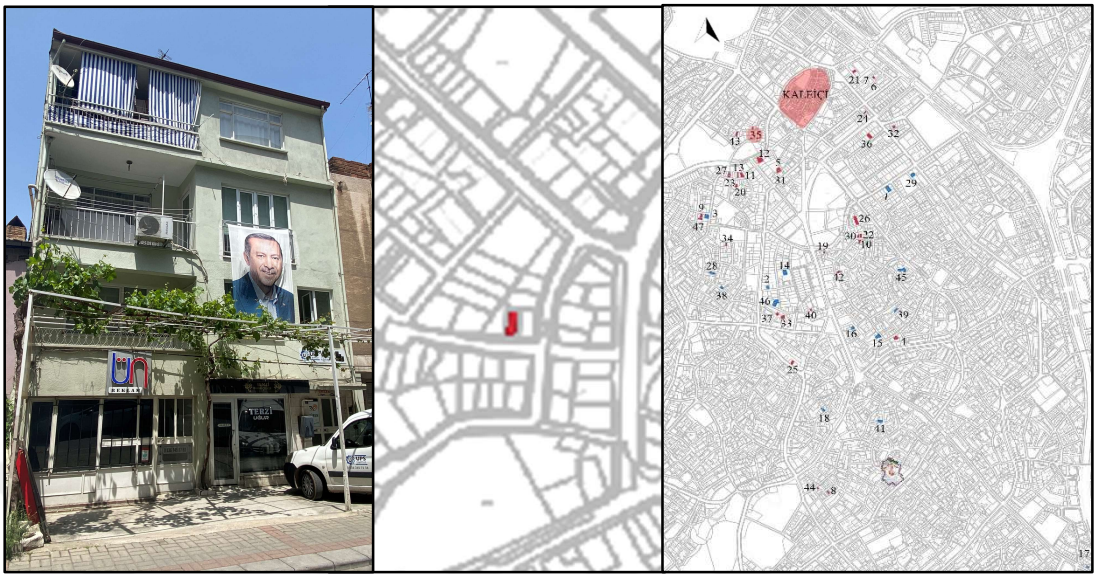
Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

*Muhdes ekler :*İkinci kat balkonuna eklenen perdeler yapının algılanmasını engellemektedir.

Hem ilk inşa aşamasında farklılaştırılan hacimsel oranlar ve dolu boş düzeni, hem de kullanım sürecinde eklenen niteliksiz yeni kat ile yapının mimari kimliği yitirilmiştir.

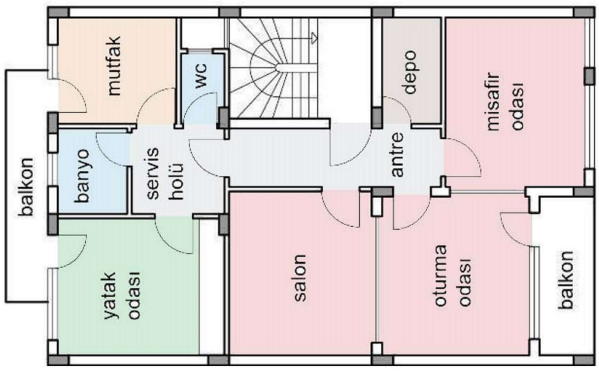
3.2.1.35 Rahmi Çeliker Apartmanı

Şekil 3. 136 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.136).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün kademelenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.137).

Şekil 3. 137 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.138):

Şekil 3. 138 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıya yeni bir kat eklenmiştir. Zemin katta balkon kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Zemin katta balkon kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır. Birinci katta pencere boyutu değiştirilmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: İkinci katta apartman boşluğuna denk gelen kısımdaki pencere kapatılmıştır. Aynı kattaki diğer pencere özgünden farklı boyutta olacak şekilde yenilenmiştir. Birinci ve ikinci katlarda korkuluklar yenilenmiştir. Zemin katta doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine metal malzeme kullanılmıştır. Zemin katta cephe yüzeyinin bir kısmı seramik ile kaplanmıştır.

Muhdes ekler : Cephe yüzeyine zemin katta tabelalar, ikinci katta klima ünitesi, birinci ve ikinci katta ise balkon korkuluklarına uydu antenleri eklenmiştir.

Yapı, zemin kat ile çatı katındaki hacimsel ekler nedeniyle özgün kimliğini yitirmiştir.

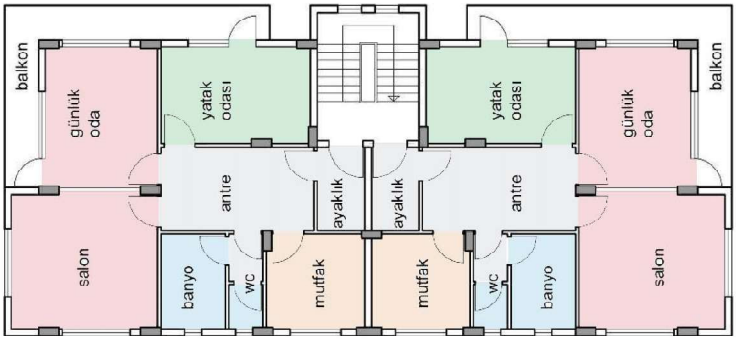
3.2.1.36 Cansel Duran Apartmanı

Şekil 3. 139 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güneydoğu yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.139).

Her katında birbirinin simetriği iki daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.140).

Şekil 3. 140 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.141):

Şekil 3. 141 Solda yapının 1996 senesi rölöve projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve birinci katlarda balkonlar kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Zemin ve birinci katlarda balkonların kapatılması yapının dolu-boş düzenini de farklılaştırmıştır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin katta pencere ve kapı doğramaları özgünden farklı boyutlarda ve bölüntülerde olacak şekilde değiştirilmiştir. İkinci katta ve çekme katta doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine zeminde alüminyum ikinci ve çekme katta pvc malzeme kullanılmıştır. Zemin ve birinci katlarda cephe yüzeyi yeni bir malzeme ile kaplanmıştır. Çekme katta cephe yüzeyi boyanmıştır.

Muhdes ekler : İki ve üçüncü kat balkon korkuluklarına uydu antenleri eklenmiştir.

Yapı, iki ve üçünü katlarda özgün cephe kurgusunu korumakla birlikte, zemin ve birinci katlardaki büyük ölçekli müdahaleler nedeniyle özgün mimari kimliğini yitirmiştir.

3.2.1.37 Filiz (Osman ve Mebrure) Apartmanı

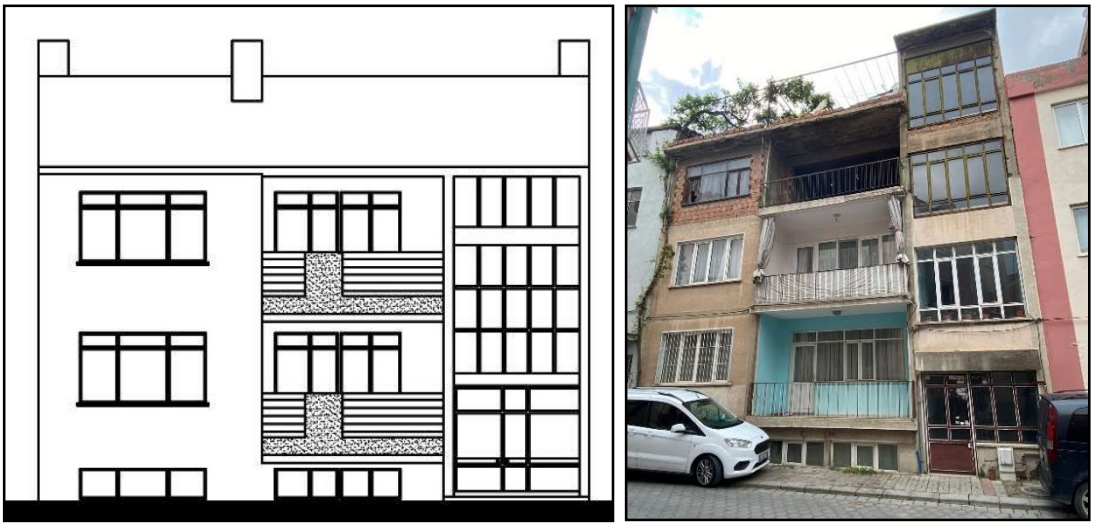
Şekil 3. 142 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güneydoğu yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.142).

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra projede yemek ve oturma salonu olarak adlandırılan mekanın iki antreyi bağlamasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.143).

Şekil 3. 143 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 144 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.144):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıya yeni bir kat eklenmiştir. Kullanılan malzemeler erken dönem eki olduğunu düşündürmektedir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapıya eklenen yeni katın özgün katlardaki dolu-boş oranlarını tekrar etmesi nedeniyle yapının özgün cephe düzeni korunmakla birlikte, katın bir kısmının inşaatının tamamlanmamış olması bu durumu negatif etkilemektedir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin kattakilerin bir kısmı ve birinci katın tüm doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Zemin ve birinci kat balkon cepheleri boyanmıştır.

Muhdes ekler : Zemin kat penceresinin dışına metal korkuluklar eklenmiştir.

Yapı, dolu-boş oranları ve yerel örnekler arasında tipikleşen apartman girişi üzerinde düşeyde uzanan açıklıklarıyla nitelikli bir yapı olabilecekken, niteliksiz kat müdahalesiyle mimari kimliğini yitirmiştir.

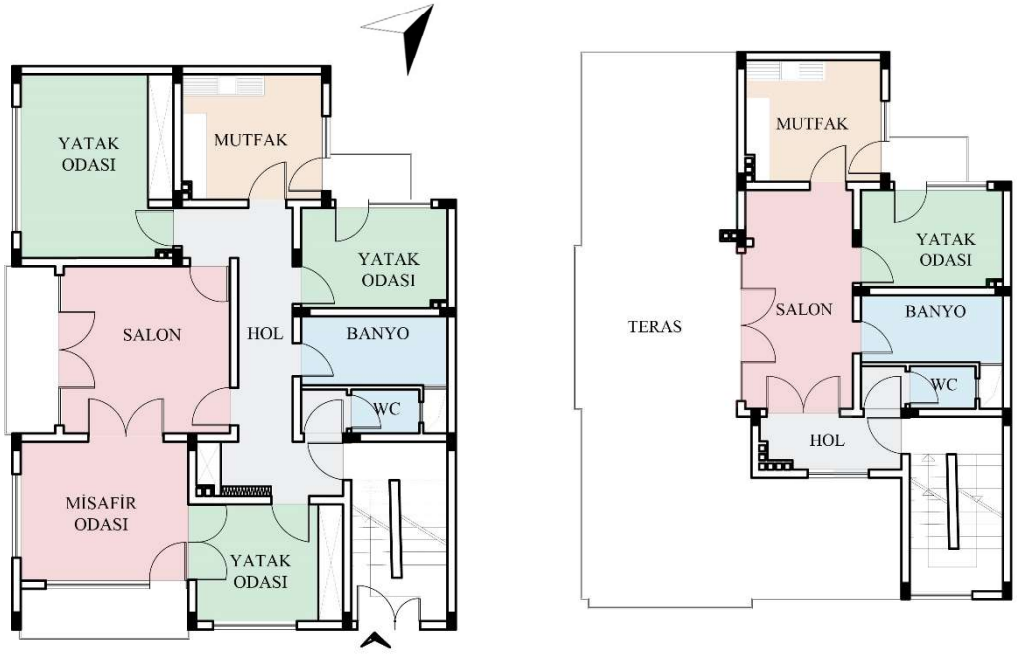
3.2.1.38 Merkezefendi / Saltak Mahallesi 3460 ada 5 parseldeki yapı

Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1973 senesinde mimar Mustafa Yardım çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Konut olan özgün işlev tüm katlarda sürdürülmektedir.

145 metrekarelik köşe parsel içerisine bitişik nizamda yerleşen yapıya, güneydoğu yönündeki sokağa açılan apartman girişinden direkt olarak ulaşılabilmektedir (Şekil 3.145).

Şekil 3. 145 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 146 Yapının zemin ve çekme kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

İki kat üzerinde çekme kattan oluşan yapıda her katta bir daire yer almaktadır. Z planlı bir hol etrafında şekillenen plan kurgusu, işlevleri bu hat üzerinde sıralayarak ayırmaktadır. Merkezde, salon-salomanje düzende birbirine bağlanan iki odadan oluşan yaşama alanı yer almaktadır. Yatak odaları, ıslak hacimler ve mutfak da hol üzerinden birbirine bağlanmaktadır (Şekil 3.146). Çekme katta plan şemasının yarsı terasa dönüşmekte, merkeze geleneksel kurgudaki sofa benzeri bir salon hacmi yerleşmektedir (EK 12).

Yapıya hacimsel olarak yaklaşıldığında, dikdörtgenler prizmasının boşaltılmasıyla oluşmuş net prizmatik estetiği, dönem yapıları için tipikleşen balkondaki kolon, tasarlanmış korkuluk desenleri ve iki renkli kabartmalı yüzey sıvasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.147).

Şekil 3. 147 Yapıya batı yönünden bakış (Kişisel arşiv, 2022)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.148):

Şekil 3. 148 Solda yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Çatı katındaki daire özgün proje çiziminde yer almakla birlikte sıvanın farklılaşması ve cephe yüzeyindeki denizlik kalıntıları kullanım sürecinde eklendiğini açıkça göstermektedir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Apartman boşluğundaki doğramalar korunmakta iken dairelerin pencere doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Cephe sıva ve boyaları çatı katı seviyesi dışında özgündür.

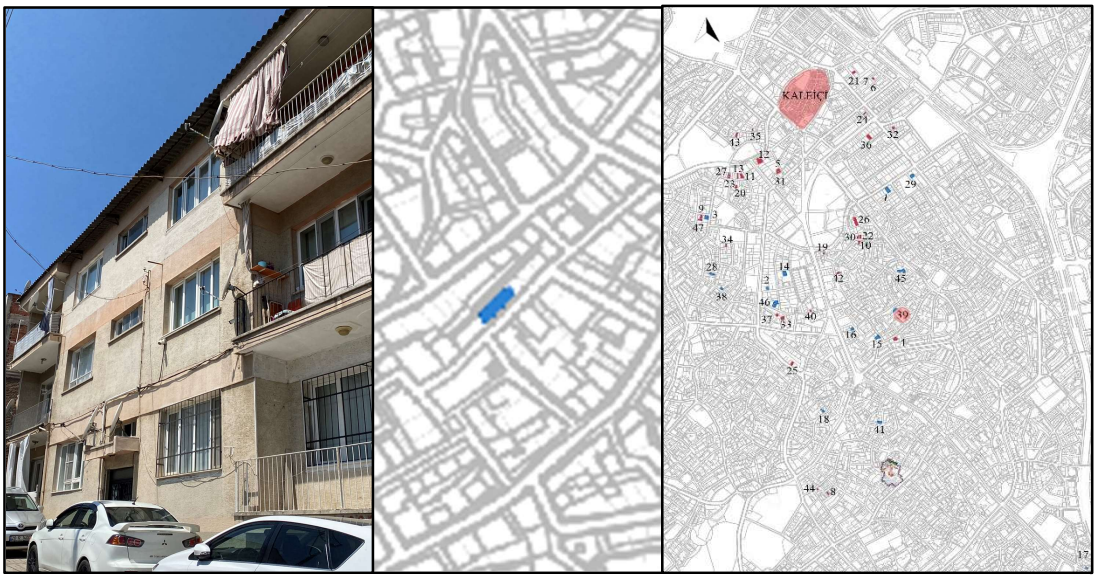
Muhdes ekler : Zemin kat ile bodrum kat balkon ve pencerelerinin dışına metal korkuluklar eklenmiştir.

Apartman boşluğu, çatı katı ile bodrum kat pencereleri konum ve boyutları çizimden farklı olmakla birlikte cephe yüzeyindeki süreklilik bu farklılığın ilk inşaat aşamasında geliştiğini göstermektedir. Apartman giriş kapısının boyutları ve balkon korkulukları da aynı şekilde çizimle farklı fakat özgündür. Yapı, büyük oranda özgün mimari kimliğini korumaktadır. Yapının mimari kimliğini zedeleyen en önemli müdahale sonradan inşa edilen çatı katı olmakla birlikte, özgün tasarıma uygun boyutlarda olması bu negatif müdahalenin etkisini minimum düzeyde tutmuştur.

3.2.1.39 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 1625 ada 31 parseldeki yapı

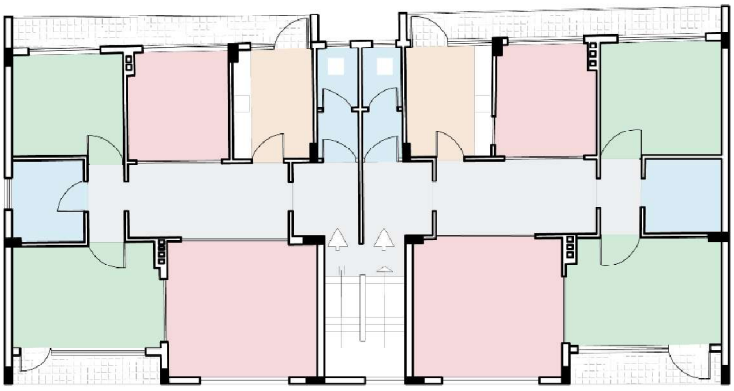
Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1973 tarihinde inşa edilmiş yapının 1996 tarihli rölöve projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Mimar bilgisi elde edilememiştir. Konut olan özgün işlev tüm katlarda sürdürülmektedir.

296 metrekarelik parsel içerisine bitişik nizamda yerleşen yapıya güneydoğu yönündeki sokaktaki apartman girişinden direkt olarak girilmektedir (Şekil 3.149).

Şekil 3. 149 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Yapıya küçük kare planlı bir giriş antresinden girilmektedir. Plan şeması merkezde yer alan, geleneksel kurgudaki sofa benzeri çok işlevli bir sirkülasyon hacmi çevresinde yerleşmektedir. Bu mekan mutfak ve yaşam alanlarıyla direkt olarak ilişkilenmekte, diğer yönde ise yatak odaları ile ıslak hacmin açıldığı ikincil bir servis hacmine bağlanmaktadır. Bu yönüyle yapının plan şeması, işlevleri ayrıştıran modern yaklaşımla geleneksel pratikleri harmanlamasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.150).

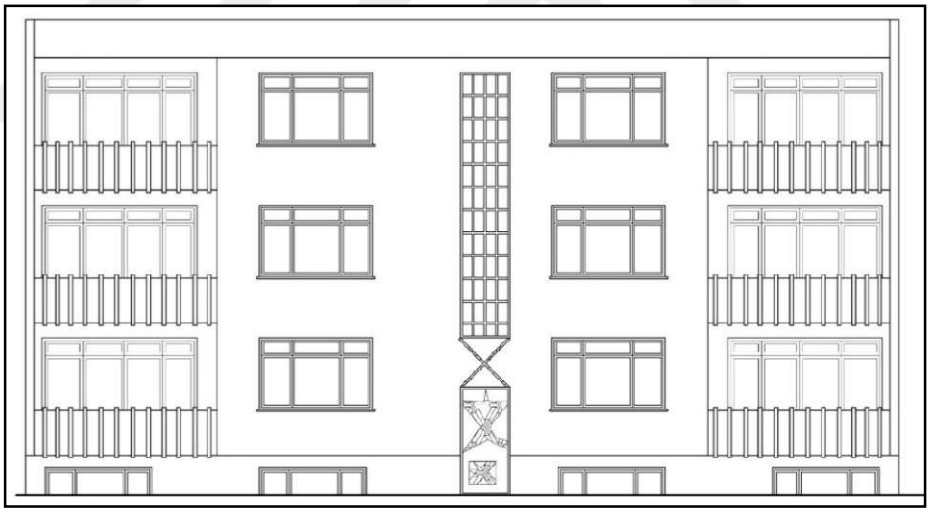
Şekil 3. 150 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapıya hacimsel açıdan yaklaşıldığında, ortadaki yatay bant açıklıklarla tanımlanmış giriş aksının iki yanında simetrik cephe düzeniyle şekillenen yatay vurgu ön plana çıkmaktadır (Şekil 3.151).

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.152):

Şekil 3. 152 Yapının giriş cephesi (Kişisel arşiv, 2022)

Şekil 3. 151 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Teras çatı yerine oluklu alüminyum malzeme ile kırma çatı eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapının pencere ve kapı doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta pencerelerin dışına metal korkuluklar eklenmiştir.

Yapının özgün proje çizimiyle günümüzdeki görünümü karşılaştırıldığında ilk olarak orta akstaki süsleme detayının eksikliği öne çıkmaktadır. Cephe yüzeyindeki süreklilik ise bu farklılığın inşa aşamasında gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Yapı özgün kimliğini büyük oranda korumakla birlikte, sonradan eklenmiş çatı ile cephe üzerindeki uydu anteni, kablo gibi ekler yapının algısını zayıflatmaktadır.

3.2.1.40 Halil Bağcı Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.153).

Şekil 3. 153 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Her katında tek daire bulunan yapının plan organizasyonu salon olarak adlandırılmış bir mekanın merkezi konuma yerleşerek hem dağılım holü hem de yaşama işlevi yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.154).

Şekil 3. 154 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 155 Solda yapının 1982 yılı ilave kat projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.155):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Teras çatı yerine oluklu alüminyum malzeme ile kırma çatı eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin kat doğramaları ile birinci katta balkona açılan kapı ve pencere doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta pencere camı reklam afişiyle kaplanmıştır. Birinci kat kotunda cephe yüzeyine tabela eklenmiştir. İkinci katta balkon korkuluğuna uydu anteni eklenmiştir.

Balkonlar ikinci ve üçüncü katlarda cephe boyunca uzatılmıştır. Üçüncü katta pencere boyutu ve konumu farklıdır. Ancak cephe yüzeyindeki izler incelendiğinde bunların ilk inşa aşamasında gerçekleşmiş farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Büyük oranda özgün niteliklerini koruyan yapıya zemin ve birinci katta eklenen tabela ve reklam afişleri yapının mimari kimliğinin algılanmasını engellemektedir.

3.2.1.41 Pamukkale / Kuyupınar Mahallesi 2352 ada 6 parseldeki yapı

Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1975 tarihinde mimar Ali Mustafaoğlu tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Konut olan özgün işlev tüm katlarda sürdürülmektedir.

255 metrekarelik parsel içerisine bitişik nizamda yerleşen yapıya güneydoğu yönündeki sokaktaki apartman girişinden direkt olarak girilmektedir (Şekil 3.156).

Şekil 3. 156 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Proje incelendiğinde bodrum, zemin, birinci kat ve çekme kat olarak inşa edilmesi planlandığı görülen yapı, günümüzde çekme kat yerine ikinci bir kata sahiptir. Cephe izleri incelendiğinde malzeme ve strüktürel devamlılık bağlamında bir farklılaşma görülmediği için bu değişikliğin inşa aşamasında gerçekleştiği düşünülmektedir. Apartmana girildiğinde, katlara ulaşmak için ikinci bir giriş kapısının bulunduğu ve bunun yanı sıra pencerelerin açıldığı, geçiş alanı olarak işlev gören açık bir mekana ulaşılmaktadır. Bu mekansal oluşum, sokaktan direkt giriş almayan, önce avluya daha sonra yaşam alanlarına ulaşılabilen geleneksel mekan kurgusunun modern apartman mimarisine uyarlanma çabası olarak yorumlanmıştır.

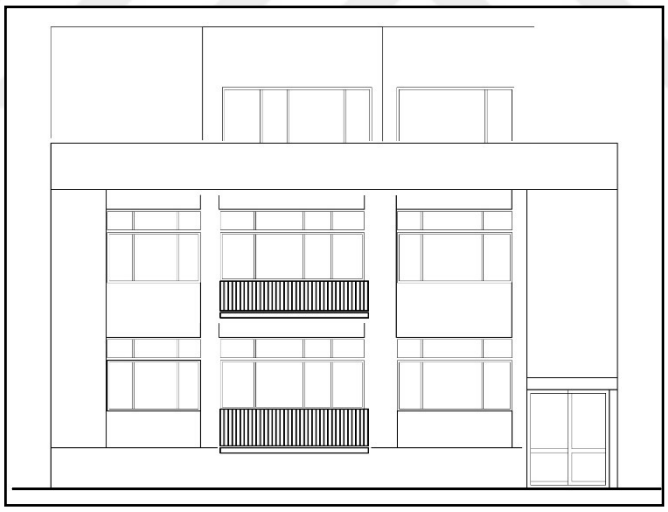
Yapının kuzey batı yönünde bir bahçesi mevcuttur. Her katta biri giriş cephesine, diğeri de bahçe cephesine açılan simetrik olmayan iki daire bulunmaktadır (Şekil 3.157). Giriş cephesine bakan daireye girildiğinde küçük dikdörtgen planlı bir antre mekanına ulaşılmaktadır. Bu mekana misafir odası, salon, mutfak ve wc açılmaktadır. Ayrıca antrede, wc girişinde bir lavabo mevcuttur. Dairenin merkezinde bulunan salon mekanı geleneksel yapıdaki sofa benzeri bir kurgu işlevi görmektedir. Misafir odası ile bir kapı aracılığıyla bağlanmasının yanı sıra bu mekan, gece holü olarak işlev gören ve yatak odası ile banyonun bağlandığı bir hole açılmaktadır. Misafir odasının, apartman girişinde bulunan boşluğa açılan pencereleri bulunmaktadır. Arka cepheye bakan daireye girildiğinde küçük kare planlı bir antreye ulaşılmaktadır. Bu mekan, diğer dairedeki sofa benzeri bir mekan konumundaki salona ve mutfak ile wcnin bağlandığı daha küçük bir hole açılmaktadır. Dairenin merkezinde konumlanan salon; misafir odası, çocuk odası ve gece holü durumundaki yatak odası ile banyonun bağlandığı küçük bir hole geçişi sağlamaktadır. İki dairede de salondan ulaşılan birer balkon bulunmaktadır (EK 12).

Şekil 3. 157 Yapının zemin ve tip kat planları (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 159 Yapının giriş cephesi (Kişisel arşiv, 2022)

Şekil 3. 158 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)

Yapı geçirdiği değişiklikler nedeniyle özgün niteliklerinin bir kısmını kaybetmiş olsa da, kalan özgün korkulukları ve cephe yüzey malzemeleri ile Denizli yerleşiminde Cumhuriyet döneminde üretilmiş az katlı apartman yapılarının temsilcilerinden biri durumundadır. Korunması için önerilecek nitelikte olmasa da, yerleşimin Cumhuriyet dönemindeki yapılaşmasını anlayabilmek açısından belgelenmesi önem taşımaktadır.

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.158 ve Şekil 3.159):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Teras çatı yerine sandviç panel kırma çatı eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta pencere ve balkonların dışına metal korkuluklar eklenmiştir.

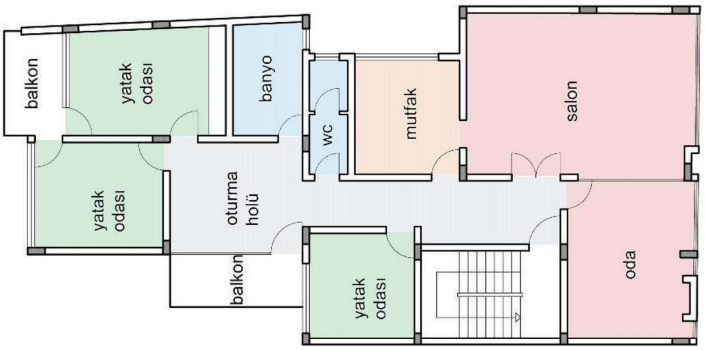
İki kat ve çatı katı olarak tasarlanmış olan yapı günümüzde üç katlıdır ancak cephe eklenen katın mimari dili ve cephe yüzeyindeki süreklilik bu farklılığın inşa aşamasında gerçekleştiğini göstermektedir. Balkon korkulukları ve cephe sıvası özgün görünmektedir. Yapı özgün mimari kimliğini büyük oranda korumakla birlikte, sonradan eklenmiş çatı yapının algısını zedelemiştir.

3.2.1.42 Hayriye İnceoğlu Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.160).

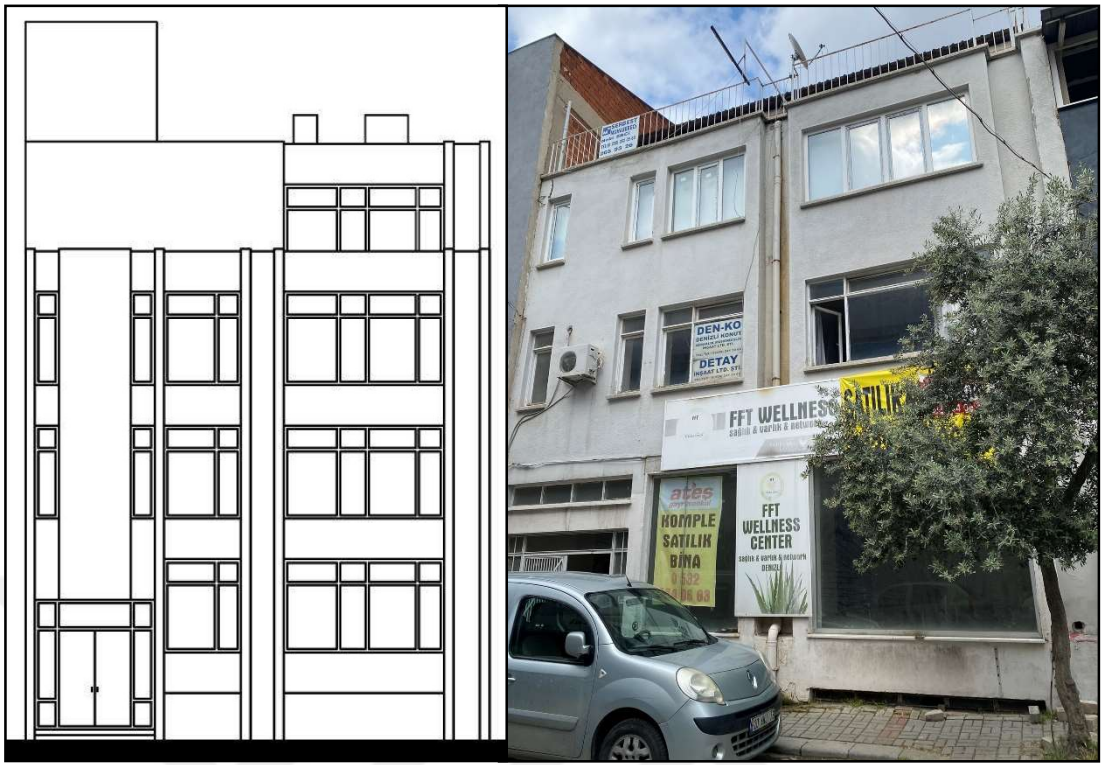
Şekil 3. 160 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 161 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Her katında tek daire bulunan yapının plan organizasyonu dağılım holünün kademelenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu bölümlerden birini hacimsel olarak büyüyerek oturma holü adını alarak yaşama işlevi de yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.161).

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak cephe düzeni bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.162):

Şekil 3. 162 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda hacimsel ölçekte bir müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Zemin kat pencere doğramaları boyutları özgünden farklı olacak şekilde değiştirilmiştir.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Zemin kat pencere doğramaları boyut ve bölüntüleri, ikinci kat pencere doğramaları sadece bölüntüleri özgünden farklı olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Cephe yüzeyine tabelalar eklenmiştir.

Yapının çekme katı göz hizasından algılanamadığı için yorumlanamamıştır. Cephe yüzeyinde sağ kenarda ve ortada düşey olarak uzanan girintilerden, apartman giriş kapısının iki tarafında da yapılması planlanmış ancak uygulanmamıştır. Yapı özgün mimari kimliğini büyük oranda korumakla birlikte zemin kattaki pencere boyutlarının değişmesi ve tabelalar yapının mimari algısını zedelemektedir.

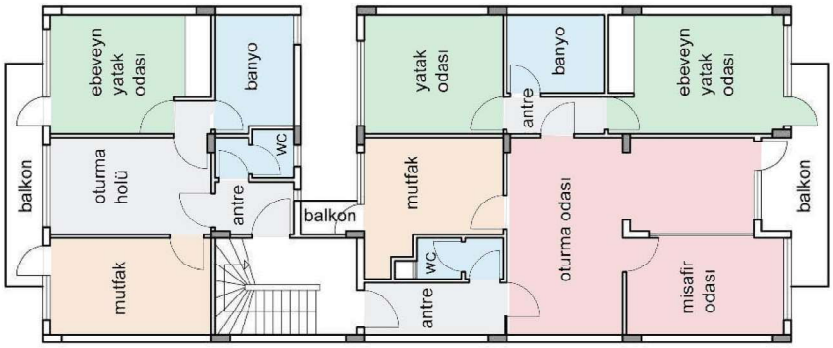
3.2.1.43 M. Şükrü Kelleci Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.163).

Şekil 3. 163 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Her katında şematik açıdan birbirinin aynısı olan iki daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu bölümlerden birinin hacmen büyüyerek çoklu işlev yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.164).

Şekil 3. 164 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 165 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesinden farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.165):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, hacimsel ölçekte müdahale tespit edilmemiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, eleman ölçeğinde müdahale tespit edilmemiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Yapıda, malzeme ölçeğinde müdahale tespit edilmemiştir.

Muhdes ekler : Zemin katta kapı ve pencerelerin dışına metal kepenk eklenmiştir.

Yapının mimari dili ve cephe yüzeyindeki süreklilik izlendiğinde kat eklemesi ve pencere boyutlarındaki farklılaşmanın ilk inşa aşamasında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Yapı özgün mimari kimliğini korumaktadır.

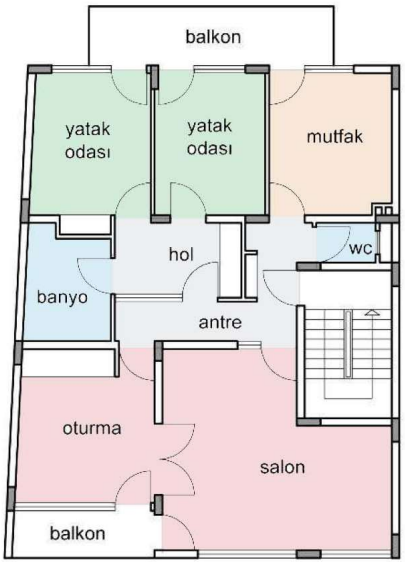
3.2.1.44 Salih Dedeler Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana güney yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.166).

Şekil 3. 166 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Her katında tek daire bulunan yapıda mekan organizasyonu, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasıyla karakterize olmaktadır (Şekil 3.167).

Şekil 3. 167 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 168 Solda yapının 1979 ilave kat projesi cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun inşa edildiği görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.168):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Teras çatı yerine sandviç panel kırma çatı eklenmiştir.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Bodrum kat pencere doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Bodrum kat pencereleri dışına metal korkuluklar, ikinci kat pencereleri dışına panjur eklenmiştir.

Kullanım sürecindeki eleman ölçeğinde müdahale ile muhdes eklerin tespit edildiği yapı özgün mimari kimliğini korumaktadır.

3.2.1.45 Pamukkale / Gürcan Mahallesi 1602 ada 10 parseldeki yapı

Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1976 tarihinde mimar Vedat A. Haşim tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Konut olan özgün işlev tüm katlarda sürdürülmektedir.

287 metrekarelik parsel içerisine bitişik nizamda L şeklinde yerleşen yapı, direkt olarak kuzey yönündeki sokaktan giriş almaktadır, güneybatı yönünde ise arka bahçesi bulunmaktadır (Şekil 3.169).

Şekil 3. 169 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 170 Yapının zemin kat plan çizimi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Bodrum üzeri üç kattan oluşan apartmana orta hattaki girişten girilmektedir. Her katta iki daire bulunmaktadır. Dairelerin plan tipleri ise birbirinden farklılaşmaktadır. Apartmana girilince sol kanatta yer alan daire, geleneksel mekan kurgusundaki sofa b3nzeri bir hol etrafında şekillenmektedir. Yaşama alanları, yatak odaları ve mutfak direkt olarak bu odaya açılmakta ile, yalnızca ıslak hacimler bir hol ile ayrıştırılmıştır. Apartmana girilince sağ kanatta yer alan daire ise, incelerek koridorlaşmış bir antre

çevresinde şekillenmektedir. Yaşama alanları, mutfak ve ıslak hacimler bu koridor çevresinde sıralanırken, yatak odaları ikincil bir holle ayrıştırılmıştır (Şekil 3.170).

Şekil 3. 171 Yapının giriş cephesi (Kişisel arşiv, 2022)

Şekil 3. 172 Yapının özgün cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir)

Yapıya hacimsel açıdan yaklaşıldığında, yatay vurgusu güçlü cephe düzeni, korunmuş pencere doğramaları, farklı renk boyayla çerçevelenerek vurgulanan pencere boşlukları ve özgün iki renkli kabartma sıva ile karakterize olmaktadır (Şekil 3.171) **(**EK 14).

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesinden farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.172):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Teras çatı olması planlanan çatı kapatılmıştır.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Yapıda özgün doğramalar da olmakla birlikte bir kısmı farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır. Cephe sıvası korunmakla birlikte bazı kısımlarda farklı boya ve sıvalarla onarımlar yapıldığı görülmektedir.

Muhdes ekler : Zemin katta pencerelerin dışına metal korkuluklar eklenmiştir.

Yapı özgün mimari kimliğini büyük oranda korumakla birlikte, sonradan eklenmiş çatı ve cephe yüzeydeki onarımlar yapının algısını zayıflatmaktadır.

3.2.1.46 Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 351 ada 385 parseldeki yapı

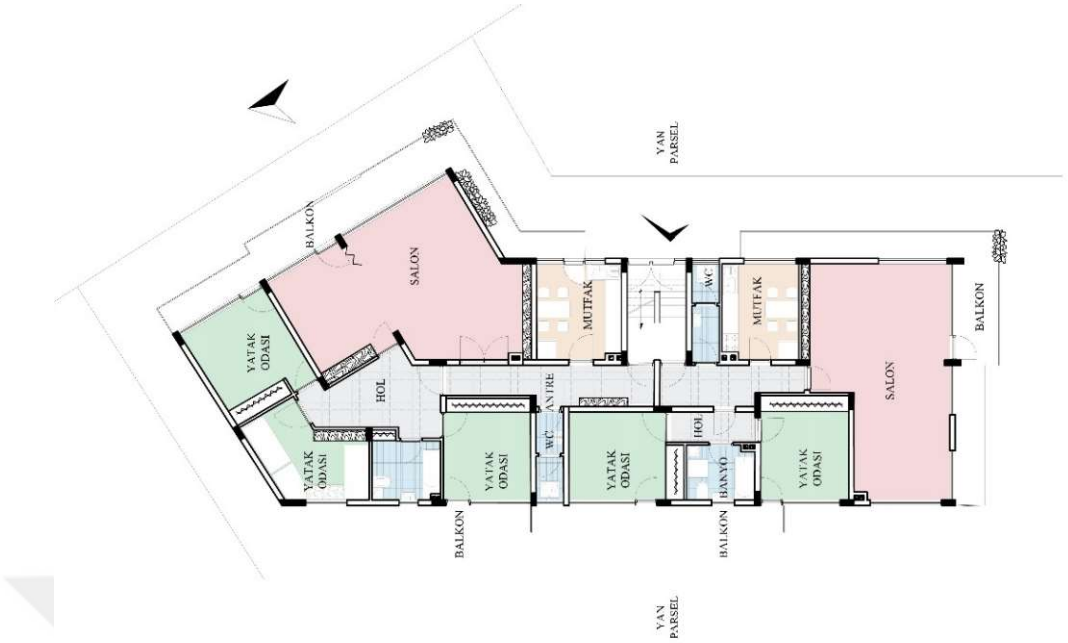
Yapının ulaşılan dijital dosyaları aracılığıyla, 1976 tarihinde mimar Aydoğan Kan tarafından çizilmiş orijinal projesinin taranmış görselleri elde edilmiştir. Konut olan özgün işlev tüm katlarda ticaret olarak değişmiştir.

519 metrekarelik parsel içerisine ayrık nizamda parsele göre biçimlenerek yerleşen yapı köşe parsel olmamakla birlikte iki farklı sokağa cephe vermektedir. İki sokaktan da bahçe kapıları ile parsel içerisine girildikten sonra, kütlenin orta aksındaki apartman girişine ulaşılabilmektedir (Şekil 3.173).

Şekil 3. 173 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Bodrum ve zemin kat üzeri iki kata ek olarak bir adet çekme kattan oluşan ve konut olarak tasarlanmış olan yapının her katında iki daire bulunmaktadır. Apartmana girildiğinde sol kanatta bulunan dairenin plan şeması, kademelenerek işlevleri ayrıştıran hol çevresinde şekillenmektedir. Kata girildiğinde ulaşılan ana hol, mutfak, wc ve yatak odalarının açıldığı ikinci hole giriş verdikten sonra salonla sonlanmaktadır. Apartmana girildiğinde sağ kanatta kalan daire de benzer kurguda şekillenmekle birlikte parselin genişlemesiyle kazanılan alanı holü duvarla bölmek yerine niş oluşturarak kademelendirmiş ve diğer dairedeki gibi yatak odaları ile banyoyu yaşama alanları ve mutfaktan ayrıştırmıştır (Şekil 3.174) (EK 15).

Şekil 3. 174 Yapının zemin kat plan çizimi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapıya hacimsel açıdan yaklaşıldığında, parsel alanının etkisiyle oluşan, yerleşimindeki atipik kütle organizasyonuyla karakterize olmaktadır. Bunun yanı sıra orta hatta yer alan apartman boşluğunun düşeydeki pencerelerle tanımlanması, üretildiği dönem için tipikleşen köşe pencereler ve köşe balkonlarla öne çıkmaktadır.

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, kat sayısı ve cephe düzeni bağlamında mimari projesinden farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.175 ve Şekil 3.176):

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Çatı katı sokak kotundan algılanamadığı için yeterince yorumlanamamıştır. Ancak, güney cephesinde çatı katının binanın geri kalanından farklı renkte boyandığı görülmektedir. Ayrıca bu cephede çatı katında pencere boyutları da farklılaşmaktadır. Kuzeydoğu cephesinde de pencerelerin olduğu kısmın ikinci katla hem yüz olarak devam etmesi gerekirken geri çekildiği görülmektedir. Bu veriler çekme katın kullanım sürecinde eklenmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Şekil 3. 175 Solda yapının özgün kuzeydoğu cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda kuzeydoğu cephesinin 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Şekil 3. 176 Solda yapının özgün güney cephe çizimi (Tapu müdürlüğünden alınan görsel üzerinden çizilerek yazar tarafından üretilmiştir), sağda güney cephesinin 2022 senesindeki görünümü (Kişisel arşiv, 2022)

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının çekme katındaki dolu-boş düzeni özgün proje çiziminden farklılaşmaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Kuzeydoğu cephesinde birinci ve ikinci katlardaki doğramalar özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler : Değiştirilen doğramalarda özgün metal malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Kuzeydoğu cephesinde birinci katta pencereye panjur eklenmiştir. İki cephe yüzeyinde de tabelalar bulunmaktadır.

Yapı, yerleştiği parsel ve konumlanması sebebiyle iki farklı sokağa cephe vermektedir. Konut olarak tasarlanmıştır ancak günümüzde tüm katlar ticari işlevle kullanılmaktadır. Yapının iki cephesinde de çatı katından kaynaklanan farklılıklar olmakla birlikte, göz hizasının üzerinde kalması nedeniyle mimari algısını minimum oranda zedelemektedir. Yapı büyük oranda özgün mimari kimliğini korumaktadır.

3.2.1.47 Fatmana Salar Apartmanı

Yapı, parsel içerisine bitişik nizamda yerleşmektedir. Apartmana batı yönündeki sokağa açılan girişten ulaşılmaktadır (Şekil 3.177).

Her katında tek daire bulunan yapının plan şeması, dağılım holünün bölümlenerek işlevleri ayrıştırmasının yanı sıra bu bölümlerden birinin hacmen büyüyerek çoklu işlev yüklenmesiyle karakterize olmaktadır (Şekil 3.178).

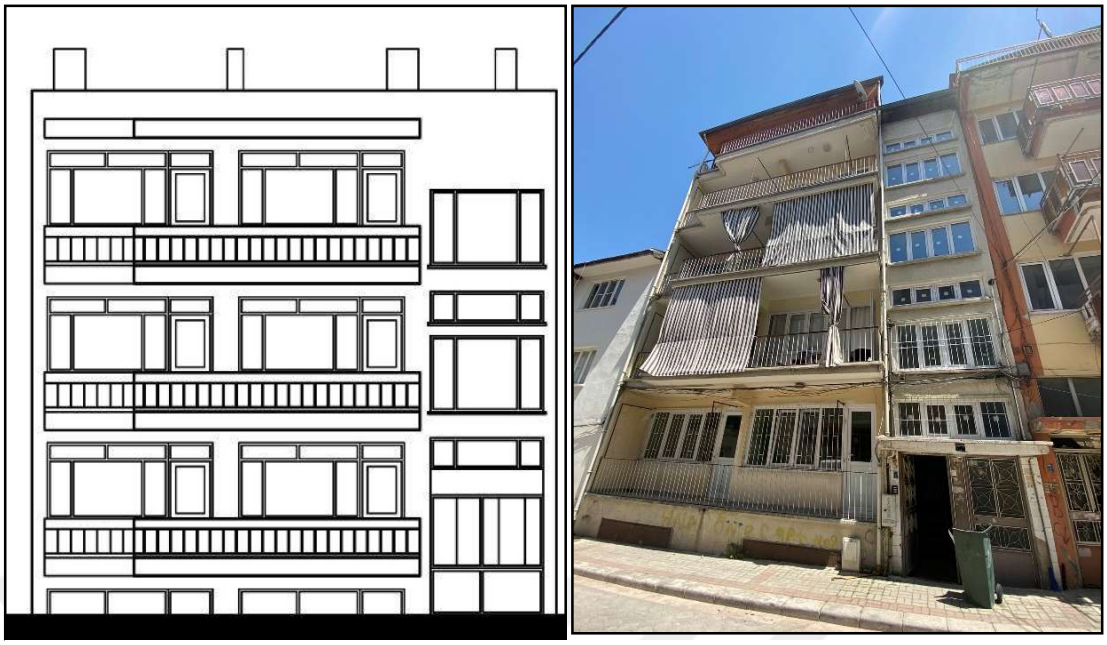

Şekil 3. 178 Yapının giriş cephesi, çalışılan yapılar içerisindeki konumu ve parsel kullanımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 177 Yapının tip kat planı (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen belgenin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Yapının geçirdiği dönüşümler, ana cephe üzerinden incelendiğinde, cephe düzeni bağlamında mimari projesine uygun olarak inşa edildiği, ancak kat sayısı bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Kullanım sürecindeki dönüşümler ise şunlardır (Şekil 3.179):

Şekil 3. 179 Solda yapının özgün cephe çizimi (Avsan, 2016), sağda 2023'teki görünümü (Kişisel arşiv, 2023)

Hacim ölçeğinde müdahaleler: Teras çatı olması planlanan çatı kırma çatı ile kapatılmıştır.

Dolu-boş ölçeğinde müdahaleler: Yapının dolu-boş düzeni özgün halini korumaktadır.

Eleman ölçeğinde müdahaleler: Kapı ve pencere doğramaları özgünden farklı bölüntülerde olacak şekilde yenilenmiştir.

Malzeme ölçeğinde müdahaleler: Değiştirilen doğramalarda özgün ahşap malzeme yerine pvc malzeme kullanılmıştır.

Muhdes ekler : Zemin katta pencerelerin dışına metal korkuluk eklenmiştir.

Yapının mimari dili ve cephe yüzeyindeki süreklilik incelendiğinde fazla katın ilk inşa aşamasında eklendiği anlaşılmaktadır. Özgün cephe kurgusu korunmakla birlikte yenilenen doğramalar yapının mimari kimliğini zedelemiştir.

3.2.2 1967-1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Tipolojik Analizi

Çalışmanın bu bölümünde, yapıların tip kat planları üzerinden gerçekleştirilen tipoloji çalışmaları aktarılacaktır. Tipoloji çalışması, dağılım hollerinin mekânsal nitelikleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Dağılım hollerinin bazı yapılarda geleneksel kurgudaki sofa mekanı gibi birden çok işlev yüklenirken bazılarında sadece sirkülasyon görevini gördüğü, diğerlerinde ise bu iki yaklaşımın entegre edildiği bir sisteme sahip 3 farklı tip belirlenmiştir:

Tip 1: geleneksel konut kurgusunu sürdüren plan şeması
Tip 2: fonksiyonel ayrımın net olduğu plan şeması
Tip 3: fonksiyonel ayrım ve geleneksel mekan kurgusunun birlikte kullanıldığı plan şeması

Tip 1, geleneksel konut kurgusunu sürdüren konutlar:

Yapıların 6 tanesinde gözlenen bu tipteki planlarda, dağılım holünün geleneksel konutlardaki sofa gibi kurucu unsur olduğu ve yemek – yaşama – sirkülasyon gibi birden çok işlevi yüklendiği gözlenmiştir (Şekil 3.180).

Şekil 3. 180 Tip 1 plan kurulum şeması (Kişisel arşiv)

Tip 1 plan şemasına sahip yapıların cepheleri incelendiğinde öne çıkan anlamlı bir benzerlik tespit edilememiştir (Şekil 3.181).

Şekil 3. 181 Tip 1 plan şemasına sahip yapıların cepheleri (Kişisel arşiv)

Tip 2: fonksiyonel ayrımın net olduğu konutlar:

Yapıların 23 tanesinde gözlenen bu tipteki planlarda, dağılım holünün kurucu unsur olduğu ve işlevleri ayrıştırarak plan şemasını karakterize ettiği belirlenmiştir. Antre, iç antre, hol, koridor, giriş holü, yemek holü, servis, servis holü olarak adlandırıldığı görülen sirkülasyon alanlarının hacimlere ayrılarak farklı fonksiyonları birbirinden ayırdığı tespit edilmiştir (Şekil 3.182). Fonksiyonları ayırmak için kullanılan diğer bir yöntem ise, tek hacimden oluşan sirkülasyon mekanının U ve L plan şemasında gelişerek fonksiyonları birbirinden ayırması olmuştur.

Şekil 3. 182 Tip 2 plan kurulum şeması (Kişisel arşiv)

Tip 2 plan şemasına sahip yapıların cepheleri incelendiğinde öne çıkan anlamlı bir benzerlik tespit edilememiştir (Şekil 3.183).

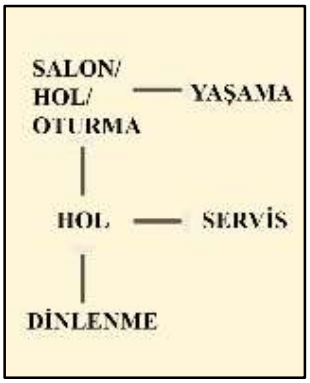

Şekil 3. 183 Tip 2 plan şemasına sahip yapıların cepheleri (Kişisel arşiv)

Tip 3, fonksiyonel ayrım ve geleneksel mekan kurgusunun birlikte kullanıldığı konutlar:

Yapıların 18 tanesinde gözlenen bu tipteki planlarda iki farklı nitelikte dağılım holü bulunmaktadır. Dağılım holü bölümlenerek hem çok işlevli bir mekan işlevi üstlenmekte hem de fonksiyonları ayırmaktadır. Dağılım holünün çoklu işlev üstlendiği durumda, bu mekanlar plan çizimlerinde yaygın olarak salon ve hol olarak adlandırılmakla birlikte yemek holü, oturma odası, yemek salonu ve hol, yemek ve oturma odası olarak adlandırıldığı da görülmektedir (Şekil 3.184). Bu mekanlar hacimleri ve çoklu işleve sahip olmalarıyla yalnızca sirkülasyonu sağlayan dağılım holüyle ayrışmaktadır.

Tip 3 plan şemasına sahip yapılar incelendiğinde, apartman boşluğunun açıklıklarla tanımlandığı cephe kurgusuna sahip yapıların yaygınlığı ön plana çıkmaktadır (Şekil 3.185).

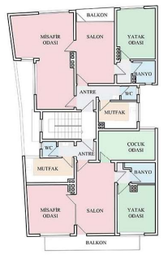

Şekil 3. 184 Tip 3 plan kurulum şeması (Kişisel arşiv)

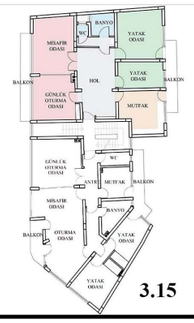

Şekil 3. 185 Tip plan şemasına sahip yapıların cepheleri (Kişisel arşiv)

1. tip, geleneksel mekan kurgusunu srdüren konutlar

3.14

3.15

SERVİS — YAŞAMA

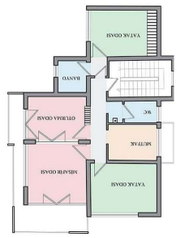
SALON/ HOL/ OTURMA

DİNLENME

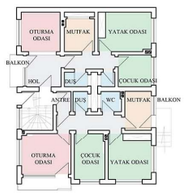
2. tip, fonksiyonel ayrımın net olduğu konutlar

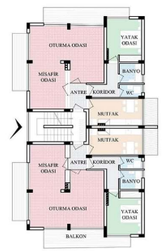
3.2

3.3

3.4

3.5

3.7

SERVİS - DİNLENME

ANTRE/ HOL

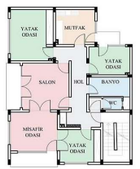
YAŞAMA

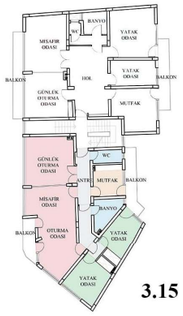
3.9

3.11

3.12

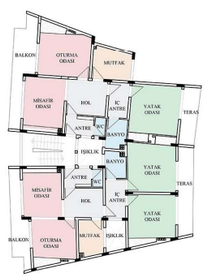

3.15

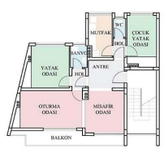

3.16

3. tip,fonksiyonel ayrım ve geleneksel mekan kurgusunun birlikte kullanıldığı konutlar

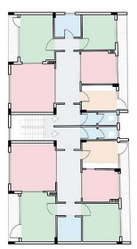
3.6

3.8

3.10

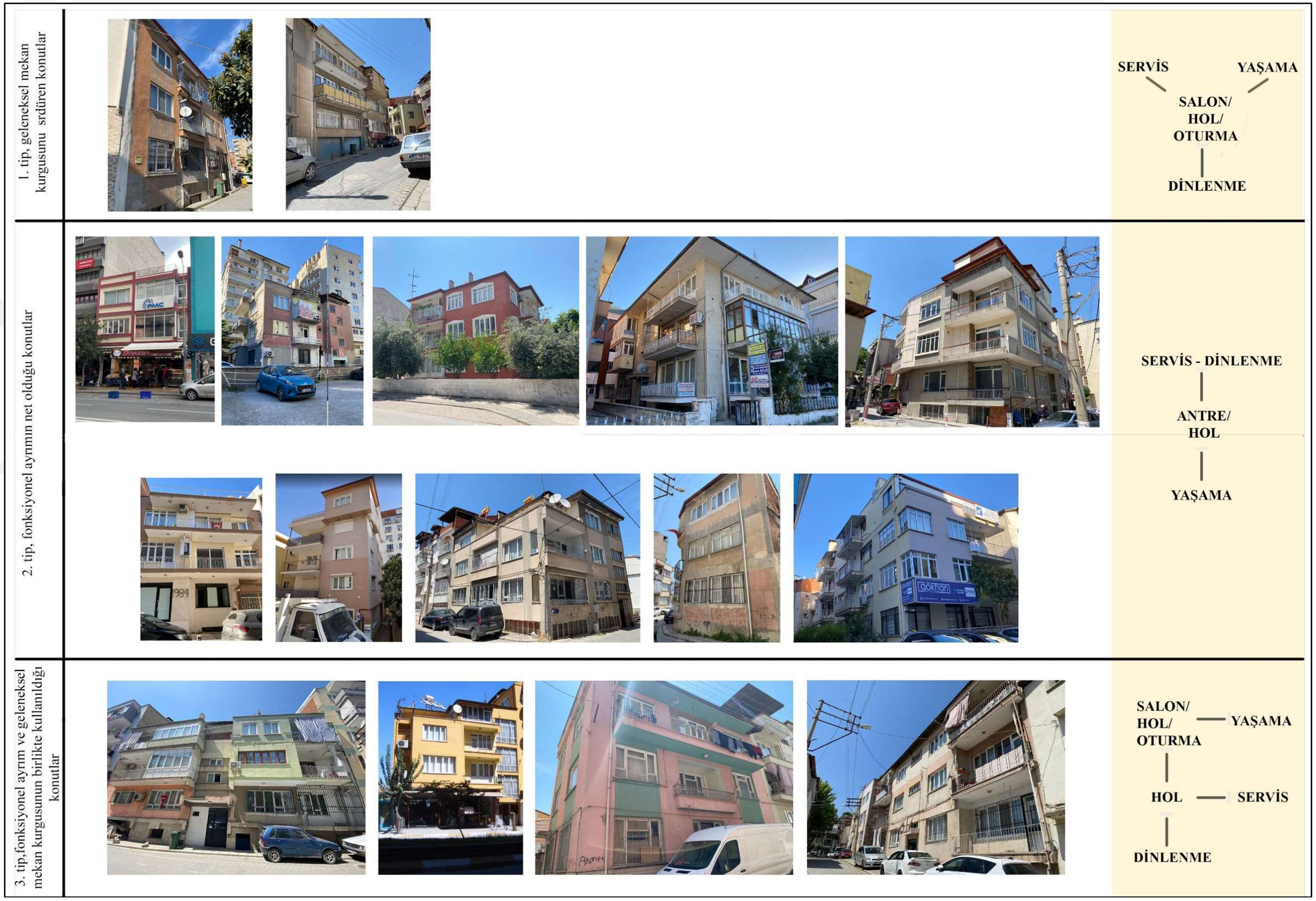
3.13

SALON/ HOL/ OTURMA — YAŞAMA

HOL — SERVİS

DİNLENME

Şekil 3. 186 Tez kapsamında yerinde tespit edilen yapıların tipolojik analizi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen çizimlerin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

Şekil 3. 187 Tez kapsamında yerinde tespit edilerek tipolojik analizi yapılan konutların ana cephe fotoğrafları (Kişisel arşiv)

1. tip, geleneksel mekan kurgusunu srdüren konutlar

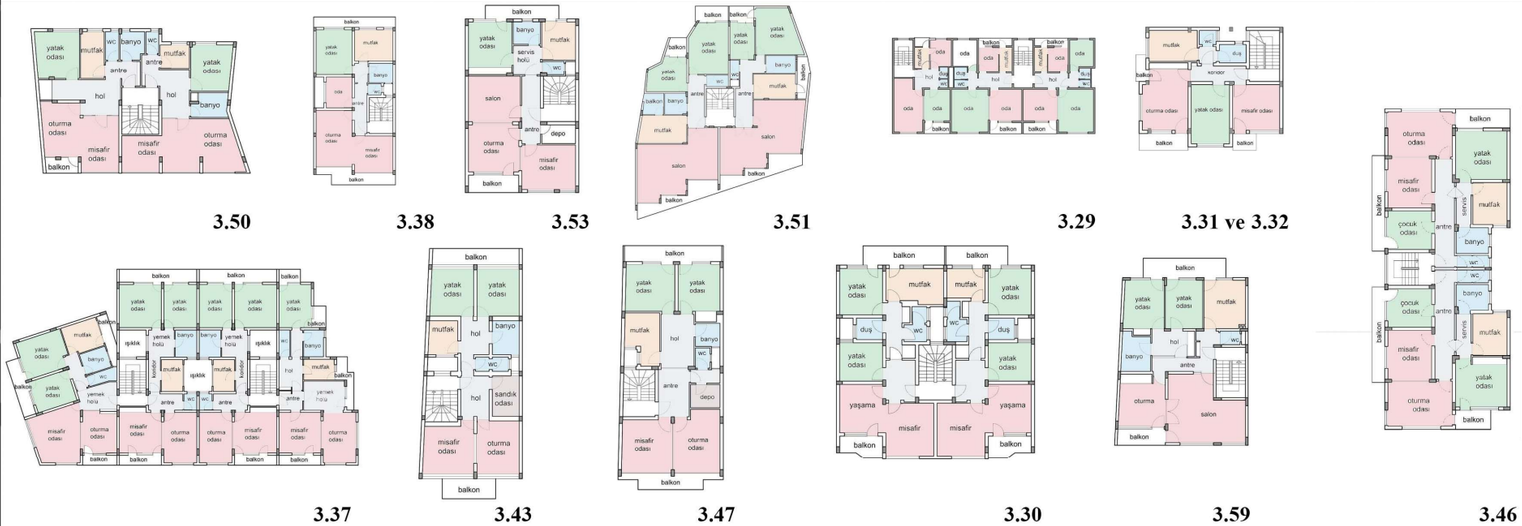

SERVİS — YAŞAMA

SALON/ HOL/ OTURMA

DİNLENME

2. tip, fonksiyonel ayrımın net olduğu konutlar

SERVİS - DİNLENME

ANTRE/ HOL

YAŞAMA

3. tip,fonksiyonel arımve geleneksel mekan kurgusunun birlikte kullanıldığı konutlar

SALON/ HOL/ OTURMA — YAŞAMA

HOL — SERVİS

DİNLENME

Şekil 3. 188 Avsan'ın tezinden alınan yapıların tipolojik analizi (Denizli Tapu Müdürlüğü arşivinden edinilen çizimlerin yazar tarafından düzenlenmesiyle oluşturulmuştur)

1. tip, geleneksel mekan kurgusunu srdüren konutlar

SERVİS — YAŞAMA

SALON/ HOL/ OTURMA

DİNLENME

2. tip, fonksiyonel ayrımın net olduğu konutlar

SERVİS - DİNLENME

ANTRE/ HOL

YAŞAMA

3. tip,fonksiyonel arımve geleneksel mekan kurgusunun birlikte kullanıldığı konutlar

SALON/ HOL/ OTURMA — YAŞAMA

HOL — SERVİS

DİNLENME

Şekil 3. 189 Avsan'ın tezinden alınarak tipolojik analizi yapılan konutların ana cephe fotoğrafları (Kişisel arşiv)

3.2.3 1967-1977 Tarihleri Arasında İnşa Edilen Az Katlı Apartman Yapılarının Modern Miras Kapsamında Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında incelenen yapıların iç mekanlarına girilemediği için modern miras değerleri, projelerindeki plan özellikleri ile güncel hacimsel nitelikleri ve ana cephe değişimleri üzerinden tartışılacaktır. Söz konusu değişimlerin yapıların modern miras niteliğine olumlu ya da olumsuz katkıları ele alınacaktır. İncelenen yapılar, yeniden işlevlendirilen ve özgün işlevini sürdürenler olarak ayrıştırılmış, özgün projelerine uygunluk, müdahale çeşidi, korunma durumu ve tipolojik grup bilgileri tablolaştırılmıştır. Bu çalışma üzerinden yapılan sayısal analizler ve değerlendirmeler ortaya koyulacaktır (Tablo 3.2 ve Tablo 3.3)

Denizli yerleşiminde ilk apartmanlaşma 1950'li yılların ikinci yarısında görülmüştür. Bu bağlamda, Türkiye modern mimarlık tarihi içerisinde ele alındığında geç gelişmiş bir yerleşim olduğu anlaşılmaktadır.

İncelenen yapılar içerisinde, cephe tasarımı bağlamında sahip olduğu niteliklerle ulusal ölçekte öne çıkan örnekler bulunmakla birlikte çoğunlukla yerele özgün modern mimarlığın temsilleri olmaları açısından miras değeri taşımaktadırlar. Ulusal ölçekte öne çıkan yapılar ise, Türkiye modern mimarlık tarihinde genel kabul görmüş detaylarla şekillenmektedir: yalın geometrilerle estetik arayış, geniş betonarme saçaklar, edelputz sıva ve mozaik kaplama, atipik cephe kurgusu, fonksiyonalist plan şeması, kübik yapı kütlesi (Şekil 3.190).

Şekil 3. 190 Cephe nitelikleriyle ulusal ölçekte öne çıkan yapı örnekleri (Kişisel arşiv)

İncelenen yapılar içerisinde, yaygınlığıyla öne çıkarak yerel ölçekte 20. yüzyıl dönem yapılarını tanımlayan unsurlar ise şunlardır: apartman giriş kovasının açıklıklarla tanımlanması, teras çatı ve çekme kat, sıva süslemeleri ve az katlı-yatay vurgusu güçlü cephe düzeni (Şekil 3.191, Şekil 3.192 ve Şekil 3.193).

Şekil 3. 191 Apartman boşluğunu tanımlayan düşeydeki açıklıklar (Kişisel arşiv)

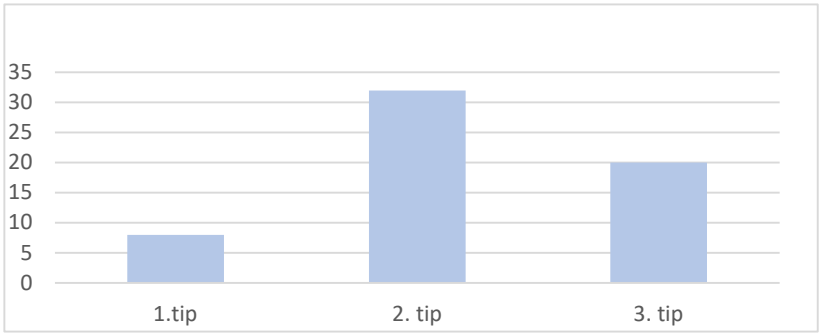

Şekil 3. 192 Yatay vurgusu güçlü cepheye sahip örnekler (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 193 Özgün sıva kaplama örnekleri (Kişisel arşiv)

Dağılım hollerinin mekânsal nitelikleri dikkate alınarak yapılan tipoloji çalışmasında, fonksiyonel ayrımın net olduğu planları tanımlayan 2. tipin öne çıktığı ve bunu sırasıyla fonksiyonel ayrım ve geleneksel mekan kurgusunun birlikte kullanıldığı plan şemalarını tanımlayan 3. Tip ve geleneksel konut kurgusunu sürdüren konutları tanımlayan 1. tipin izlediği görülmektedir (Şekil 3.194). Bu bağlamda mimari anlamda modernleşmenin ulusal ölçeğe kıyasla geç geliştiği bu yerleşimde, geleneksel plan kurgusunun modernleşme sürecinde iki yaklaşımın harmanlandığı bir geçiş plan tipinin görüldüğü sonucu çıkarılabilir.

Şekil 3. 194 Yapıların tipolojik gruplara dağılımı (Kişisel arşiv)

Yapıların ana cepheleri üzerinden geçirdikleri dönüşümler incelendiğinde, öne çıkan tespitlerden biri ilk inşa aşamasında özgün mimari projeye uygun üretilme oranındaki düşüklüktür. İncelenen 47 yapının yalnızca 13 tanesi özgün proje çizimine uygun olarak inşa edilmiştir. Bu durum, inşaat aşamasında eklenen nitelikli detaylarla bazı yapıların mimari kimliğini güçlendiren olumlu bir etki olarak yansımıştır (Şekil 3.195). Çoğunlukla ise, projelerdeki ayrıştırıcı detayların uygulanmayarak yapıların tekdüzeleştirildiği belirlenmiştir (Şekil 3.196).

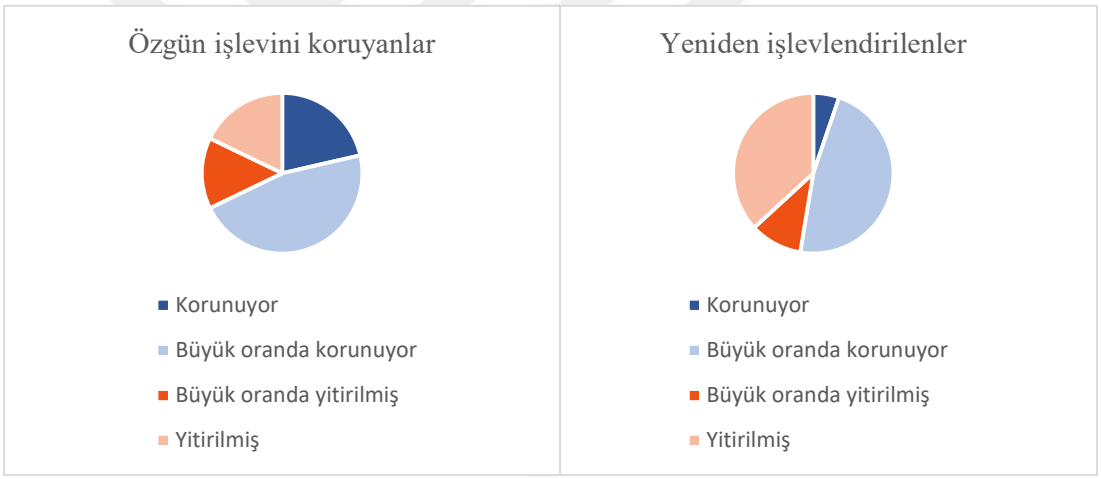

Şekil 3. 195 Apartman boşluğunu tanımlayan pencere kayıtlarındaki farklılaşmanın cepheye olumlu etkisi (Avsan arşivi ve kişisel arşiv)

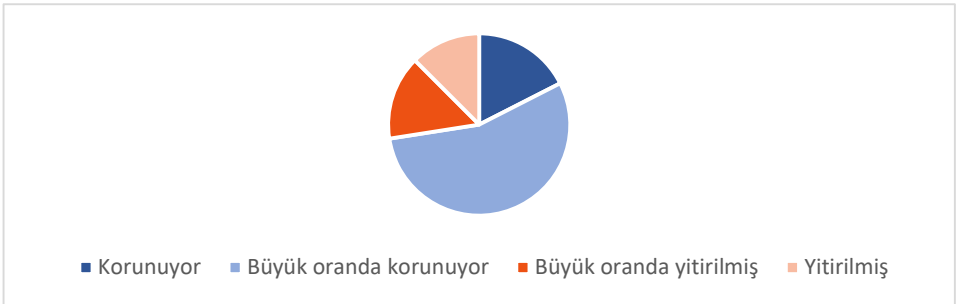

Şekil 3. 196 Pencerelerin konumlardaki ritmik hareketlerin uygulanmayışının cepheye olumsuz etkisi (Avsan arşivi ve kişisel arşiv)

Yapıların kullanım süreçlerindeki müdahalelerin korunma durumlarına etkisi, mimari kimliklerini yansıtıp yansıtmadıklarına göre 4 başlıkta derecelendirilerek değerlendirilmiştir: koruyor, büyük oranda koruyor, büyük oranda yitirmiş, yitirmiş. Yapıların korunma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, özgün işlevini koruyan yapıların çoğunun mimari kimliklerini büyük oranda ya da tamamen koruduğu söylenebilmektedir. Yeniden işlevlendirilen yapıların ise mimari kimliklerini ya büyük oranda korunduğu ya da tamamen yitirdikleri söylenebilmektedir. Bu bağlamda işlev değişikliğinin yapının mimari kimliğinin korunması konusunda önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır. İşlev değişikliği kıstas alınmadan tüm yapıların korunma durumları dağılımına bakıldığında yapıların yaklaşık yarısının tüm mimari nitelikleriyle olmasa da büyük oranda korunduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.197 ve Şekil 3.198).

Şekil 3. 197 Özgüm işlevini koruyan ve yeniden işlevlendirilen yapıların korunma durumlarına göre dağılımı (Kişisel arşiv)

Şekil 3. 198 Çalışılan tüm yapıların korunma durumlarına göre dağılımı (Kişisel arşiv)

İncelenen yapıların çoğunun büyük oranda korunuyor olmasının sebepleri araştırıldığında, ekonomik gelir durumunun önemli bir etken olduğu gözlemlenmiştir. Yapıların bulunduğu mahalleler Denizli halkı için eski yerleşim bölgeleri olarak görülmektedir. Ekonomik geliri yükselen kullanıcıların yeni gelişen yerleşim alanlarına göç etme eğilimlerinin yükseldiği, ekonomik geliri düşük kullanıcıların yapılarını kullanmaya devam ettikleri ve gelirleri doğrultusunda daha küçük ölçekte müdahalelerde bulunduğu gözlemlenmiştir.

Yapıların müdahale çeşitleriyle korunma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, mimari kimliğini büyük oranda ve tamamen yitiren yapılarda müdahale çeşitlerinin tümüne rastlandığı, korunan ve büyük oranda korunan yapılarda ise hacim ve dolu-boş ölçeğinde müdahalelere de rastlanabilmekle birlikte müdahalelerin eleman ve malzeme ölçeği ile muhdes eklerde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, yapıların mimari kimliklerinin korunmasındaki en önemli etkenin müdahale türü olduğu anlaşılmaktadır. Hacim ve dolu-boş ölçeğindeki müdahaleler, yapıların mimari kimliklerini yitirmelerine neden olabilmektedir. Çalışma kapsamında iç mekanlara girilemediği için cephe üzerinden tespit edilmekle birlikte bu müdahale tiplerinin yaşama mekanlarının genişletilmesini amaçladığı söylenebilir.

Denizli tescilli yapılar listesi incelendiğinde tescillenmiş 20. yüzyıl sivil mimarlık ürünü olmadığı ve alan araştırmaları sırasında yakın zamanda yıkılmış çok sayıda yapının tespit edilmiş olması, modern mimarlığın geç geliştiği bu yerleşimde, modern mimarlık miras ve koruma bilincinin de geç gelişmekte olduğunu ortaya koymaktadır (Şekil 3.199 ve Şekil 3.200).

Şekil 3. 199 Sırakapılar mahallesi 353 adada yıkılmış dönem yapıları (Google Görseller)

Şekil 3. 200 Sırakapılar mahallesi 359 ada 263 parsel ve 423ada 22 parseldeki yıkılmış dönem yapıları (Google Görseller)

Tablo 3.3 Cephe dönüşümleri incelenen yapılardan özgün işlevini koruyanların dökümü

Yapılar	Özgün mimari projeye uygunluk		Kullanım sürecindeki müdahaleler					Mimari kimlik Korunma durumu	Tip
	Cephe Düzeni	Kat sayısıı	Hacimsel	Dolu-Boş	Eleman	Malzeme	Muhdes ek		
1.	Uygun	Uygun değil	Var	Yok	Var	Yok	Var	Büyük oranda korunuyor	2
2.	Uygun değil	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	2
3.	Uygun	Uygun	Yok	Yok	Var	Var	Var	Korunuyor	2
4.	Uygun	Uygun değil	Var	Yok	Var	Var	Var	Korunuyor	2
5.	Uygun	Uygun	Yok	Var	Var	Var	Var	Korunuyor	3
6.	Uygun değil	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Yok	Yitirilmiş	3
7.	Uygun değil	Uygun	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Korunuyor	3
8.	Uygun değil	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	3
9.	Uygun	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	4
10.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda yitirilmiş	3
11.	Uygun	Uygun	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3
12.	Uygun değil	Uygun	Var	Yok	Yok	Var	Yok	Büyük oranda korunuyor	1
13.	Uygun	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3
14.	Uygun	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda yitirilmiş	3
15.	Uygun değil	Uygun	Yok	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	2
16.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda yitirilmiş	3
17.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	2
18.	Uygun değil	Uygun	Yok	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3
19.	Uygun değil	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	3
20.	Uygun	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda yitirilmiş	3
21.	Uygun değil	Uygun	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	2
22.	Uygun değil	Uygun	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3
23.	Uygun değil	Uygun	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	1
24.	Uygun	Uygun değil	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	1
25.	Uygun değil	Uygun değil	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Korunuyor	3
26.	Uygun	Uygun	Var	Yok	Var	Var	Var	Korunuyor	2
27.	Uygun değil	Uygun değil	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	1
28.	Uygun	Uygun değil	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3

Tablo 3.4 Cephe dönüşümleri incelenen yapılardan yeniden işlevlendirilenlerin dökümü

Yapılar	Özgün mimari projeye uygunluk		Kullanım sürecindeki müdahaleler					Mimari kimlik Korunma durumu	Tip
	Cephe Düzeni	Kat sayısıı	Hacimsel	Dolu-Boş	Eleman	Malzeme	Muhdes ek		
1.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	2
2.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	2
3.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	2
4.	Uygun değil	Uygun	Yok	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3
5.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	2
6.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	2
7.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Yok	Büyük oranda korunuyor	2
8.	Uygun değil	Uygun	Yok	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	2
9.	Uygun değil	Uygun	Var	Yok	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3
10.	Uygun değil	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda yitirilmiş	2
11.	Uygun	Uygun değil	Yok	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	3
12.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Yok	Yok	Var	Büyük oranda yitirilmiş	2
13.	Uygun değil	Uygun değil	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	3
14.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	2
15.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Korunuyor	4
16.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	2
17.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Yitirilmiş	1
18.	Uygun değil	Uygun	Yok	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	1
19.	Uygun değil	Uygun	Var	Var	Var	Var	Var	Büyük oranda korunuyor	1 ve 2

BÖLÜM DÖRT
SONUÇ

"İnsanların yapraklara ihtiyacı olduğunu söylemek, köklere ihtiyacı olduğunu söylemek kadar tuhaf gelebilir. Ne var ki, uyum sağlama becerisine geleneğe verdiği kadar değer veren, enerjiyi, yaratıcılığı ve düşünce serbestliğini özleyen bir kuşak için, hangi yönden gelirse gelsin güneş ışığını bedeninde duymak cazip bir fikir olmalıdır. Köklerden gelişen yapraklar havaya yayılan kokuyu güzelleştirmekle kalmaz, başka yaşam biçimlerinin gelişmesine de olanak sağlar" (Zeldin, 2020).

Modern mimarlık, insanlara daha iyi bir yaşam standardı sunma kaygısıyla Avrupa merkezli olarak ortaya çıkarak uluslararası ölçekte kabul görmüş bir akım haline gelmiştir. Zamanla farklı coğrafyalarda, farklı kültürlerle etkileşime girerek yerel mimarlıklarla derinlik kazanmıştır.

Dünya'da 1920'li yıllarda yaygınlaşırken, Türkiye'de ancak 1930'larda cumhuriyetin ilanından sonra yeni rejimin propaganda aracı olarak kullanılmasıyla denenmeye başlanan modern mimarlık, başlangıçta yerel değerlerden ve tasarım alışkanlıklarından kopulamadığı için geçmiş dönem Osmanlı mimarisi ile sentez bir görünümde gelişmiştir. Zamanla olgunlaşıp yalınlaşsa da 1939'da başlayan İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle uluslararası düzeyde yükselen milliyetçi değerlerle tekrar sentez görünüme dönülmüştür. Ardından 1950'lere gelindiğinde dünyada ve ülkede yayılan liberalizm ortamında yeniden uluslararası bir kimliğe büründüğü izlenebilmektedir. 1960'lı yıllardan sonra ise ülkede mimari anlamda ortak bir dilin varlığından bahsedilememektedir. Bu sürecin kentlerin kendi gelişim süreçleri içerisinde özelleşerek farklı seyirler izlediğini vurgulamak gerekmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu yıkımlar ve postmodern olarak adlandırılan yeni bir mimari üslubun gelişmesi, modern mimarinin yıkımlarla karşılaştığı ve miras kapsamında değerlendirildiği sürecin başlamasına ortam hazırlamıştır. Var olan koruma değerlerinin tarihsel olana atfettiği önem, bu güncel mimari akımın korunacak yapılar arasında değerlendirilmesi sürecinin bir sorunsal olarak gelişmesine neden

olmuştur. Değişen koşullar karşısında koruma disiplininin de kendini güncellemesi gerektiği odağında süren tartışmalar gelişmiştir. Bu tartışmalar bağlamında modern mimari mirasın korunması için somut adımlar atılması uluslararası ölçekte 1980'lerde, Türkiye'de ise 2000'lerde gerçekleşmiştir. Güncelliğini koruyan bir çalışma alanı olarak gündemde tutulması ve geliştirilmesi gereken bir konu olmayı sürdürmektedir.

Türkiye'de modern mimarinin gelişimi merkez kentlerde, özellikle cumhuriyetin yeni başkenti olan Ankara'da yoğunlaşmıştır. Farklı şehirlere yayılması ise, yerleşimlerin gelişimlerine göre farklı süreçlerde yaşanmıştır. Denizli örneğinde bu yayılım 1950'li yıllarda hızlanmıştır. Sanayinin gelişmesi, kara yolu bağlantılarının yapılması gibi etkenler tetikleyici olmuştur. Bu yıllara kadar geleneksel kent görünümünü sürdüren yerleşimde, ilk apartman örnekleri 1950'li yılların ikinci yarısında görülmeye başlanmıştır. Arşivin tümüne ulaşım mümkün olmadığı için kesin bir bilgi olarak ortaya koyulamamakla birlikte, ulaşılabilen en erken yapım tarihine sahip Saltak 353 ada 409 parselde bulunan 1956 tarihli Armağan Apartmanının yerleşimde modern anlamda inşa edilmiş ilk apartman olduğu söylenebilir.

Çalışma kapsamında Denizli özelinde 20. yüzyıl konut mimarisini temsil ettiği tespit edilen yapılar, eğitim sürecinin zaman kısıtı ve kişisel sınırlamalar nedeniyle iç mekanlarına girilemediği için, mimari projelerindeki plan özellikleri ve güncel dış görünümleri ile ana cephelerinin dönüşümleri üzerinden değerlendirilmiştir. Cephe dönüşümleri kullanım süreçlerindeki şu müdahaleler bağlamında ele alınmıştır: hacim, dolu-boş, eleman, malzeme ölçeğinde değişiklikler ve muhdes ekler. Yapıların bu başlıklar üzerinden maruz kaldıkları müdahaleler tanımlanmış ve mimari kimliklerinin korunma durumuna etkisi değerlendirilmiştir. Dönüşümler incelenirken tespit edilen önemli bir durum da yapıların projelerine uygun inşa edilmemelerinin yaygınlığı olmuştur. Bu durumun mimari kimlik üzerinde olumsuz etkileri gibi olumlu etkileri de olabildiği belirlenmiştir.

Tez kapsamında gerçekleştirilen tipoloji çalışmaları ile yapıların dağılım hollerinin mekânsal niteliklerine göre üç grupta yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Dağılım holünün sirkülasyon dışında yaşama işlevi de yüklendiği plan şemalarının yanı sıra bu iki

durumun sentezlendiği yapılar da tespit edilmiştir. Birden çok işlev yüklenen bu mekan kullanımı ise geleneksel mimarideki sofa ile ilişkilendirilerek üç tip belirlenmiştir; geleneksel konut kurgusunu sürdüren, fonksiyonel ayrımın net olduğu, fonksiyonel ayrım ve geleneksel mekan kurgusunun birlikte kullanıldığı plan şemaları. İlk grupta yer alan 6 adet yapıda, orta sofalı mekan geleneği sürdürülmektedir. İkinci grupta yer alan 22 adet yapıda, modern mimarinin mekan kurma anlayışı doğrultusunda işlevler ayrıştırılmış, sirkülasyon mekanları tanımlı hale gelmeye başlamıştır. Üçüncü grupta yer alan 18 adet yapının, geçiş formunda oldukları ve modern-geleneksel sentezinde bir üsluba sahip oldukları söylenebilmektedir. Bu bağlamda yerleşimdeki 20. yüzyıl dönem konutlarında yaygın olarak, modern mimarlığın rasyonel yaklaşımıyla işlevlerin ayrıştığı ya da bunun geleneksel kurguyla harmanlandığı tespit edilmiştir.

Denizli'deki 20. yüzyıl konut yapılarını ilk iki imar planının düzenlendiği 1967-1977 zaman aralığında üretilmelerini kıstas alarak inceleyen bu çalışmayla, Türkiye modernizminin yereldeki yansımalarından bir kesit ortaya koyulmuştur. Yerleşimde yaygınlığıyla dönem yapılarını tanımlayan unsurlar; kübik yapı kütlesi, geniş saçaklar, kabartma sıva ve desenler, apartman boşluğunun açıklıklarla tanımlanması, balkon korkuluk detayları olarak belirlenmiştir.

Yerleşimdeki modern konut yapılarına yönelik tescil çalışmalarının yürütülmediği, yaygın olarak yıkıldıkları, bulundukları bölgenin ticaret alanı olarak değişimi nedeniyle bilinçsiz uygulamalarla dönüştürüldükleri görülmüştür. Miras değerlerinin korunması bağlamında kullanım sürecindeki niteliksiz kullanıcı müdahaleleri bir sorun olmakla birlikte esas tehdit yapıların yıkılması olarak ortaya çıkmaktadır. Bir diğer sorun ise belediyelerin arşivlerinde karşılaşılan aksaklıklar olmuştur. Bilimsel çalışma aracılığıyla yapılmak istenen belgelemelere kaynak oluşturacak arşiv dosyalarının çoğuna ulaşılamamıştır. Bu doğrultuda çözüm önerisi olarak, hem kamuoyu hem de yerel yönetimler ölçeğinde modern mimari miras konusundaki bilincin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması önceliklidir. İkincil olarak ise, miras kapsamındaki yapılara güncel ihtiyaçlar doğrultusunda yapılacak müdahaleler

için karar verici ve uygulayıcı nitelikli eleman yetiştirilmesi ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi önem kazanmaktadır.

KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. (2019). *Kültür mirasını koruma ilke ve teknikleri.* YEM Yayın.

Akça, F. A. (1945). *Küçük Denizli tarihi (Yunanlılardan Osmanlılara kadar–1434 m. 832 h– kadar)*. Salih Kitapçıoğlu.

Alkın, N. (2021). *Denizli tarihi kent merkezinde farklılaşan kent dokusunun mekânsal değişim süreçleri üzerinden tanımlanması*. [Yüksek lisans tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Alsaç, Ü. (2007). İkinci ulusal mimarlık dönemi. R. Holod., A. Evin, S. Özkan (Ed.), *Modern Türk mimarlığı* içinde (97-108). Yalçın Matbaacılık Ankara.

Altiparmak, S. (2008). *Cumhuriyet dönemi Denizli'nin sosyal tarihi (1923-1950)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

Anonim. (1982). *Yurt ansiklopedisi*. Anadolu Yayıncılık.

Asal, N. (1940). Bir kira evi. Arkitekt, 1940(11-12), 245-246.

Aslanoğlu, İ. (2001). *Erken Cumhuriyet dönemi mimarlığı: 1923-1938*. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Ataman, H. (2011). *Tarih süzgecinde Anadolu ve Denizli 880 yıl*. Mediform Matbaacılık.

Atay, R. (2013). Alois Riegl'ın tarihi anıtlar kuramı ve modern kült olarak anıtlar. *Bilim Dergisi*, 16, 21-26.

Avcı, Y. (2006). Osmanlı Devleti'nde afet yönetimi ve 1899 Denizli depremi. A. Özçelik vd. (Editör), *Uluslararası Denizli ve çevresi tarih ve kültür sempozyumu bildiriler kitabı I. Cilt* içinde (361-367). Pamukkale Üniversitesi Yayınları.

Avsan, D. (2016). *1960-1980 yılları arasında Denizli'de yapılan apartmanların tasarım, uygulama ve kullanım aşamalarının değerlendirilmesi*. [Doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Bakır, İ. (2019). Alvaro Siza mimarlığın yer ile kurduğu ilişki bağlamında incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Bakırtaş, M. T. (2014). *Yaşayan bellekte Denizli*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

Batuta, İ. I. (1983). Seyahatname. İbn-i Batuta.

Baykara, T. (2007). *Selçuklular ve Beylikler çağında Denizli (1070–1520).* IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık.

Bektaş, C. (1977). Denizli depremi öncesi, Deprem Sonrası. *Mimarlık,* 153, 52-55.

Bozdoğan, S. (2015). *Modernizm ve ulusun inşası* (4. Baskı). çev: Tuncay Birkan, Metis Yayınları.

Cengizkan, A. (2003). Türkiye'de çağdaş mimarlığın (1923-2003) önde gelen 20 Eseri. *Mimarlık*, 311, 23-35.

Coşkun, T. (2007). *Cumhuriyet dönemi Denizli'nin idari tarihi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

Çetin, M., Çetin, N. E., & Yıldız, A. (2015). *Tarihi belgeler ışığında Denizli*. Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Dokgöz, G., D. (2012). *Karikatürün hedef nesnesi olarak mimarlığın "kübik ev" üzerinden eleştirisi.* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Denktaş, A. (1936). Kira evi. *Arkitekt*, 1936(5-6), 133-138.

Eldem, S., H. (1940). Yerli mimariye doğru. *Arkitekt,* 1940(3-4), 69-74.

Erder, C. (1977). Venedik tüzüğü tarihi bir anıt gibi korunmalıdır. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi,* 1977(3-2), 167-190.

Eroğlu, H. (2006). Erken dönem Osmanlı kaynaklarında Denizli. A. Özçelik vd. (Editör), *Uluslararası Denizli ve çevresi tarih ve kültür sempozyumu bildiriler kitabı I. cilt* içinde (87-91). Pamukkale Üniversitesi Yayınları.

Erkan, Y., K. (2007). *Anadolu demiryolu çevresinde gelişen mimari ve korunması*. [Doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Gökçe, M. (2019). *20. Yüzyılın ilk çeyreğinden 21. yüzyılın ilk çeyreğine / Bizim Denizli*. Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Heynen, H. (2011). *Mimarlık ve modernite : bir eleştiri* (1. Baskı). çev: Nalan Bahçekapılı, Rahmi Öğül, Versus Kitap.

İnan, S. (1997). XIX. Yüzyıl sonlarında Aydın vilayeti salnamelerine göre Denizli sancağı. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

İnceoğlu, N. (1988). Denizli Evleri ve Kent Dokusu. *Türk kültür tarihinde Denizli sempozyumu* içinde (292-294). Denizli Valiliği yayınları.

İnceoğlu, N. (2002). Denizli'de mimarlık. *Mimarlık*, 304, 38-41.

Kayın, E. (2007). Modern bir kurgu olarak koruma paradigmasının dönüşümü ve modern mimarlık mirası. *Mimarlık Dergisi*, 338, 25-29.

Kök, S. (2016): 20. Yüzyıl modern mimarlık mirasının değerlendirilmesi: İMÇ Örneği. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Küçük, B., Aksakal, N. (2006). *Tarihi ve kültürel dokusu ile Denizli evleri.* Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

Kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ve kültür varlıklarını koruma bölge kurulları yönetmeliği. (2021).

Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu. (1983). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Malay, H. (1988). Antik devirde Denizli yöresinde ekonomik durum. *Türk kültür tarihinde Denizli Sempozyumu* içinde (28, 30). Pamukkale Üniversitesi Yayınları.

Marım, R. (2000). *Eski Denizli evleri Denizli geleneksel konut mimarisinin şehrin gelişimi ve değişimiyle oluşan yeni yapısı*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Özkaban, F., F. (2014). *Modern mimarlık mirasının korunması sorunsalı: İzmir konut mimarlığı örneği*. [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Özkan, H. T. (2010). *Denizli kentinin planlama deneyimi üzerine bir süreç değerlendirmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Polat, E. E. O., Can, C. (2008). Modern mimarlık mirası kavramı: tanım ve kapsam. *Megaron*, 3(2), 177-186.

Ragon, M. (2010). *Modern mimarlık ve şehircilik tarihi* (1. Baskı). Çev: Murat Aykaç Erkinöz, Kabalcı Yayınevi.

Richards, J.M., Mock, E., B. (1966). *Modern mimarlığa giriş*. çev: Aptullah Kuran, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayın.

Riegl, A. (2015). *Modern anıt kültü* (1. Baskı). Daimon yayınları.

Şimşek, C. (2011). Tarihin içinden: Laodikeia'dan Ladik'e Denizli. Filiz Ö. (Ed.), *Denizli Tanrıların kutsadığı vadi* içinde (85-125). Yapı Kredi Yayınları.

Tanyeli, U. (1988). Denizli kentinin yapısal evrimi (11.-15. Yy). *Türk kültür tarihinde Denizli sempozyumu* içinde (341-348). Denizli Valiliği yayınları.

Tekeli, İ. (2007). Türkiye'de mimarlığın gelişiminin toplumsal bağlamı. R. Holod., A. Evin, S. Özkan (Ed.), *Modern Türk mimarlığı* içinde (13-36). Yalçın Matbaacılık Ankara.

Toker, T. (1984). *Her yönüyle Denizli ili ve turizm kılavuzu*. Turizm Derneği Yayınları.

Uzun, S. (2015). *Modern mimarlığın gelişim süreci ve organik mimarlığın modern mimarlıktaki yeri*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.

Ünal, M.A. (1988). Tahrir defterlerine göre Denizli şehri. *Merkezefendi sempozyumu bildirileri* içinde (200-206). Denizli Valiliği yayınları.

Yavuzçehre, P. S. (2011). *Kentsel mekânda değişim: Denizli* (1. Baskı). Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

Yenel, E. (1957), Bebek'te bir villa. *Arkitekt*, 1957(288), 109-110.

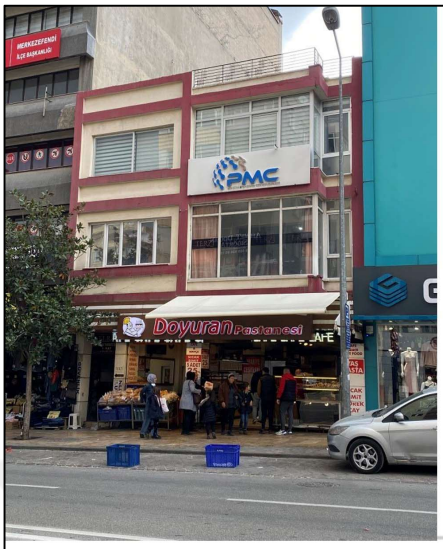
Zeldin, T.(2020). *İnsanlığın mahrem tarihi* (7. Basım). çev: Elif Özsayar, Ayrıntı Yayınları.

EKLER

EK 1: Lejant

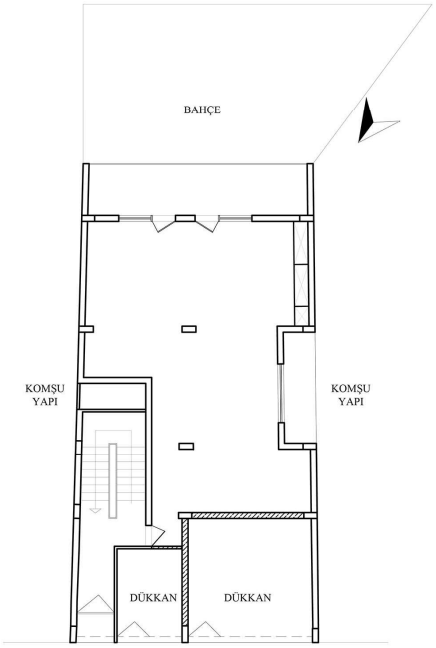

EK 2: Pamukkale / Topraklık 309 ada 249 parseldeki yapının çizimleri

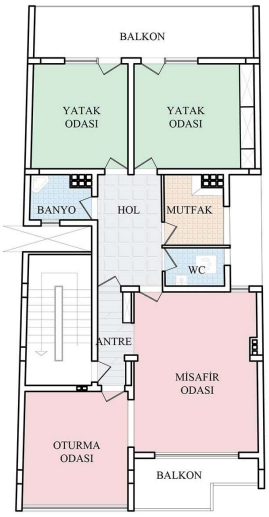

KUZEYBATI CEPHESI

ZEMIN KAT PLANI

TİP KAT PLANI

EK 3: Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 352 ada 427 parseldeki yapının çizimleri

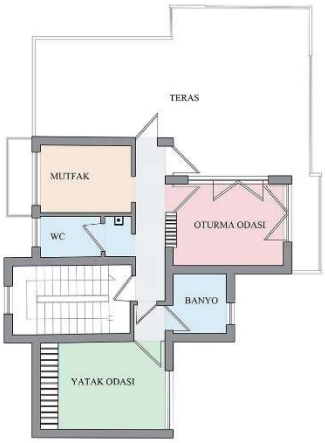

GÜNEYCEPHESİ

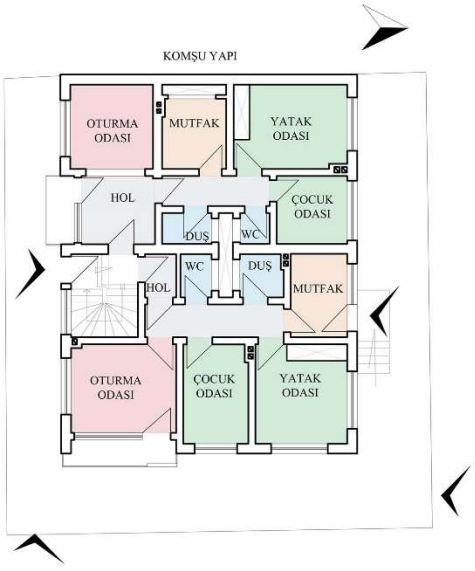
TİP KAT PLANI

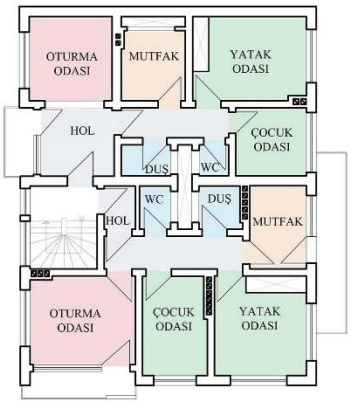
ÇEKME KAT PLANI

EK 4: Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 373 ada 166 parseldeki yapının çizimleri

ZEMİN KAT PLANI

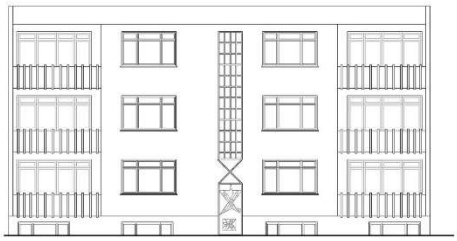
TIP KAT PLANI

EK 5: Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 2248 ada 1 parseldeki yapının çizimleri

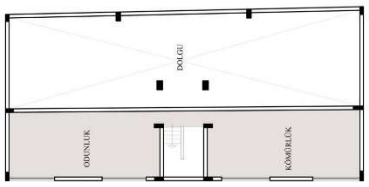

EK 6: Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3595 ada 2 parseldeki yapının çizimleri

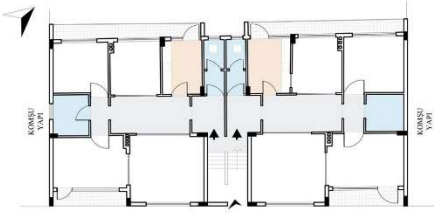

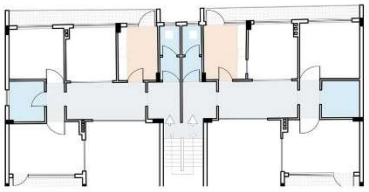
KUZEYDOĞU CEPHESİ

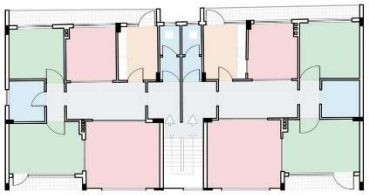
BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

TİP 1 KAT PLANI

TİP 2 KAT PLANI

EK 7: Pamukkale / Gürcan Mahallesi 3598 ada 5 parseldeki yapının çizimleri

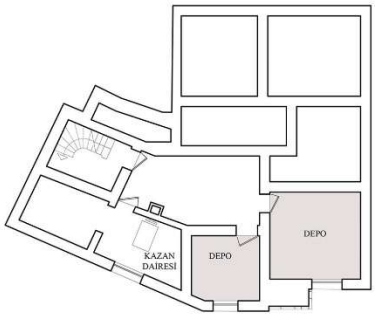

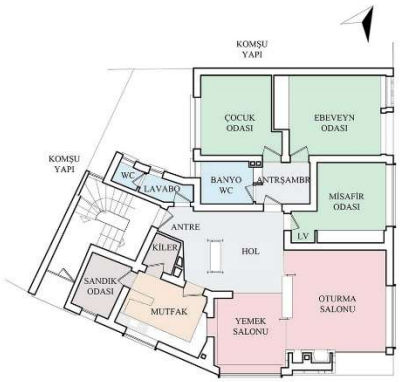
GÜNEYCEPHESİ

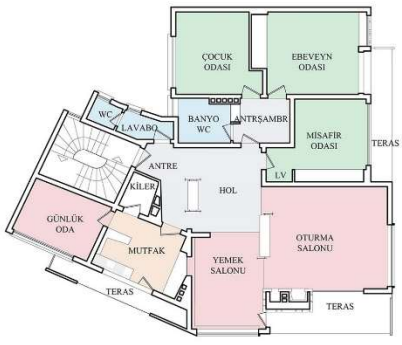
DOĞU CEPHESİ

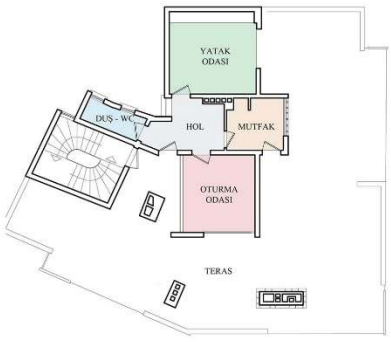
BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

TİP KAT PLANI

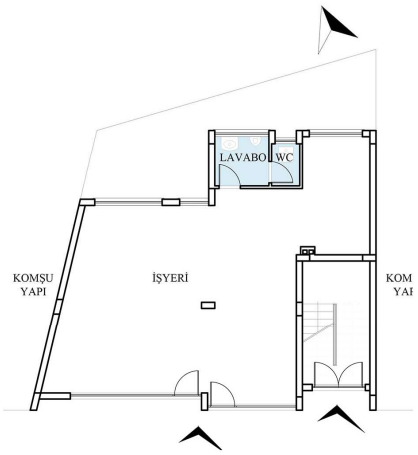
ÇEKME KAT PLANI

EK 8: Pamukkale / İstiklal Mahallesi 893 ada 25 parseldeki yapının çizimleri

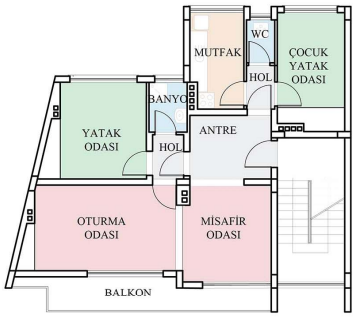

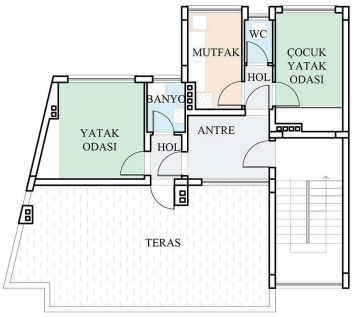
DOĞU CEPHESİ

ZEMİN KAT PLANI

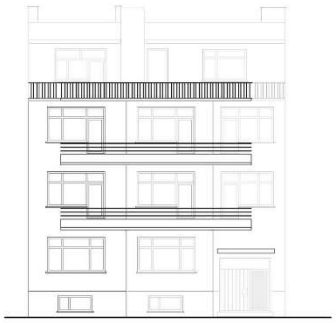
TİP KAT PLANI

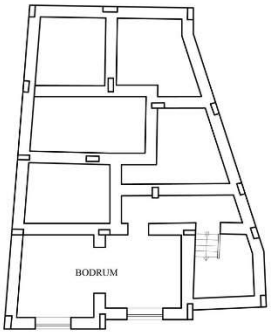
ÇEKME KAT PLANI

EK 9: Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 1785 ada 6 parseldeki yapının çizimleri

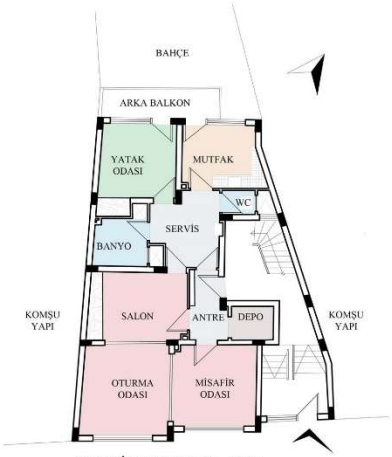

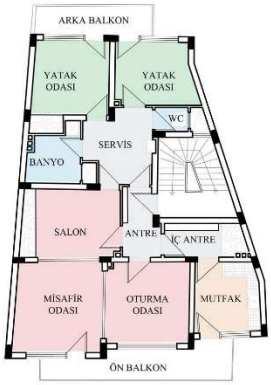
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

TİP KAT PLANI

ÇEKME KAT PLANI

EK 10: Merkezefendi / Sırakapılar Mahallesi 3468 ada 3 parseldeki yapının çizimleri

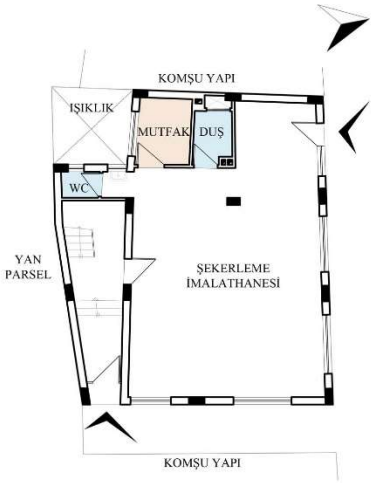

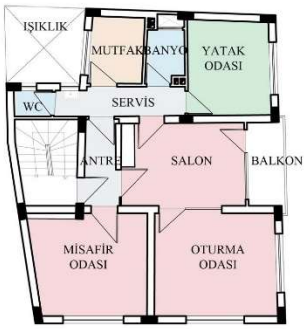
DOĞU CEPHESİ

KUZEY CEPHESİ

ZEMİN KAT PLANI

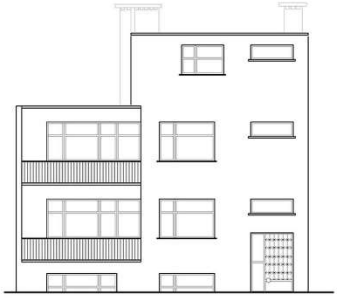
TİP KAT PLANI

EK 11: Pamukkale / Topraklık Mahallesi 322 ada 12 parseldeki yapının çizimleri

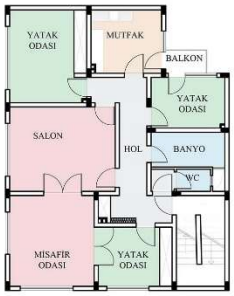

EK 12: Merkezefendi / Saltak Mahallesi 3460 ada 5 parseldeki yapının çizimleri

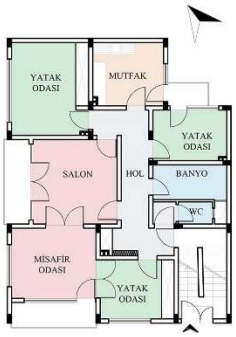

KUZEYDOĞU CEPHESİ

BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

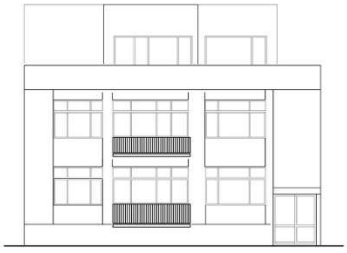
TİP KAT PLANI

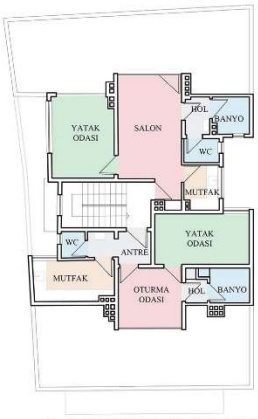
ÇEKME KAT PLANI

EK 13: Pamukkale / Kuyupınar Mahallesi 2352 ada 6 parseldeki yapının çizimleri

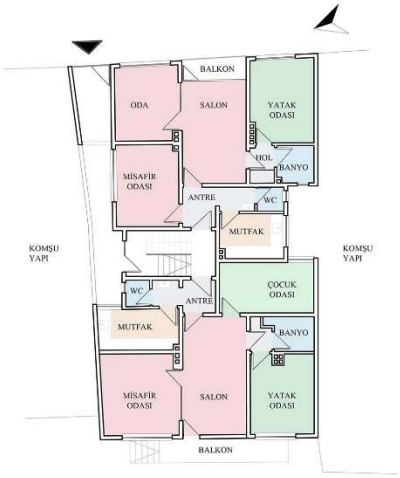

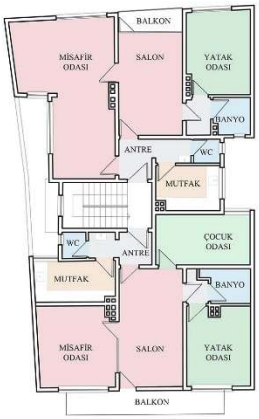
DOĞU CEPHESİ

BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

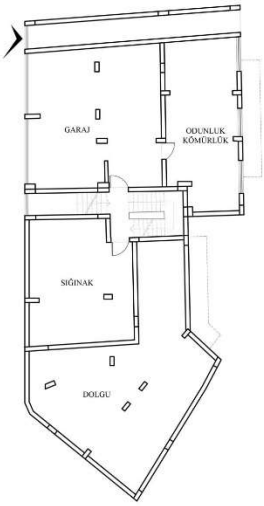
TİP KAT PLANI

EK 14: Pamukkale / Gürcan Mahallesi 1602 ada 10 parseldeki yapının çizimleri

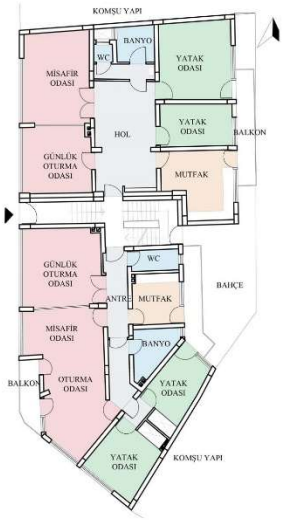

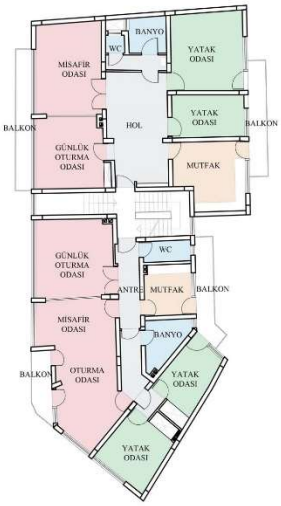
BATI CEPHESİ

BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

TİP KAT PLANI

EK 15: Merkezefendi / Çaybaşı Mahallesi 351 ada 385 parseldeki yapının çizimleri

